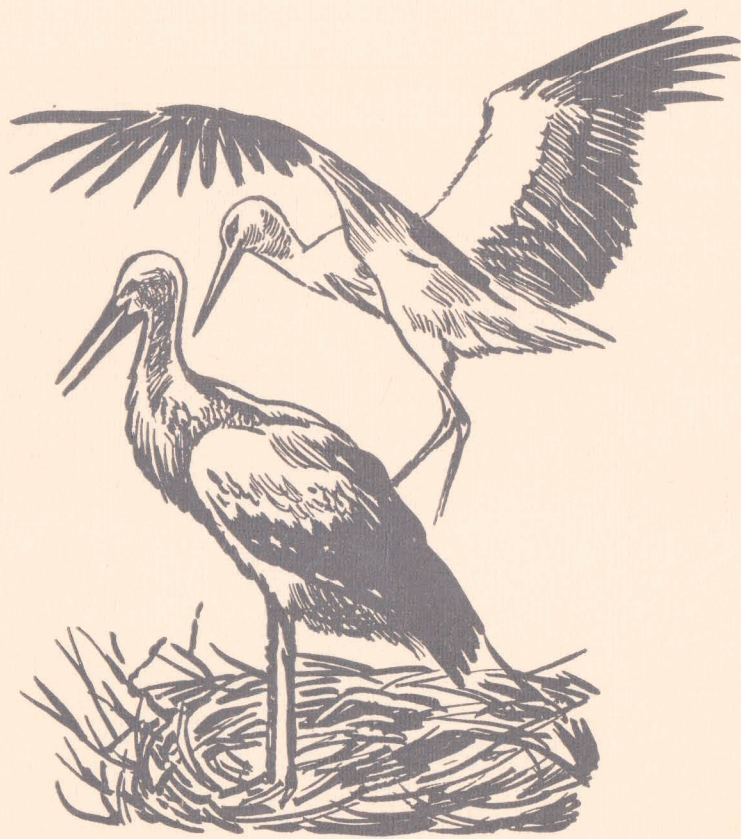

П. Сесь

Лелеки

П. СЕСЬ
ЛЕЛЕКИ

Дорогій Беніаміні —

Ваше музичановина Тані
Марії Дайсєраба
єн аєтмаєн П. Сєсь (Б. Аєєєє)

16. VII. 1979 р.

Лєстєр-Аєєєє

ІНСТИТУТ У КРАЇНСЬКОЇ ВІКОЛИ
ІНФОРМАЦІЯ ТА ІНТЕРНЕТ В НОВІ ПАРКУ

Число.....

П. Сесь

Лелеки

Частина

друга

1968

Лондон — Англія

P. SES

"THE STORKS"

COPYRIGHT 1968.

P. SES

70, Bartholomew Street,
Leicester, LE2 1FA
United Kingdom

---

*Printed in the United Kingdom
by Ukrainian Publishers Limited,
200 Liverpool Road, London, N. 1.*

H. Lee

НАКЛАДОМ АВТОРА

Дозволяється користуватися за поданням джерела

---

*З друкарні Української Видавничої Спілки
в Лондоні.*

Зміст

	Стор.
МОТТО	11
ДО ЧИТАЧІВ	13
СТАРОЖИЛА КАМ'ЯНКА	23

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

ВСТУП	39
НАД СЕЛОМ КАМ'ЯНКОЮ	41
РОЗГОЙДАВШИ ДОВГІ КРИЛА	44
АЛЕ МУСИШ ПАМ'ЯТАТИ	45
ПОВРАТИМИ ВГАМУВАЛИСЬ	55
НАМ ПРОСВІТКУ ВЖЕ НЕМА	57
ТО Ж НЕ ЗНИЗУ ІДЕ ЗЛО	58
ВЕЛИКИЙ ЛУГ	60
РАПТОМ ГУКНУВ ПОВРАТИМ	63
ВІЙНА	68
КНЯЗЬ	85
НЕ РАДІСНА МОВА ЦЯ	86
СЛОВО КНЯЗЯ	92
ЦЕ І ВСЕ ПРО ЩО Я ЗНАЛА	100
НЕСПОКІЙНИЙ СОН	103
ДОБРИЙ РАНОК	105
ГОСПОДАРИ	106

	Стор.
ПОХОРОНИ	108
Розшуки суду	123
Прокурор	124
ДО РІДНОЇ ОСЕЛІ	127
ГРОМОВИЦЯ	137

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

ТУРБОТИ МАТЕРІ	147
Ніч	149
Дітки	155
На Хоролі	158
Дощ	160
Знову сонце	162
Лелечка була щаслива	163
Даремні сподівання	166
Зустріч	171
СУД	171
Лелеки спостерігали	182
РОЗШУКИ ОТАМАНА	185
А... це ти, моя дитино	188
Уже близько мій кінець	193
Яструби	195
ПОСТРІЛ	201
Відбувалось це в ту пору	205
Віщий голос	206
Щоб то воно означало?	207
Розпука	208
Кажу тобі, друже, правду	211
Гнізда позбувся	217
ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПЕРЕВОРОТ	219
На хутір Глоби	224
Помста	226

	<i>Стор.</i>
ДИВНА СМЕРТЬ	232
ЗВОРОТ ДО ЖИТТЯ	234
ЗМІСТ ТВОРУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	245
ВІДГУКИ ЧИТАЧІВ НА I-шу ЧАСТИНУ	249
ТОГО Ж АВТОРА	251

»Любіться всі разом, бо кругом злі люди.
Коли серед своїх любови не буде,
То чужі вас певне не будуть любити,
З ваших сварок скористають, щоб вас всіх згубити».

Іван Франко

До читачів

В першій частині «ЛЕЛЕКИ» згадуємо про запорізьких козаків, Січ та Великий Луг. Місцем осідку Ордену лицарів Запорізьких козаків — був острів ХОРТИЦЯ, що за дніпровими порогами біля Великого Лугу. Завданням тих лицарів було оберігати свою державу Україну від нападів її сусідів, переважно татарів, турків, поляків, москалів, яким потрібні були люди-раби, або родюча земля.

Герой твору «ЛЕЛЕКИ» летить на терен розташування запорізьких козаків, маючи на меті оглянути зі своїм приятелем-побратимом Великий Луг та зустріти там Суд Лелек.

З цікавості до історії нашої минувшини і подаємо дещо з побуту тих лицарів Запорізької Січі, використувуючи виїмки з творів письменника Олекси Стороженка, який відвідав Січ із патріотичних почувань.

Свої спогади Ол. Стороженко починає під строфою:

*»Слава не поляже;
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі
Чия правда, чия кривда
І чий ми діти«.*

(Г. Шевченко. До Основ'яненка)

»1827 р. по весні схотілось мені подивитися на Ненаситинський поріг, а звідтіля водою по Дніпру спуститися до Капулівки та Покровської і оглянути ті місця, де колись були запорізькі коші. З Катеринослава поїхав я на село Михайлівку, щоб запастись там бувалим чоловіком, котрий би тямив, де провести, а де часом і розказать про те, що хоч і давно минулось, та не загинуло до щенту, бо живуть ще старі діди і до якого часу заборонили од вікової пожоги ту святу старовину« — так розпочинає надто цікаві змістом свої спомини Олекса Стороженко. Приїхавши в с. Михайлівку Стороженко запитав у селян, хто б йому зміг показати історичні місця та дещо розповісти про козаків. Йому і порадили звернутися до старого козака січовика Коржа, до якого

і потрапив письменник. Під час відвідин козак Корж мав без 4-х днів 100 років. Багато і дуже охоче розповідав старий козак про ту місцевість та разом з нею і про те, що там відбувалось в часи козаччини та всього тут не передати. Розмови свої з Коржем він назвав «СПОМИНИ ПРО МИКИТУ ЛЕОНТІЙОВИЧА КОРЖА» в якому згадується про ті оселі в яких жили одружені козаки Січі Запорізької. В кількості тих осель згадується і про село-зимовик Кам'янку, що по лівому боці Дніпра напроти Січеславу (Катеринославу). Це село тоді звалось Старожила Кам'янка. Жонаті козаки жили по селах, тому, що у Січі мали право мешкати лише не одружені. Микита Корж народився 1730 р. 30-го травня і козакував в Січі 50 років.

»Довенько таки Бог держить на світі! — каже старий козак. Вже буде літ трохи не сорок, як і жінка моя Параска вмерла, пошли їй Господи царство небесне«.

»Вибравшись на бистриню наш дуб помчало за водою як на крилу вітрению — пише О. Стороженко. »Правий бік Дніпра окутаний скелями і вкритий одвічним лісом, неначе біг до нас назустріч, а лівий, рівний і пологий, як рута зеленів, одмічаючись од блакитної річки піщаною полосою, мов жовтою стьождкою. Глянувши на предивенну Дніпрову уроду, весело стало на серці і вияснилось на душі, як ясно було тоді на небі і округи нас. Але старий дививсь якомсь похмуро: його чоло обізначалось якимсь смутком.

— Діду, — озвався я, — чого це ти задумався? Глянь, як округи нас гарно!

Корж підняв голову, озирнувся і тихо промовив: »Гарно, паничу, гарно, та не первина мені бачить; повештався я тутечки чимало на своєму віку; колись обидва береги були наші, запорізькі! — додав дід смутно і схилив на груди свою голову.

— Що у вас розказують про стародавніх запоріжців? Відкіля вони взялись і коли тутечки осадились?

— Коли і як у цих краях Січ осадилась, не скажу, а давно, дуже давно, бо як мої предки прийшли у цю Україну, то вже вона, та Січ, була. Чув же я од мого батька і діда та і од других старших людей, що січовики ще за старожитних часів прозивались козарами; а од того, що осадились понад Дніпром нижче порогів, гетьман Хмельницький прозвав їх запорожцями. І хоч вони й жили під державою руською за часів Петра Великого, а в своїх розпорядках урядувались од гетьманів . . .

— А ти пам'ятаєш, які тоді землі належали до Січі?

— Як же, усюди доводилось бувать: не раз вештався по них, розвозячи по паланках прикази та ордери. А було де і розглянутися: землі наші на полудень простягались од Буга аж по Случ, а внизу по Дніпру до великого лиману, де теперички Херсон і Миколаїв. На полуніч у верх по Дніпру до ріки Орель, що впада в Дніпро біля міста Китай-города (за Орелею вже починалась Гетьманщина). На схід сонця — од ріки Конки — знов було наше аж до донських козаків і кримських ногайців.

— Чи до зруйнування коша багацько було у вас слобід і зимовиків?

— Ні, не багацько, ось які тільки й були. Почнемо вгору по Дніпру:

1. Старі Кодаки — саме найстародавніше селеніє; воно стояло як ще запорожців звали козарами . . .

2. Село Лоцманська Кам'янка — там сидів зимовиком лоцман Камінь, від якого й пішла назва. Промишляв він риболовством і проводив через пороги судна й плоти.

3. Селеніє Половиця на місці якого Катерина II-га заклала місто Катеринослав, який має вже четверте назвиско. Перше було Половиця, друге Катеринослав, третє — Новоросійськ, а четверте — знов Катеринослав (потім Січеслав, а тепер Дніпропетровське — П. С.). В Половиці жив Лазар Глоба. З Глобою ще жив другий козак жонатий (Глоба не був жонатий — М. Корж) — Іван Каплун. За моєї пам'яті стояло 6-ть хат. Тут же була і моя власна хата. Каплун, Глоба і я кілька літ проживали в одній хаті, бо вона була простора та на дві половини. Цей Глоба, що розказую . . . одмежував собі чимало землі де розвів надивовижу сад. Там його, як вмер і поховали: а жив він більше, як сто літ. У цім садку на могилі стоїть кам'яний стовп . . . « — біля озера. Навкруги того озера тепер дитяча залізниця, а ціла садба Глоби під парком. На березі південно-західної частини озера стоїть той »стовп«, як каже дід Корж, на якому вирізьблено »ГЛОБА« — і все. Цей стовп-кам'яна брила під охороною музею ім. Поля директором якого був проф. і академік Дмитро Яворницький.

»4. Селеніє Дієвка — від козака Дія.

5. Місто Нові Кодаки . . .

6. Селеніє Сухачівка . . .

7. Селеніє Тарамське.

8. Селеніє Карнаухівка.

9. Селеніє Романкове.
10. Селеніє Кам'янськеє.
11. Селеніє Тригузнєє.

Всі ці оселі одержали собі назви від своїх осадчих, що сиділи там зимовиками . . . Теперечки перелічу ще слободи по тім боці Дніпра (лівім). 12. Селеніє Самара, бо стоїть на ріці Самарі (що впадає в Дніпро). За Гетьманщини воно звалось Новоселицею, а тепер город Новомосковськ». Тут до 2-ї світової війни зберігався монастир збудований запорожцями виключно із дерева. Згідно розповіді академіка Д. Яворницького цей монастир, завдяки охороні музеєм, затримався в досить доброму стані.

13. Селеніє Старожилая Кам'янка — навпроти Нових Кодаків, що по правім боці Дніпра і належало до Новомосковського повіту — в 25-ти кілометрах від Катеринославу (П. С.). Село Кам'янка розкинулось на березі Дніпра. На Різдвяні Свята діти цього села, до революції, з року в рік наспівували під вікнами кам'янчан таку колядку, що збереглася в пам'яті завдяки тому, що й самому доводилося нераз наспівувати; слова її такі:

*»Коляд, коляд — колядниця
Добра з медом паляниця,
А суха — не така . . .
Дайте дядьку п'ятака.*

*Як не дасте п'ятака
Візьму за роги вола,
А кобилку за чупринку
Та й поведу на могилку.*

*А з могилки та в Кодак
Та продам за п'ятак,
А як ні, то аж в Дійвку
Й проміняю за копійку».*

Вислухавши »загрозливу« колядку — виходить з хати »переляканий« господар. Щоб уникнути »непорозумінь« хутко подає винагороду за гарну колядку, додаючи: »Почепуріть же під носами . . .«

Будучи хлопцем любив підслухувати про що гомонять дідусі, ставши в коло. А гомоніли про Богдана, Кальниша, Дорошенка . . . Низенького росту дідусь, що і прозивався Малим уславився розмовами про Наливайка.

Хто був Наливайко, як і всі ті, що не раз згадувалися при розмовах, глибоко, засівши в пам'яті з часів моїх дошкільних років — я довідався пізніше. Але дідусь Малий так настукав Наливайком голови своїх слухачів, що було побіч говорилося: »Хто про що, а Іван Пимонович про Наливайка«. Так величали дідуся Малого, який ще до того нещотно раз розповідав, як він ходив на Чорноморію на заробітки (на Кубань).

Запам'яталася ще розповідь, як під час боїв запорожці розпізнавали наближення ворога до їхнього розташування. Для того навколо табору стояли з 4-х сторін великі барила з насипаним на днища зерном. Рух того зерна і був ознакою наближення ворога та ще до того й з якої сторони їхнього розташування. Розмови про те як запорожці билися, надто захоплювали молодь. В тузі за минулим, часом дідуган Кожумняка не витримає та й скаже зайвий раз своїм твердим повільним говором-басом: »Що воно тепер за парубота... які б з них були тепер козаки... Як глянеш... ніщо! Ось коли ми парубкували... Було як станемо всі в ряд — здорові, як лутти... та як гукнемо всі разом: Ладо бурі! Ладо бурі! ту-па-лупа-луп! Та як лупоннемо!, то аж вікна бряжчать...«

В цім селі зустрічалися такі прізвища: Бонби, Гармаші, Джури... Більше двох десятків родин з прізвищем турецького походження.

Але вернімося до розповіді січовика Коржа про дальші зимовики січовиків:

»14. Селеніє Петриківка.

15. Селеніє Могилів — від козака Могилі.

16. Селеніє Перещепино на стовбовім шляху в Костянтиноград; теперечки пограничне село з Полтавською губернею, а тоді Січі — з Гетьманщиною. Назва походить від козака Перещепи.

17. Селеніє Гупалівка від козака Гупала« (ст. 245-248, О. Сторож-ко).

Багато уложилося розмов на 60-ти сторінках твору Олекси Стороженка, але далеко не все старий козак Корж йому розповів, бо, як він каже: »Багато я, паничу, позабував...«

»На другий день, тільки сонечко ще вставало із-за Великого Лугу, ми вже під'їздили к Покровську. Село розкинулось на вигоні нового коша, між річками Під-

пільною і Базавлуком, що перещеплює Катеринославську губерню од Херсонської, а за Січі одділяло Кодацьку паланку од Інгульської. Ми під'їхали к кошу до полуночної сторони, де були передові розкати (ретрашемент). Окопи не дуже ще тут поосідали, і не позаносило їх піском, як у інших місцях; далі од цих розкатів ішов дугою вал і упирався обома кінцями в берег ріки Підпільної, котра через рукав Сисини — інші звуть Лисини впадає в Дніпро. По сьому то рукаву припливали з Чорного моря грецькі і турецькі судна з крамом і бакалією і причалювались в пристані, котра була в самому коші. На захід сонця видко фундаменти двох башт, а по краях валу і по березі — сліди куренів. В самій середині коша од пристані і до річки простяглись окопи і одділяли паланку, де була церква, канцелярія, де хоронився скарб, гармата і жила військова старшина.

— От, як бач, паничу, — сказав Корж, окинувши оком руїну, — от тільки всього й зосталось од нашого коша. А колись, — додав він зітхнувши, — гарно було застроєно і кишіло народом. От на цих місцях, де видко ямки і горбики, стояли наші курені, в кожному був отаман і до тисячі козаків, а в деяких — і більше. Окроме цих курінних козаків, були ще й жонаті, що сиділи зимовиками, де хто уподобав собі місце на запорізьких землях, а все-таки числились при своїх куренях, бо в коші жонатим, крий Боже, заборонено було проживать. Кожний курінь мав своє призвище (дотримуюсь оригінального письма — П. С.); отутечки стояв, — Корж став показувати пальцем, — Канівський, тутечки — Левушківський, Плахтійовський, Ведмедівський, Стеблійовський, Іракліевський, Щербиновський, Пластунівський, Перяславський, Глушнівський, Дядьківський, Уманський, Дерев'янківський, Корсунський, Гадяцький, Вербицький, Шастунівський, Мишастівський, Пашківський, Полтавський, Шкуринський, а цих вже і не пам'ятаю — забув.

— З чого і як були побудовані ваші куріні? — спитав я.

— Е, наші курені не такі були, як ті, що скотарі робили собі по степах. Наші були збудовані з квадратних брусів, наш батько — Великий Луг — наділяв нас лісом вдоволь. Курінь був неначе той будинок шістьсот козаків і більше містилось в ньому, а строївся він, неначе трапеза яка, без перегородок і кімнат, кругом побіля стін стояли столи і лавки (ослони — П. С.), щоб було на

чим за обідом сидіти. Образи були у нас дуже багаті, в срібних, золотих шатах, а по середині куреня висіли панікадила, лампадки і у великі празники засвічувались. Вікна були великі, і часто грубки кахляні, галанські, як у мене в хаті; а печі, де пекли хліб, були особливо в другій будові, там же і кухарі варили різні потрави: тетерю, борщ, галушки, хляки, рибу на стябло,

»Свинячу голову до хрину

І локшину на перемену, — додав старий з «ЕНЕЇДИ»

Котляревського, — і другі потрави, які водились по запорізькому звичаю. Як було зготують обід, то кухарі і ставлять на сирно по всіх столах дерев'яні ваганки з потравою, між ними у великих кінвах, теж дерев'яних, трунки: горілку, мед, пиво і брагу, а кругом на кінвах вішали корячки, по-запорізьки — михайлики, бо в Січі тих чарок і шклянок не знали... Як же вже козаки прийдуть з отаманом обідати, то, помолившись Богу, отаман сіда на покуті, а там з ним і козаки, та й починають трапезувати; а як кухарі розносять рибу на стябло, то по звичаю голови складають перед отаманом. Пообідавши моляться Богові, кланяються один одному і отаманові і дякують кухарям: *»Спасибі, братчику, — кажуть, — що добре козаків нагодував!«* Виходячи, отаман і всі козаки клали в карнавку по копійці, а деякі й більші, і розходились кому куди треба, а карнавочні гроші збирав кухар і купував на базарі на завтрішній обід з'їсне. Варили по курінях три рази в день, не в горшках, а в мідних, або чавунних казанах, і не в печах, а на кабиці.

— Що ж робили запорожці, як не було війни? Не сиділи ж вони згорнувши дома ручки?

— Що робили? Промишляли рибальством, звіриною ловлею. У Великім Лузі були страшенні гущі, озера, лимани, оточені очеретом, ситнягом; так по тих нетрях і драговині кишіло звіру: оленів, сайгаків, кіз, вепрів, лисиць, кабарганів (видр), а по степах було багацько вовків, зайців, бабаків. За шкурами було на ярмарок приїздить купці з Гетьманщини, з Польщі і Білгороду. Та й риби тії було досить в Дніпрі, по озерах і лиманах, а особливо в Тилігулі на Кинбурзькій косі, біля великого лиману, і в Тендрі. Було Гетьманщина і Польща та й всі околицні живилися од нас рибою...

— Хто був кошовим, як зруйнували Січ?

— Кошовим був тоді Кальниш, судею — Касян, а пи-

сарем — Глоба. Ці три були старшиною січовою і орудували усім Запорозжям».

»Паламар показав нам — пише Олекса Стороженко — дві стародавні книги; перша — ірмолой, рукописний збірник священних ірмосів з нотами, розмальований дуже гарно кунштниками, карлючками, візерунками людей і звірів на кшталт середньовікових рукописів; а — євангеліє, що читають в страсну седмицю, на котрому була така надпис: »Лаври Києвопечерськія архіандрит Роман Копа, високопочтенному его милости пану Іоанну Малашевичу, войська Запорозького Низового кошовому, сію страданій Христа Євангельську книгу в дар приносить«. Тільки й пам'яті про цього достославного отамана, вивішеного запорозьке військо із Олешківської туги на рідні вольності, і строїтеля Покровської церкви. Ніхто не зна де поховані його й кістки і куди запроторили хрест з його могили.

Виходячи з церкви, Корж, важко зітхнувши, сказав:

— Е, не така була січова церква, як ся, що бачив еси, паничу! Наша була в сріблї, в золоті, в жемчужі і дорогих каміннях, бо козаки були народ дуже Богобоязний і любили благоліпіє храму Господня, а особливо старі, котрі щодня ходили на служеніє. Запорозжці найбільш були не жонаті, а деякі з них й дуже багаті й грошовиті, а по зимовиках мали десятком скотини і всякої худоби. От після їхньої смерти все й одписувалось на січову церкву і монастир, що тут же біля коша над самою річкою Підпольною стояв. В монастирі був один настоятель і дванадцять манашествующих. Між ними були ероманахи і еродиякони і щодня творили седмичне служеніє. Манашествующих же постригали в Січі по волі кошового отамана, а настоятелей присилали з Києво-Печерської Лаври. Найбільш настоятелі були з наших же запорозьких козаків, та попи по паланках посвящались в своїх же січовиків, бо у нас всякого було народу, не тільки поповичів, тих риторів і хвилозофів, та й панів високовчених . . . Були у нас і дуже письменні і дотепні, особливо у святому письмі і з такими голосами, що в Лаврі і столицях таких, мабуть, не було. Так, кажу, монастир цей звали городком чи кріпостою, бо в ньому було багацько всякої будови, тутечки деколи і кошовий жив; так, на случай татарського набігу, осаджен був окопами з гарматами із трьох сторін оточений річкою Підпольною, а од сухопутної була брама під великою баштою, на котрій стояли вартові козаки. Обидві церкви,

манастирська і січова, були дерев'яні, без огорожі, тільки біля січової стояла висока дзвіниця з чотирма вікнами, де стояли гармати, з котрих палили на Великдень, Водохрещу і на храмовий празник.

По великим празникам були у вас якінебудь військові паради, як теперечки бувають?

— Аякже, на Богоявлення всі січові козаки, де б хто не був, зо всіх куренів, зимовиків, заводів на Іордан і йшли в церкву, по вашому кажучи, »при всей муниції«, артилерія, конниця, піхота, із кожного куреня везли знамена на коніх, лепсько убраних. Було, як глянеш на те військо, то неначе мак цвіте, так і вкриє січовий майдан, а стояли рівно рядками, поздіймавши шапки. Після служби духовенство виходило на водосвященіє . . . Як же було погрузять в воду хрест, то зо всіх гармат і дрібного оружжя гуркнуть козаки в один вистріл (залпом), аж земля задрижить і всіх покрие димом, мов тьмою, так, що один одного не бачить, а там за перегородом, після трикратного погруження хреста, починають вже гримотіть і жарить скільки кому завгодно, поки не порозходяться. З церкви ми вийшли на майдан, де за Січі козаки збирались на раду. Тутечки стояли колись каплички і хрести, поставлені на пам'ять кошовим отаманам, а теперички тільки й видно де-не-де купи каміння і цегли! Селяни розказують що як Текелій руйнував Кіш, то звелів комендантові, по прізвіщу Норові (підполковникові Норову), все поламать, знівечить і знести, щоб і духом не пахло запорозьким . . .

Після оглядин всіх історичних пам'ятників, січового побуту наших предків, Олекса Стороженко з дідусем Коржем повернулися в с. Михайлівку на хутір Микити Коржа і знову зайшли в пасіку . . .

— Бач, паничу, сказав він, оглядаючи дерева, — які високі та товсті повиростали; садив я їх у той рік, як зруйнували наш кіш, більше буде, як п'ятдесят літ.

Я нагадав старому, що він мені обіцяв розказать про ту невзгоду, і Корж так почав: »Саме на Зелені свята прийшов до нас великим військом генерал-поручник Текелій, ставши обозом верстов дві од окопів, всі свої гармати, які там в його не були, витріщив проти нашого коша. Однак не починав стрілять, а теж січовики нічого не робили, а чекали, що дальше буде. Через суток двое примчали гінці вістку, нам і Текелієві, що московське військо позахоплювало всі наші паланки і слободи по всіх вольностях запорозьких, а на третій день Текелій

прислав до нас послання і запрошував військову старшину до себе в гості. Кошовий Калниш, одібравши таку вістку, зараз зібрав всіх козаків і спитав: — А що теперички, панове старшини і отамани, будемо робить? Москаль в гості нас до себе заклика; чи підемо, чи не підемо? . . .

Так почалося, а скінчилося на тому, що Кошовий Калниш разом із писарем Глобою були Текелієм відправлені до Петербургу, а суддя Касян занедужав і вмер там його на Січі посліднього і поховали . . .

»Корж Помер в октябрі 1833 року на 104 році довгого свого життя. Змалку і до смерти жив він і працював за для людей, може б ще, промаявся на світі, коли б, збираючи подаяніє на погорілу в Михайлівці церкву, не застудив себе, переїзжаючи восени через Мокрую Суру. Царство тобі небесне, добрий чоловіче, вічна тобі пам'ять«.

Старожила Кам'янка

(Зимовик запорожських козаків)

На березі Дніпра-Славути
Напроти міста Січеславу
Розкинулось село — закуте
В зелений килим кучерявий.

І простяглося верст на п'ятнадцять,
А із Сваківкою, то й двадцять.
Люди на волі там жили —
В кріпацтві й зроду не були.

Одно . . . з сімнадцяти село
В яким давним-давно жило
Одружене козацьке військо —
Лицарство славне Запорізьке . . .

Це військо, як бої вщухали,
Від скрут військових спочивало
Й тримало тут свої родини,
Щоб рід козацький не загинув.

Як завирюха повставала,
Летів в оселі верхівець,
Щоб в бій козацтво рихтувалось
Із лютим ворогом на герць.

Лицарі кров'ю обливались . . .
Не всі із січі повертались . . .
Але . . . як треба — знов якстій
Летіли із завзяттям в бій.

Січа — приємна прогулянка.
Смерти ж примхливі забаганки
В лицарстві злом не рахувались.
Смерть в січі — шанною втішалась.

Щоб захиститись від заглади,
В Січі такі були засади:
Як хочеш в вольностях втішатись,
Мушиш повинности сповняти . . .

Щоб радість у життя вливалась.
Бажання люду щоб сповнялись.
Вітчизна ж — дерево життя,
Звільнялась вчасно від сміття,

Й трималось в чистоті коріння,
Плекалось гіднее насіння,
Як у статечної родини
Доглянута була дитина.

*

Це стародавнее село
Січові звички берегло:
Село на сотні поділилось,
Старшині вибраній корилось.

І молодь звичай цей тримала,
Теж отамана вибирала
Для себе, щоб триматись чемно
Й проводить час в гурті приємно.

Землі було, хоч не багато,
Але трудилися завзято . . .
Скотарство, птаство, хліб плекало . . .
Свої повинности сповняло.

І було завжди на сторожі
До замірів для них ворожих.
У спротиві — не полошилось
І . . . як по лицарськи не билось,

Але від зайд не врятувалось.
Як не було, але попалось.
І та нахабна зайдів сила
Думки січовиків гнітила . . .

Однак в занепад невпадалось,
Щорік потужно працювалось.
Зринала мова про походи
І на степу і на заводах,

Яких пізніш не бракувало,
Що разом з містом розвивались.
Жить марно моди не було
І пильним тут не зле жилось.

Мали білесенькі хатки,
Розкішні вишневі садки,
Шовковиці і обрикоси,
Плекали теж, але не досить.

В садибах, чи на огородах
Яблука, дулі . . . тут не родять
І сливи також — лише вишні,
Хоч і вони не довговічні:

Як Дніпро воду розливає,
Тут вишні гинуть — «вимокають».
Але Дніпро невсесердите,
Досить дає і відпочити.

Садки ростуть — люди радіють,
Заможно жити кожен мріє . . .
Улітку, часом, по трудах
Ведуть розмови по садках:

Як жити далі . . . що робити,
Аби з шляху свого не збитись.
І не без того — для наснаги —
Бували й голосні розваги.

Не завжди, але час від часу,
В потребі чимсь життя прикрасить . . .
Серед квітучої природи
Приходила сама нагода.

А вже тоді обов'язково,
Коли весна в квіти чудові
Вквітчає — вдягне все село,
В цей час так радісно було . . .

Як глянеш в квітні із могили . . .
Так ніби снігом село вкрилось.
Це так колись було, хто знає,
Хто час той вільний пригадає.

Село у вишнях потопало . . .
Там солов'ї пісень співали!
Було садки, як зацвітуть
Піснями все село заллють;

За ними парубки й дівчата
У нічній тиші — теж співати
Рідних пісень, як розпочнуть . . .
О . . . тих чудес вам не збагнуть!

Хорова пісня як поллеться
З радощів небо мов сміється!
А пісня лине, як весна!
Аж розлягається луна.

Коли ж в загальний той вінок
Вплететься музика й танок
Та влучиться пташиний спів —
Чарівних звуків солов'їв . . .

Душа людини у ту мить
Летить у зоряну блакить
І там сприймає життя, те,
Як чарівне, так і просте . . .

*

Плекаймо старанно уміння
Розумить Всесвіту творіння . . .
Кому підкорена та сила,
Що Всесвіт-чудо сотворила?

Л ю д и н і? . . . Ні!
Людині лиш любов плекати
І працювати й працювати
Та Творця Бога прославляти . . .

Те, що людина лише взнала . . .
Відгадала, чи відкрила,
То є ще дуже й дуже мало!
Боже творити їй не сила!

І хоч людська зухвалість хоче,
Часом до Нього аж доскочить . . .
Й до того щось ще й розгадає,
В гордині Бога зневажає!

Не хоче думати над тим,
Чом він »розумним« є таким,
Що лише цяточку впізнав —
Заметушився . . . закричав . . .

Свій розум всюди випихає . . .
Весь Світ до себе взяти має . . .
Від того »розуму« смішного,
Людина дійде до страшного . . .

Той дикий розум схоче Світом —
Всім, що в нім є — заволодіти
І простяга криваві руки,
Кинуть людину в справжні муки . . .

Із дій Творця щоб відірвати.
Людину в рабство щоб захвати
Для примх — своєї насолоди
Для втіхи дьявольської вроди!

А Бог примудрістю своєю
Не квапиться, тут, перед нею.
Він знає . . . Гонору не спинеш,
Лише нікчемну лють розвинеш.

Літай, мовляв, куди захочеш
Та будь щасливим, як доскочиш,
Бо ж ти в той мент лиш схаменешся,
Не до свого як доторкнешся . . .

Як зрозумієш . . . А як ні?
Іди в лабети Сатані . . .
Богові жаль! Але ніколи,
Він не бере людей в неволю!

Як Сатана (і Бог те знає)
Людей до себе пригортає,
Ради примхливих забаганок,
Щоб знищить радості світанок —

Бог теж баче й досить знає:
Злий геній сам себе скарає
Руками тих, кого він мучив,
Кому безмірно надокучив.

То ж перш за все — мусимо знати
Та раз назавжди пам'ятати:
Ця сила виникне тоді,
Як ми з'єднаємось в біді!

Як зрозуміємо те зло,
Що знищить волю залягло,
Вирвавши з тіла людську душу,
Щоб Божий Світ з орбіти зрушив!

Творець життя всім рівне дав!
— Дивись — сказав — і не прогав!
Будеш бадьорим — Світ пізнаєш
І сам себе не занегаєш.

Працой розумно. Спочивай.
Не на своє — не зазіхай.
Вдивляйся в навколишнє творіння
Й плекати те — знаходь уміння.

Коли людина розум має,
Сама себе не занегає . . .
І має рухатись по Світі,
Як зірка у своїй орбіті . . .

Йде за призначенням від Бога.
Лиш з Ним до волі є дорога,
Відкинувши всі лиходійства
Безбожні витівки — крутіства.

За Правду Божу треба битись.
Гріх злому генію коритись.
Зі злом ніколи не мирися,
А перед Правдою скорися!

Радій тому, що ти живеш —
З Божої ласки хліб жуєш . . .
Бог не бороне Всесвіт знати
Та Його Правду відчувати.

Дякуй — молись, щоб не робив,
Тому — хто Всесвіт сотворив . . .
Хто показав людям дорогу
Молімось Правді й її Богу.

Гляньмо на небо — ні хмарини!
Чумацький шлях — ніби долина
Густо засіяна зірками . . .
Й на місяць повний, чи з ріжками . . .

У сяйві трепетних зірок,
На чудо-тлі темноблакитнім,
Раптом помітний рух хмарок . . .
І як з'явилися, так і зникнуть.

Як молодик »ріжком є сторч,
Обов'язково буде дощ« . . .
Кажуть діди — старі знавці,
Що вивчили прикмети ці;

А коли сяйво є навколо,
Як кажуть вчені — авреоля,
»То так і знай — на другий день,
Буде вже вітер — велетень«.

Прикмет таких є забагато . . .
Людина хоче все те знати . . .
І досвід йде із роду в рід
Як люди взріли Божий Світ.

У небі рух за завданням
І повниться — безліч віками.
Все в русі там не навмання!
Не так, як твориться між нами!

Там все іде в Божих законах.
Малі й великі зіроньки,
Не бавляться у перепони
І не блукають навпрошки.

Там кожне тіло межу має
Й тих меж безглуздо не міняє.
Коли б шляхи зірок змішались,
То в Світі утворився б хаос.

Коб в небі сталось безпуття,
Вмить зникло б й на землі життя.
Тому так Світ Бог сотворив:
Між зір людину не пустив,

Щоб вона зорі, то ховала,
Чи на свій смак переставляла,
Чи нищила б, ніби на зло,
Щоб затьмарити Творця тло.

Бог знає заздру людську вдачу.
Свого створіння згагу бачив,
На злі для себе різні штуки,
Правуючі себе на муки . . .

Небесний Світ того не знає.
Там розум Бога сенс свій має.
Там спокій бачимо всі ми,
Якого брак поміж людьми!

Одне другого — випихає,
Замість любови — зневажає . . .
Думки мінливі . . . а діла?
Там сила примх, облуд і зла!

*

Так, живучи в ріднім селі
Доводилось спостерігати,
Як свого щастя ковалі
Пнулись таємне розгадати . . .

Як там живеться тій людині,
В безбожнім уряді, що нині? —
Ми досить й досить розпізнали;
То ж недарма звідти тікали.

Чи ж там усе так збереглось
В тій Кам'янці, що залишили . . .
Але колись таке було:
В селі озера й за селом,

А за озерами Залом . . .
Як каже нам доба стара,
То — берег прадіда-Дніпра.
А на тім березі — Заломі

Сидять сторіччам сторожами
Могили сумними дідами
І, ніби всім розповідають,
Що в них мерці відпочивають.

Що за мерці? Те не відомо,
А люди, в цім селі, свідомо
Тлумачать молоді в тямки:
»Там спочивають козаки . . .

Ті лицарі, що тут жили
Й за віру й волю полягли.
Їх в тих могилах схоронили,
Що пеленами наносили.

Тримайте ж дітки в голові —
Мерці, ті, встануть, як живі!
Вже скоро, дітки — пам'ятайте!
Молітесь Богу й виглядайте . . .

І в їхніх спогадах, буває,
Мов зіроньки в небі зринають:
Гетьман Богдан і Сагайдачний —
Стратеги мудрі і обачні . . .

І Байду, Богуна, Нечая,
І Дорошенка й Наливайка
І Кальниша не забувають
Й про Морозенка заспівають . . .

Той гомін йшов від Запоріжжя,
На хвилях і Дніпра і збіжжа . . .
І ми той гомін чарівний,
Сприймали з Січі, як живий . . .

Про те вже років мабуть з двісті,
Як козаки згубили волю . . .
Понад Дніпром (є така пісня)
Вони чатують й кличуть долю . . .

І про ясир розповідають . . .
Про ворогів — лютих без слів:
Ляхів, захланних москалів —
І . . . часом сльози витирають . . .

Піснями кривди затамують
Та тишком-нишком посумують
І знов розійдуться до праці,
Кленучи зайдів-ошуканців.

І в чистому дитячій серці,
Майорять лицарі у герці . . .
В уяві — вільними думками
На ворога йдуть — козаками . . .

На того, що кричить: »мазніца!«
Ну-ка давай с табой дразніца» . . .
І спалахне у серці молодім
Умить і блискавка і грім!

Так там юнацтво виростало,
Та з ростом своїм гартувалось
Для боротьби із ворогами,
Які зло сіяли між нами.

Коли ж глумитись перестануть?
Де ж лицарі? Коли повстануть?
Доки ж знущатись ворог буде?
Кличуть до зброї справжні люди.

Так помста в серці понуртує,
За кривди ті, що молодь чує
Та й береже у своїм серці
На слушний час козацькі герці.

*

Так відчувало і жило
Сорокатисячне село
В якому люди пам'ятали
За що батьки й діди вмирили.

Чудовий степ, як Божий Храм,
Як глянеш . . . праця тут і там . . .
Часом вона й надокучала,
А й сумувалось, як кінчалась.

Сівба весною, — поліття,
Гарячоденна косовиця . . .
В руках, чи вила, чи кісця,
А потім збіжжа возовиця . . .

І люди днями і ночами
Їдуть за збіжжам, кавунами . . .
Праця осінньою порою,
Спадає вже за молотьбою.

Закінчиться . . . і ніби меркнеш.
Сумно за тим, що вже не вернеш
Й не перестанеш сумувати,
Доки весни будеш чекати.

Життя так радісно засяє,
Коли Різдво люди стрічають,
Але й дні свят скороминучі . . .
Гряде весна — часи кипучі . . .

І день і ніч — не на припоні,
Вже й Великодні дзвонять дзвони.
Христос Воскрес! Христос Воскрес!
Лунають співи до небес . . .

Люди йдуть Богу помолитись —
Душею й тілом відсвіжитись . . .
Від пристрастей звільняються,
В ділах гріховних каються . . .

*

Село, Дніпро, біленькі хати . . .
Кануперь і любисток, мнята,
Троянди, рожі, чорнобривці . . .
Земля . . . копнеш — плющить водиця.

В Дніпрі чимало є забав,
Коли про-чах-ка пароплав,
Юнаки й діти до нестями
Змагаються із хвиль-горбами.

А коли хто не бережеться,
То і водиці ще нап'ється,
Задовольнившись вже сповна,
Коли достанеш в Дніпрі дна.

А він — Славута — за це все,
Бистрею в далечінь знесе,
Бракує сили з ним змагатись —
Розгону хвиль супротивлятись . . .

*

У цім селі з волі вандалів
З комуни — лютих канібалів
На сорок — двадцять тисяч впало,
В голодомори не бувалі ! . . . .

Німецьке військо натискало . . .
А канібали відступали . . .
Затамувати щоб свій гнів,
Село палилось з літаків . . .

Гули вітри. Горіли хати . . .
(Німці палили »на прощання«)
А ми тікали геть! Від ката!
З селом прощалися в останнє . . .

*

Так . . . за руїнницькі діла,
Щоб дати дорогу канібалам,
Мільйони смерть людей взяла
Й козацька держава впала . . .

Розділ
перший

ВСТУП

В першій частині книжки «ЛЕЛЕКИ» розповідається, як хлопчик Лаврик положив гусяче яечко в гніздо лелеків, як він каже «до пари», бо ж там лежало лише одно. Повернувшись з полювання Лелеки побачили, що в гнізді вже двоє яечок та що одно з них зовсім відріжнялося від їхнього своєю зовнішністю.

*»Глянув Лелек на Лелечку —
Де взялося це яечко?
Звідки воно прибувало?
Такого ще не бувало . . .*

*Оглядніше і біліше.
Виглядає зовсім іншим.
Мені воно аж смішне,
Коли не сказать страшне . . .«*

*І Лелечка зажурилась . . .
Довго у гніздо дивилась,
Потім глянула угору
В небосхил — блакить простору . . .*

*»Диво-дивнеє тут сталося,
Певно з неба воно впало . . .
На мій погляд — хай лежить,
Коли дав Бог мусить жити . . .*

*На таку Лелечки мову,
Лелек ближче підійшов,
Дзьобом його поторкав
Й до Лелечки так сказав:*

*»І я так на те дивлюся,
Як і ти — я не боюся . . .
Хай лежить дивне яечко.
Місяць досить, в нас, в гніздечку«.*

Але, як з тих яечок вилупились пташенята та вони побачили, що одно з них зовсім інакше. . .

*»Лелек жалібно дивився,
Потім враз підбадьорився,
Коло милої він став
Й таку мову розпочав:*

*»Злого я тобі не зичу,
Завтра рано Суд покличу,
Хай розгляне нашу справу,
Хто затіяв цю забаву? . . .*

І на другий день рано-вранці Лелек пустився у дорогу на розшуки Суду, який на підставі спостережень таки існував у лелек для розв'язування ріжних непорозумінь в їхньому житті. Спершу полетів він на Великий Став де зустрівся із раненим у крило лелечачим отаманом, який в довгій з ним розмові радив, як і куди звернутися в тій справі, оскільки на цім терені Суду не було. Радив він залетіти до інших ставків, але мусить мати напрямок на Великий Луг, що побіч Січі Запорізьких козаків — на острові ХОРТИЦІ. Подорожуючи на Запоріжжя радив залетіти в Павлове море, що є на околиці с. Кам'янки, в якій теж є багато озер і ставків. Одержавши напрямок, наш Лелек рушив у дорогу, догнавши ще одного що прямував до Великого Лугу і коли довідався про те — був дуже радий і за тими radoщами непомітно проминули Павлове море, опинившись у селі Кам'янці — зимовикові Запорожців.

В першій частині було сказано, що ця річ побудована на народньому епосі про ЛЕЛЕК, як на Україні, так і в країнах Заходу. Всім відомо, що лелеки є птахи сумирної вдачі, люблять селитися в садибах господарів. Але очевидно вони є сумирними лише тоді, коли їх не зачіпати. Що вони вміють захищатися від своїх ворогів — наведемо такий приклад: в журналі «МИ І СВІТ», (що видає його редактор М. Колянківський) за серпень м/ц 1959 р. є така новина, яка характеризує хоробрість чи лицарську вдачу тих назовні сумирних птахів. Повідомлення, що нас цікавить має таку назву: «КРИВАВИЙ БІЙ МІЖ ОРЛАМИ І ЛЕЛЕКАМИ: Над селом Корокарсу в північно-західній Туреччині відбувся недавно великий бій між орлами і лелеками. Тамошні селяни розповідають, що битва тривала кілька годин. Згинуло 8 лелек і 3 орли».

*

Приписка: Згідно статистики, лелеків зменшується з кожним роком. В теплих краях живляться сараною і від неї гинуть, так, як гинуть українці від комуністичної сарани!

НАД СЕЛОМ*

Над Кам'янкою літали
Побратими й розглядали:
Де б найкраще їм присісти,
Щоб в дорогу попоїсти.

Одинківку проминули,
Бо ж це озеро маленьке
В очереті потонуло,
До Саги летіть далеко.

Курячине й Кругляки,**)
Мали також свої хиби —
Там бродили рибалки,
Волоком ловили рибу.

— Я ж не снідав й не обідав —
Побратим став нарікати . . .
— Знаю я — сказав сусіда —
Тут, поблизу — Куплювате.

І не довго й говорили,
В Куплювате полетіли,
Прямуючи вже низенько
В те водоймище близеньке.

---

*) Діється за часів існування Січі.

**) Кругляки — три ставки рядом.

І ось: тільки ж опустились,
Де невзялись козаки,
Купатися заходились . . .
— Маєш клопіт ще й такий . . .

Що ж робити пане-брате? —
Лелек зарепетував —
— Тут десь Осітнягуйте
Отаман мені казав . . .

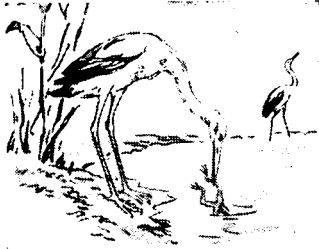
Живо піднесімось вище,
З гори краще, де найближче
Вільне озеро забачим,
Бо з цих висот ми незрячі.

Летім, доки ще не пізно,
Глянемо де незавізно . . .
І як тільки піднялися
Побачили плесо близько.

— Там нікого ще немає,
Лише жабки полохливі
У кошурі витинають,
Своїх пісень галасливих . . .

Радо наш Лелек, сказавши,
Жваво крильми замахавши,
Щоб часу не змарнувати,
В гарнім місці посідати.

Вмах лелеки підлетіли,
Мов попадали — присіли,
Шукаючи в поспіх броду
Дзьобами шугали в воду.

Миттю жабки поховались,
Ніби мертвими лежали.
(Свое життя так рятують,
Не зловитися б — хитрують).

Їжі тут було багато
І не треба поспішати . . .
Як годиться відживились
І на силі відродились.

Голод так задовольнивши
Та водичкою запивши,
Побратими рядом стали,
На всю міць заклекотали.

Потім кругом озирнулись,
Вгору-вниз крила метнулись . . .
Аж від вітру їм вклонився
Осітняг зеленим листом.

РОЗГОЙДАВШИ ДОВГІ КРИЛА

Розгойдавши довгі крила
Хутко село пролетіли.
Як сонечко опускалось,
Барви навколо м'ялись:

В жовто-гарячу оздобу
Наряжався хутір Глоби,
Що правобіч Дніпра був,
Про який Лелек не чув.

Але то не новина . . .
Над озером хутір, ніби —
Й хтось у озері з човна́
Ругелею ловив рибу . . .*)

— О, тут теж не є погано,
Навіть дуже й дуже гарно . . .
А нас понесла бенеря
В тім селі шукать вечерю.

Там озер, хоч і багато,
А куди летить — не знати,
Тут же, що душа бажає . . .
Чого тільки тут немає . . .

Тут же хутір, в садку хата . . .
Спокій . . . Ось де погуляти!
Цей куточок тепер знаєм,
При нагоді завітаєм . . .

---

*) Ругеля — старовинний прилад, що має вигляд даху з прямими причілками. Все нап'яте сіткою з відкритою однією стороною, для занурювання в воду.

— За це озеро я знав
Та й нераз я тут бував,
А на цей раз мов здурів,
Дуже їсти захотів.

Воно завжди так і є,
Як тебе щось нацькує —
Спритно крилами вихаєш,
Тоді пам'ять зникає.

То ж село... Людей багато,
Хто по рибу, хто купатись,
Хоч нас вони й не чіпають,
Але ж харчі розганяють.

Ось і тут не без принади...
Тут ні волок, ні ругеля,
Ні он, та, висока скеля —
Не бувають назаваді.

АЛЕ МУСИШ ПАМ'ЯТАТИ

Але мусиш пам'ятати,
Що де вода протікає,
Там не легко щось піймати —
В русі все перебуває.

Скільки сили є у тебе,
Спритно діяти тут треба.
Мусиш бігати й літати,
Якусь рибку щоб спіймати.

В бистрі*) жабки й не побачиш
Та й рибонька де-не-де
На цей берег забреде —
Було й таке — ледь не плачеш...

---

*) Бистря — стрімкий рух води.

Як захочеш дуже їсти,
Невгадаеш де й присісти,
А водичка ж така чиста
Та текучо-промениста.

Коли ж є така наснага
З товариством до розваги
(Час у русі провести)
То, либонь, сюди й лети. —

Таке всюди на Дніпрі,
Крім зими в любій порі,
Хто собі розваг шукає,
То тут добре погуляє . . .

— Чекай, а звідки ти знаєш,
Як зимою тут буває?
Ти, принаймні, так сказав,
Ніби ти тут зимував.

— Так, мій любий, зимував.
А зимував я на Січі.
Козак мене приховав,
Як у Лузі покалічивсь . . .

Скільки буду в світі жити,
Козаків буду любити . . .
Горя я там не набрався,
Бо ж ласкою утішався.

Їв і пив в хаті, за сонця
Та споглядав у віконце,
Що робиться в тій порі
І на Січі й на Дніпрі:

Як козаки там гуляли
Та на війну виражались.
Як верталися з походу,
Як ховає зима воду . . .

Тому й кажу: на Дніпрі,
Крім зими, в любій порі,
Хто собі розваг шукає,
То тут добре погуляє.

А де тихі є затоки,
Там і жабки не бракує.
Закусиш без лету й скоку,
Що завчасно облюбуюєш.

Лише що? Мушу сказати,
Такі місця треба знати.
На те є вільна пора —
Лети й дивись вздовж Дніпра . . .

— А мені в річці не краще.
Там завжди є метушня.
Ставка, озера — нізачо
Я б на річку не зміняв.

Кажеш гарно у затоках
Де »закусиш без мороки« . . .
Вірю, друже, що там гоже,
Але ж в ставках чудеса є! Боже . . .

Там і пуголовки й риба,
Зловиш там усе без хиби . . .
Вітер очерет нагне,
А водичка й не хлюпне.

Плесо завжди, як люстерко,
Бо ж навколо очерет,
Осітняг та рогоза . . .
Верби навколо, лоза.

Часом вітер води прагне
Хвилею люстерко стягне,
Тоді ставок, ніби дише,
Як вітер його колише.

Вода ходе — хвилюється,
В очереті гамується,
А ми й не тікаємо,
В затишку гуляємо . . .

Є куди себе сховати,
Щоб із вітром не змагатись.
Краще в затишку сидіти,
Ніж під вітер десь летіти.

З вітром в бій ми не вступаєм,
Завжди його обминаєм.
Як стихія ж розів'ється,
То змагатись не минеться . . .

Але це лиш говориться,
З вітром ніхто не бореться.
Кажу жартом — при розмові
Вирвалося таке слово,

Хоч вітри й дужі бувають
І часом надокучають . . .
Де ж їх нема? В теплім краї
Не такі вітри бувають . . .

Було раптом, як підхопе,
Ніхто з лелек невторопа,
Як йому супротивлятись,
Коли нема де сховатись.

Колись мене, як вхопив,
Ледве в воді не втопив.
А потім дощ, як линнув,
Був би на той світ загув

Коб не трапивсь пароплав
І мене зарятував . . .
В порівнанні з цим — тут тихо,
Жодного нема тут лиха . . .

Не летиш — відпочиваєш,
Ледь-ледь крилами вихаєш.
Степ зелений та просторий,
Коливається як море.

Коли ось — зненацька вирнув
Ставочок буйно-зелений,
Сюди-туди зором блимнув ...
Тихо, радісно, приємно.

І буває — не без того,
Щоб зустрів, як я — такого,
Що теж має в собі спрагу
До приємної розваги.

Зійдемося — поговорим,
Як є скрута — перебором,
Щось з'їмо — хлиснем води,
Потім знову — хто-куди.

Щось ворожого й не чуєш ...
Знизишся — порозкошуєш,
Пройдешся над рогозою,
Очеретом, осокою ...

В приємностях цілий день,
Хоч який він велетень
В літню спеку як буває,
Непомітно час вщухає ...

Так лелеки гомоніли
Над островом як летіли,
Що з Дніпра мов виринав,
Богомолів — назву мав ...

Й не без людської оселі
Хаток з дві й висока скеля ...
Як злетиш, на неї й станеш
Та вповдовж Дніпра, як глянеш ...

Від краси, мов занімієш,
Не рухнешся — задубієш . . .
Ось як зараз придивитись,
Ніби жевріє водиця . . .

І біжить-летить, пливе,
Ніби золото живе!
Сонечко за обрій впало,
Й золота, як небувало.

Щезло, мов якась примара,
Виникають нові чари:
Дніпро заплющає очі,
Думи хвилями бурмоче . . .

Спершу темно-зеленіє,
Від суворости чорніє,
А як місяць піднесеться
Дніпро знову засміється.

І виблискує, як цяцька . . .
Рибку кидає зненацька . . .
Викине й знов заховає,
Лише ляскіт пролунає . . .

А по берегах, в оселях —
У садочечках веселих,
Чарівний лунає спів —
Дзвінки згуки солов'їв . . .

Цілу ніченьку б стояв,
Навіть спати б не сідав
І не відчував би втоми . . .
Кому ж з нас те не відомо?

Чому край цей поважаєм
Та щороку прилітаєм?
Щоб тут в розкошах пожить,
Доки зима прибіжить.

— Так воно і є — правдиво
В нашій житті не спесивім.
Лише тут життя ми маєм,
І правдиво спочиваєм.

В діло кажеш, ти мій, друже
Тут нам до вподоби й дуже!
Всюди тут краса і спокій,
Куди ти не кинеш оком.

Але кожен з нас так дбає:
На свій смак житло шукає.
Хто облюбував річки,
Хто озера, хто ставки . . .

— Довго й я житло шукав,
Де осістися — не знав
Та й ти ж кажеш; всюди гарно
Й не прогаїв часу марно.

І уже ось кілька років
Бачу, що добре второпав:
Маю розкіш і добро —
Великий Луг і Дніпро.

Як захочу погуляти,
З Підпільної в Базавлук . . .
Туди-сюди — ну ж літати . . .
Часом полечу на Буг . . .

Інгул-річку одвідаю . . .
Там снідаю й обідаю,
Потім лечу назад знов
І радісно тече кров.

Не можу зараз промовчати,
Як літав на річку Вовчу,
Де, гуляючи не схибив —
Гарне товариство здибав.

По бережку пошожали . . .
Браталися — розважались,
Потім поставали в коло
Й клекотали, як ніколи . . .

Сонце на обід стояло.
Ясний промінь розливало . . .
Ми знялись під небеса . . .
Невимовная краса

Відбрала силу в крилах . . .
Без ніякого зусилля
Всі кружляли вниз по волі
Й сіли на зеленім полі

Де навколо, лісу врода,
Розвівала прохолоду.
І були ми тут на диво
Сернам, зайцям похливим . . .

На місці сидить обридне.
Часом дню й кінця не видно.
А як трішки політаеш,
Любо й назад повертаеш . . .

— Якже ж вірно кажеш, брате,
Браво вмієш розмовляти.
Твоя мова так точиться,
Що слухати й ще хочеться.

Літав і я — й не один день
На Псьол, Орель на Кільчень . . .
Вузенькі річки любив,
В Перецепині як жив . . .

— Там я й разу не бував.
Скажу правду, що й не знав,
Як і по цей день не знаю . . .
А куди вони втікають?

— Кажуть, кого не питаєш,
Що в Дніпро напрямок мають.
Кільчень, Орель — вже старенькі
Дуже кручені й вузенькі,

Але зате вже весною,
Як наповняться водою;
І де та вода береться . . .
Все село води нап'ється . . .

Самара теж не дримає,
Близькі села напуває
Й люди не жахаються,
Як в воді купаються.

Так само, як річка Вовча,
(В своїм слові я промовчав)
Те, що ти мені тлумачив
Я на Вовчій досить бачив . . .

Що там Орель та Кільчень . . .
Он як Дніпро — велетень
Розгуляється весною
Й береги залле собою . . .

Страшний клопіт люди мають,
Й хто куди — житло лишають.
Люди тоді між хатами
Бродять, пливуть каюками.

Дніпро тече — хвилюється,
А будови руйнуються.
Як село руїну має,
То й нас біда не минає . . .

— На мій погляд, то назавше
Тікай від Дніпра найдалше!
— Вірно, але запевняю:
Ніхто звідти не тікає!

А ні люди, а ні птахи,
Навіть мухи, чи комахи.
Скажу тобі ще щось гірше —
Комарів тоді найбільше!

Хоч вони нас й не кусають,
Але ж людям допікають . . .
Над їхніми головами,
Літають вони роями.

Жаль на тих людей дивитись,
Коли зачнуть боронитись.
Але любов — над усе . . .
Дніпро щастя їм несе ! . . .

— Ми вже так розговорились,
Коб з дороги ще не збились.
Ти роздивись навкруги,
Чи знайомі береги?

Мені так казав Отаман,
Що дорога ця йде прямо
По річищі цім розлогім
До самісіньких Порогів . . .

— Нам нема чого журитись,
З цього шляху нам не збитись.
Глянь! Тут видно вніч і вдень,
Не рівня твоїй Кільчень . . .

Таке ніщо — покручене,
Тече мовчки — засмучене,
А як сонце припікає,
То навіть пересихає . . .

Ледви-ледь плющить вода,
То не річка, а біда!
А ти так ніби й не знаєш,
До Дніпра її рівняєш ! . . .

— Я не хочу тут рівняти,
Пощо ж тут на кпини брати?
Ріка Дніпро не твоя . . .
Така твоя, як й моя . . .

Пощо маємо сваритись
За наш рідний Дніпро битись.
Ми ж з тобою — є брати . . .
Мусим дружньо — разом йти ! . . .

— Так, то вірно любий друже
Й мені свари не байдужі.
Злого ж я і не сказав,
Лише Дніпро вихваляв . . .

А ти спудився одразу . . .
Я ж сказав не для образи.
Тож, кажу, в Дніпрі розлогім,
Тяжко збитися з дороги . . .

— Так! Славута — гарний шлях
З чудовими берегами,
Мене не бере вже страх,
Хоч як темно хай над нами.

ПОБРАТИМИ ВГАМУВАЛИСЬ

Побратими вгамувались,
Пролітаючи отак —
Повз могили, берег млявий
Із фортецею Кодак,

Де колись Богдан Хмельницький
В поляків поневірявся
У таборі невірницькім
До повстання готувався.

Вироблялися тут пляни
Проти ворогів захланних,
Україну щоб звільнити —
Незалежним життям жити . . .

— Доки ж нам поневірятись?
Доки гнути свої спини?
Час наглить давно повстати,
Або жить, або загинуть!

Час вже виявити зло,
Що між людьми залягло:
Одне »я« — друге валяє,
Свое »я« нахабно пхає . . .

Так і йде: »Хоч сам не гам,
Але й другому ж не дам« —
Так думає ворохобник.
Краще ворогам вклонятись,
Ніж своєму підкорятись.

»Чому ж він? А чом не »я« є? —
Демагога глас лунає
І веде (на власну зраду)
Всю націю на загладу.

А нарід — не добирає . . .
Кому ж вірити — не знає ! . . .
Благаючи Бога й Небо
Людам кінчити з тим треба!

Замість битись за СВОБОДУ,
Знищили святу нагоду
Стати справжніми людьми . . .
Доказуй тепер — хто ми . . .

НАМ ПРОСВІТКУ ВЖЕ НЕМА

Від потужного ярма
Нам просвітку вже нема!
Робим, що не треба нам!
Все на користь ворогам!

Ось куди ми забрели!
І тому на довгі роки
Власним життям не жили . . .
До якої ж ще мороки

Непростимо так кульгати,
Повстаючи брат на брата,
Щоб сусіди насміхались,
Як від того ми карались . . .

Хто ж нас в стані врятувати
Від безпутства отакого?
Ми самі! Більш ні-на-кого
Ми не смієм покладатись!»

Так й нераз переглядав
В своїх думках наші справи
Лицар — велетень Богдан,
Як готовивсь до заграви.

І як пляни вже назріли,
Він розправив свої крила . . .
Нарід увесь, як хотілось
Підняв на те святе діло.

Україну — геть очистив
Від одвічних ворогів,
Але той блискучий виступ
Закріпити він неспів.

Підкралася люта смерть
І раптово ухопила . . .
Знову роз'єднались вщент
Ним об'єднанії сили.

Знову зрада. Знов доноси
До ворогів брат на брата,
А що ж ворог? Коли просять . . .
Вдерся знову в нашу хату.

Так і йде, мов напропали!
Тільки но кайдани впали,
Зрада й зрада, знов — нова
Й гине тіло й голова.

Новий »вождь« йде, так сказати
Собі славу добувати . . .
Собі . . . добувати славу?!
А нащо вона державі?!

І як тільки припікає
Собі славороб — зникає . . .
Братів кидає настало
Ворогові на поталу . . .

ТО Ж НЕ ЗНИЗУ ІДЕ ЗЛО

То ж не знизу іде зло!
А з гори! Так є й було!
Низ за гору хапається,
Гора . . . розпадається . . .

Боже правий! В любую пору
В нашій справі віковій:
Той, хто першим зліз на гору,
Решту б'є по голові!

На сполох він буде бити,
Щоб себе не затьмарити!
Те й веде — не до світання,
А до певного смеркання . . .

. . . . .

Бідні ми! І то тому,
(Коли хочем знать чому?)
Як не знищить ту психозу,
Не потягнем свого воза!

Треба нам радіти з того,
Як піднятись, хтось, мав змогу.
Навіть більше! — допомгти!
Гуртом краще віз тягти ! . . .

Замість, щоб перешкоджати,
Чи безглуздо гальмувати
Ми мусимо усі сили
Скерувать в державне діло.

Тоді будемо всі ми
Горді! Й справжніми людьми!
А не самопожирали —
Сами себе випихайли.

Зневірившись в боротьбі
Потопає люд в ганьбі.
Немає за що триматись,
Якже тут не розпадатись?

Люди хочуть правду бачить,
А гора їх в зло токмаче . . .
Що ж тоді? — Люди в розпущі
Не бачуть щастя у злуці!

І йдуть в розтіч — хто куди
До найгіршої біди!
До будуючого діла,
Зрада весь терпець поїла.

Повторилась, як належе,
Вавилонська стара вежа,
Коли язики змішались
І люди розлютувались . . .

В ігнорації страшній!
Для дослідника ж, смішний . . .
Один добре зерно сіє,
Другий злом його розвіє . . .

У розбитої дороги,
Розкошують демагоги . . .
Людей ділять на гурти —
В різні боки віз тягти . . .

ВЕЛИКИЙ ЛУГ

З року в рік, лелеки стало
Всі закони шанували . . .
Тримались традицій вперто,
Щоб братами жить до смерти.

Скажем читачам на згадку,
Як і в даному випадку:
Лелеки з різних теренів
Без вразливих теревенів,

Зустрінувшись випадково,
Вони умить побратались
І поводились зразково
Та лагідно розмовляли . . .

Хоч, як кажуть — не без того,
Щоб якимось одним другого
Незаторкнув гонорово . . .
Вимовив вразливе слово . . .

І на тому помирились,
Що Дніпро їм обом миле
І так справу розв'язали,
Злагіднившись знов настало.

З розумом поговорили —
Лицарі були й лишилися!
Ось де треба приклад брати,
Як взаємно шануватись.

Їх веде Дніпро гремучий,
Турбуватися не треба:
Шлях чудовий, шлях блискучий
В світлі зоряного неба.

Гомоніли вже Пороги . . .
Хвилі ревли, клекотали . . .
Шукали собі дорогу
Та об скелі розбивались.

З мікробризків водограй,
Творив туман з краю в край
Грізних велетнів Порогів
У берегах крутологих.

А в тумані розчінялось
Блідомісячне проміння,
Вода сріблом розліталась
Б'ючись в леті об каміння.

Творилось щось казкове . . .
Сильне! Могутньо-живе!
Здавалося, що ту силу,
Нема сили, щоб спинила . . .

На всі боки сила рвалась
Вгамуватись не давалась.
Вгору . . . вниз, шугали хвилі —
З ревом падали на схилах.

І діла ідуть чудово!
І згори й на гору — легко . . .
Поза берегом дніпровим
Чути грізний рев далеко.

День і ніч кипить робота . . .
Тут нема сумлінь — гризоти,
Забурення, тут — не є,
Навіть зима не скує!

Відпочити? Що ви! Що ви!
Клекіт, гук — не чуть розмови!
Летить вода манівцями,
Кида з низу вверх дощами . . .

Роситься навколо лан,
Розлягається туман . . .
Ген-ген аж поза річищем . . .
Вгору вихром вище й вище . . .

Ось який Дніпро-Славута . . .
Чути вам це, чи не чути?
На Порогах — осьде, тут
Хоч на шмаття він і рветься,

Але зівка не дає . . .
І розбитим сам — не є!
Вкупі він себе тримає!
Цілости не занегає!

Не дримає, — ні хвилини!
Всі часточки, чи краплини
В своє лоно повертає
Порошина в порошину . . .

Перед величчю такою,
Почуваєшся героєм
І хоч ти й не є герой
Кличе ж — рве тебе до бою!

Кличе й просе: Гей сюди!
Придивіться лишень добре,
Як триматися хоробро
М у с и т е і в и !

І . . . малесенькі, хоч-би
Правте ви свої горби!
За таку, ось тут, науку
Дніпро грошей не бере!

Воно не вживає й бука
Й ніхто шкіри не дере,
А деруть її за те,
Як невзгоді живете . . .

РАПТОМ ГУКНУВ ПОБРАТИМ

Раптом гукнув побратим:
»А це що таке лежить,
Що кругом вода біжить? . . .
Хтось живе тут? Чути дим . . .

І в ту ж мить спала на думку
Отаманова наука . . .
Певно там живуть ті хлопці
Козаки, чи запорожці . . .

»Жити брате там чудово,
А про їжу — нема й мови . . . «
Дійсно любо є кругом . . .
Це ж вночі, а якже дньом . . .

Он який цей Луг Великий . . .
Тут розкішно й для каліки,
Яку доля засудила,
Відібравши силу в крилах.

Ходи, тішся, молись Богу,
Що світ бачить маєш змогу,
Як не годен щось спіймати
Є кому й зарятувати . . .

Коли мені пощастить,
Тих задумів досягти,
Скільки жить на світі буду
Тебе, друже, не забуду!

А чому ми, ось тут, сіли?
Маєм час — лише стемніло . . .
Онде місяць підноситься
Нам світити аж проситься.

Мені кортить походити
Та гарненько роздивитись,
Я ж уперше тут — ти знаєш,
А як ти, друже, гадаєш?

— Мені досить — не зіваймо
Та хутенько вирушаймо . . .
Бо я мушу поспішати
До свого кубельця, брате . . .

— Мені кортить, як тихенько,
Обстежити Луг гарненько.
Може завтра так складеться,
Оглянуть й не доведеться.

Завтра ж у обідню пору
Мушу вилетіть до двору,
Бо ж Лелечка там одна є,
Що там з нею є — Бог знає . . .

Хоч я її й запевняв,
Щоб вона не турбувалась,
Як не вернусь цього дня,
Щоб в розпуку не вдавалась . . .

— Дуже вірно сказав ти —
Не витримаю побратим.
— Ти свою сьогодні кинув,
Моя ж певна, що я згинув,

Бо коли я відлітав —
Повернутись обіцяв
Позавчора на обід . . .
Що ж мені казати слід?

Не гаючи ні хвилини
Летім хутко до дружини,
Бо в розмовах лиш час гаєм,
Живо ж брате вирушаєм . . .

— Коли ж ти живеш близенько,
То й підемо помаленьку . . .
І пішли вони помалу,
Мов на гвалт не поспішали.

Треба ствердити отут,
Шануючи добробут,
Побратими у розмовах
Слухали один другого.

— А це ж що сталося з ними? —
Закричали побратими
Й з переляку зупинились,
На мертвих лелек дивились,

Що тут покотом лежали . . .
— Такого ми ще не знали . . .
Тут було спокійно, тихо,
Певно трапилося лихо . . .

Куди не глянь трупи й трупи,
А он там аж ціла купа . . .
Не бувала новина,
Ніби тут була війна . . .

Хоч оселя й недалеко,
А по трупах йти нелегко
Й побратими полетіли —
Серця билися-щеміли . . .

— На цій клуні дядько й тітка,
А осьде й моя повітка . . .
Коло гнізда виглядала
Лелечка — й сумна стояла.

Щоб дітки не сполошились
Напівголосно сказала:
— Ой Лелечку ж . . . Що случилось . . .
Яка ж я тепер щаслива . . .

Нарешті тебе я бачу.
Три доби чекаю й плачу,
А тут ще й війна счинилась
І старе й мале тут билось.

А діточки ж наші милі
І цявкали й голосили.
Що робити, що почати,
Чи втішати, чи кричати? . .

Та так діточки й поснули,
Навіть про їжу забули,
Бо ж я пізно полетіла
На здобич . . . Й сама не їла.

— Та годі вже, не тужи,
Як те трапилось — скажи?
Заспокойся моя мила,
Говори, що ж то за сила

Положила так багато
Нашого не злого брата?
Ну ж сідаймо тут живенько
І розповідай гарненько,

Щоб ми досить зрозуміли,
Чому ж битися воліли . . .
Де ж його таке чувати,
Щоб наш брат пішов на брата . . .

»А як буде незгода, у вас,
То загинете ви мої діти,
І загубите край дорогий:
Буде лихо тяжке він терпіти!«

*Мусій Кононенко
(Заповіт князя Ярослав Мудрого)*

ВІЙНА

Лелечка підбадьорилась
Й лагідно заговорила
З чого почалась війна.
Повідала так вона:

— Один лелек з того знаний,
Що жив поміж пеліканів
У оцей день прилетів
В товаристві трьох й тут сів.

Весь загал заворушився
І одразу заглибився
В якесь нове клекотання,
Що почалось від світання.

А як сонечко пригріло
Ще й ще лелек налетіло.
Клекотуни ж не мовчали,
Всіх до себе закликали.

Один із них — старший певно,
Клекотав поважно — чемно,
А лелеки все злітались,
Товпилися — прислухались.

Розмова дзвінка була,
Мов струмочечок текла
У якому малі рибки,
Скидалися, ставали дибки.

Пуголовки та жабки
Прикрашали бережки.
Рухалися тихесенько.
Рохкаючи любесенько.

А вода ніби кипіла,
Так розповідалось вміло.
Каже: — Ви не поспішайте,
Як голодні. Уважайте:

Нічого не варт ловити,
Лише дзбички розкрити
Їжі буде . . . така тьма . . .
Ловитиметься сама!

Страва буде готовенька —
Трепетушечка свіженька.
Вам не треба турбуватись,
Ні гнізд мостить, ні літати . . .

Буде все під вашим боком,
Де не кинете ви оком,
Не життя буде, а рай . . .
Тримайсь гурту — не вмирай.

В гурті гарно буде жити,
По потребі їсти й пити.
Киньте повітки нікчемні,
Горді клуні височенні.

Коли міцно там заснеш,
Несподівано впадеш.
Нащо вам приватна пиха,
Киньте все оте до лиха.

Погляньте ви, хоч на ці —
На тім плесі острівці
По затишках — бережках,
В рогозі, в очеретах . . .

Де краще розташуватись,
Пощо вам на клуню пхатись,
На ті переломи гострі,
Коли ось тут який простір.

Схочеш їсти — без розмови
Буде все умиць готове:
Рибка, жабка — без турбот
Плигатиме сама в рот.

Гарнесенько посідайте,
Дзьобики порозкривайте
І тримайте так аж доки,
Не розпочне їжа скоки.

Тільки ви не лементуйтеся,
Сидіть лагідно — шануйтеся.
Свої нерви заховайте,
Сидіть нишком — спочивайте

Й розпочнем життя нове
І у щасті заживем . . .
З'явиться у вас наснага
До щоденної розваги . . .

До веселоців щоденних,
Поведінок не буденних . . .
Ось так будем безтурботно
Розважатись доживотно:

В співах, танцях-витрибеньках
Проживем життя легенько.
Кому ж закортить похникать,
Того будемо ч у к и к а т ь.

Я вас всеньким забезпечу,
Звільнивши від лету плечі . . .
Визволю вас від напасти
В тяжкі дні не дам пропасти!

— Браво, браво — закричала
З натовпу стара лелека.
— Я давно таке казала,
То ж наперед я те знала.

Якже ж гарно буде жити
Зайво у воді бродити.
Вийти раночком — скупатись
І на сонці вигріватись . . .

Усі наші синки й донці
Полягають проти сонця
Та й будемо спочивати —
На radoщах клекотати.

Бо ж ми щодня турбуємось
За ті харчі мордуємось,
Свої голови морочим . . .
А ми ж волі . . . волі хочем!

Навіщо ми князя маєм?
Чого він сюди літає?
Він тут нам аж нідлячого!
Хочемо життя нового . . .

Похваливши старшу пані,
Що бовталась в калабані —
Й по промові розважалась,
Пуголовком частувалась . . .

Той лелек від пеліканів
Торочив свої примани:
— Вже прийшов кінець біді,
Годі бовтатись в воді!

Життя наше ксротеньке,
Не напружуйтесь дурненькі.
Киньте ви старе мізерне
Вже гряде життя модерне.

Бережіть себе леленьки,
Батьки мої рідні й неньки.
Вас ніхто не пожаліє,
Коли на вас смерть повіє . . .

— А якже ми будем жити?
Як? Вже й їжі не ловити? —
Хтось з натовпу запитався
І . . . дивно зареготався,

Аж лелеки полякались . . .
— Що з лелекою тим сталось?
Він ніколи не сміявся . . .
А не те, щоб реготався . . .

Голос той що реготався
Знову його запитався:
Чого ти вернувсь до нас?
Де ти бовтався весь час?

То ж якої ти бенері
Навчився в тих ненажерів . . .
Коли хочемо ми жити,
То чом їжі не ловити?

Пощо кричати тут »браво«,
Коли нищать наше право ! . . .
То правдиві небелиці,
Щоб ми відреклись водиці . . .

І лелеки не мовчали —
Сперечались, клекотали . . .
Були там і »за« і »проти« . . .
Дивні з'явилися турботи.

— Кажеш: не треба літати . . .
То що ж . . . Крила відрубати?
Далі зажадаєш ноги . . .
Що ж то буде? Бійтеся Бога ! . . .

— Кому таке життя треба,
Коли не літять до неба?
На те нас не спокусити,
Доки нам на світі жити ! . . .

— Запевняти я не буду.
Ловить їжу — нема труду.
Як на мене, то розвага
Й до життя дає наснагу . . .

Витворює сприт в мені,
Радісно проходять дні,
А сидить — їжі чекати,
Тоді краще помирати . . .

— Таке життя є безбарвним,
Огидним, чи незугарним.
Я не хочу його бачити,
Пощо нас туди токмачить ! . .

— Той порядок, що між нами
Виробився в нас віками.
Він найкращий в цілм світі
Геть від нас всіх дурисвітів ! . .

— Це ти зволив так сказати?
Наших гостей ображати . . .
Лепетуне — старий довбур,
Тобі пора йти у стовбур . . .

— Та і ти ж не молода,
Не лелека, а біда!
Як сліпець ось тут гасаєш,
А чого? Й сама не знаєш ! . . .

А вона ж, як ота пава,
Як рибонька в воді плава,
Тому мило заклекоче,
А другому засокоче . . .

Туди-сюди моталася,
Де й не треба все пхалася,
Розум-досвіди старечі
Розбивала в колотнечі.

А прибудам того й треба . . .
Чути клекіт аж до неба,
Між натовпом голосочки,
Скрізь лунають, як дзвінчки.

В натовпі стали шептатись,
В бажанні про смак дізнатись:
— Дійсно — мова не нудна,
Як карасики смашна.

Той голосок солоденький
Бив по струнах молоденьких,
Які гопки вибивали,
Але старі не встрявали.

Молоді лелечі сили
Модерне життя ловили,
Старі ж думарі-лелеки
Не товпились в супереки.

— А чому ж? То дивно дуже!
Чом же старшим не байдуже? —
З молоді хтось загукав —
— Ніхто ж дзьоб не зав'язав?

Коли про життя рішати,
Треба досвіду спитати . . .
Діди слухали — дивились
Між себе заговорили . . .

Кажуть: — Робіть, що хочете,
Щоб голови морочити,
Як не ласка правду знати
Й старих розумів спитати . . .

Щось завзято ухопились
За модерне мотовило.
Гляньте стара як дрочиться,
Чи ж варт з нею морочиться?

Її ж не перекричати.
Буде краще, як мовчати.
Покричить та й перестане,
Як зачепиш — не відстане.

Нехай налютується,
А коли вгамується,
Тоді можна щось сказати.
Зараз краще не чіпати.

Вона давно того хоче,
То ж нехай і поклекоче
Та своїм хвостом покруте
Безхребетна баламута.

Одному наклаца штивне,
А другому щось противне
І такого наколите . . .
Хай подрочиться дурнота.

Між себе так розмовляли
Старші. І не устрявали
У розмови голосні,
Як один, сказавши — Ні!

— Ви ж послушайте мене
Куди зайда отой гне . . .
Як ту лозу нахиляє,
А куди і сам не знає ! . .

Лелеки ж навколо стали
Ще й дзьоби пороздівляли,
Слухаючи як забаву
Клекіт солодко-лукавий.

— Ви ж, як старші — не мовчіть!
Йдіть до гурту і скажіть,
Що пройдохи роздмухують . . .
Вас, як старших послухають.

Їм життя стало не миле,
Бо ж розкіш вже занудила.
Коли ж станем на той шлях,
Знищимося в один мах!

Як послухаєш той лепет
Огортає душу трепет.
Мое серце ось-ось лопне,
Які ж ми нерозторопні!

Хочемо життя ламати . . .
Що тримало нас — зтоптати!
Насувається щось грізне,
Прийде жаль, але запізно ! . .

Так звернувся молодий
До старших лелек з благанням.
Відчував він, як старий
Братів своїх заникання.

Вислухавши, — думарі
Мовили до молодого:
— Ми, хоч правда і старі
Не бачимо тут щось злого.

До того ми не допустим,
Щоб посіктись на капусту.
Хоч нас правда й не багато,
Але впоратись з тим — хвате.

Нехай трохи подуріють.
Інакше неврозуміють,
Як потрібно в світі жити:
Чи літати, чи ходити.

А простежити цікаво
За ким буде перевага.
Чи ж варто у те мішатись
Де хто хоче позмагатись?

Як потелесуються,
То й сами вгамуються.
Ми ж не летимо нікуди.
Саламахи тут не буде.

Ми є завжди на сторожі
Й не допустим дій ворожих.
Хто ж побавитися хоче,
Втручатися в те не конче.

Життя тече, як ті ріки,
Чи маленькі, чи великі.
Раз в рік кожна погуляє,
Вийде з берегів — пограє,

Потім знов піде в річище.
Не без того — щось і знище.
Так і йде, як серце б'ється,
То стулиться, то надметься.

А в пташинім — нашім роді,
Не було так і в заводі . . .
Життя свого не міняли
На чуже — для нас невдале.

Завжди панував в нас спокій.
Цей випадок одинокий,
Коли доведеться жить,
Як метелик пролетить.

Тому краще ми промовчем.
Як повстане ота товча,
Тоді брати вгамуються,
До розуму спрямуються.

Досвід тоді силу має,
Коли кожен на собі
Всі нещастя розпізнає
У життєвій боротьбі.

Так казали старші птахи,
Тоді, як гули невдахи:
— Киньмо ж ми старе мизерне!
Вже гряде життя модерне . . .

Уперед! Вперед рушаймо!
Свіжого життя хапаймо!
Це — загальна наша рада,
Як не хочемо ми зради

Кращих взорів на життя . . .
То ж кинемо, як сміття
Ті напняття самотужні,
Заношені — осоружні!

Щоб доскочить до мети,
Дзьоби приготувати.
І чекай, хто їсти хоче,
Доки їжа в рот невскоче . . .

На такі дивацькі вісті,
Де-хто жадав перше місце
На бережку захопити,
Щоб дурняка більш спожити.

Де-хто щойно прислухався,
На всі боки роздивлявся,
Ніби приймав це за жарти,
Але перевірить варто . . .

І йшли, хоч і безнадійно,
Але тримались спокійно;
Не рвались вперед ставати
Й не бажали відставати.

Біля водички рядочком
Вже сідали сини й дочки.
Зовні думалось: а може
Дійсно прийде життя гоже.

Гірш не буде, як не краще.
Не потрібно буде пащу
Токмачить в холодну воду
Та брудити свою вроду.

Надокучили вже й жаби,
Стрибуни — страшні незграби.
Може вскоче верховодка,
Взагалі — рибка солодка.

Клекіт лагідно-барвистий
Уласкавлював навмисне
Усіх тих, що ще стояли,
Щоб негайно посідали.

Тут стояла теж близенько
І лелека, та, старенька —
Бадьорилась, чепурилась,
Хизувалась, веселилась,

Крутилася, вихилялась,
Баско голову тримала
І так само, як і вранці,
Намовляла до співпраці . . .

— До співпраці? — хтось озвався.
— Цього я не сподівався . . .
Відмовляється від праці,
А кличете до співпраці . . .

Знову мова розгойдалась
Ненадовго — враз замнялась.
Всі сказали: — А-а . . . нехай,
Грай лелеко стара — грай . . .

Лелеки не метушились,
Хоч мова, та, не всім мила.
Де-хто вірив обіцянкам,
Витребенькам тим — цяцянкам.

Усі вірні посідали,
Вже й дзьоби пороздівляли . . .
Довго-довго так сиділи,
Аж щелепи подубіли.

Їжі тут було чимало,
Але жодна не стрибала,
А старенькій, тій лелеці
Влетів у дзьоб камінець . . .

Думала — рибка плигнула
Та щелепи так замкнула,
Що аж в очіх потемніло,
А у горлі зацеміло.

Закапала кров із дзьоба . . .
Раптом трапилась хвороба,
Ноги й крила затрусились
Серце тіпалося — билось.

(Трапилось так, як кусала,
То щелепи поламала)
Сини й дочки позбігались
З переляку закричали . . .

Натовп утворивсь одразу.
— Хто ж зробив таку образу? —
Крикнув із лелек народ.
— Хто ж смів камінь кинуть в рот? ..

Зчинилися страшні чвари
І розвіяли всі чари . . .
Вмить зродилось недовір'я,
Літало навколо пір'я . . .

— Давай сюди винуватих!
А найперше тих дзьобатих,
Коли б їх тут не було,
Таке б лихо не прийшло . . .

З того все і почалось.
Вмить до купи все сплелось.
Бились крилами, дзьобами
Ще й топталися ногами . . .

Агітати — вмить тікати,
Билися не винувати.
Скільки там було гризоти . . .
Всі одразу стали проти . . .

Поводились як не треба,
Бились на смерть поміж себе,
Не шукалось й винуватих . . .
Так повстав тут брат на брата.

У купоньку туго збились
Лелечки старі тужили.
Рясні сльози витирали,
Одна в другій питали:

— Якже й зле нам повелось?
Звідки зло таке взялось?
Камінцями годувати . . .
Соромно про це казати . . .

Отак легко ухопитись
І всім разом одуритись.
Хоч би ж один з нас озвався
Та голосно відцурався;

А то купка десь зібралась,
Таємничо пошептались
Із досвідом думарі . . .
Дурні! молоді й старі!

А у натовпі — на диво
Точилась війна правдива.
За що їй пощо — не питалось . . .
На безвинну смерть змагалось.

Розуми — не клекотали,
Щоб битися перестали,
Бо ж спинити бій раптово
Не були вони готові.

Кричалося про допомогу,
Трощилися дзьоби і ноги . . .
— Це ти завинив — кричалося,
— Ні! Ти — друге огризалося . . .

Час летів — бій не вщухав,
А на силі прибував.
Навіть лелечок благання
Не спинив дзьобів стинання.

Кров лилась . . . лилась безвинно
В безнадійність безупинну . . .
Від лелечачих недуг —
Застогнав Великий Луг.

Навіть ті не спочивали
Дурняка що не чекали —
Не сховались від війни
Здуру гинули й вони.

Можна сказати без ваги:
Всі згинули до ноги!
Зачинщики ж — врятувались . . .
Вмить на захід звалували . . .

Колотнечу підняли
І негайно всі втекли.
Мовляв, варто їх покинуть,
Хай хоч тут і всі загинуть.

Отаке лихо збулось
Лелекам на люте зло.
Загинули небораки
Ані за понюх табаки.

Навіть згинули й старі,
Ті лелеки — думарі,
Що спокійненько дивились,
Коли їхні сини бились.

Бо ж як не кричали грізно,
Помирити було пізно . . .
Навіть сами в бій втяглися,
Спинити ж не спромоглися.

Війна вже так розлютилась,
Жодна б сила не спинила.
Пір'я обривав брат з брата,
Шкіра рвалася на шмати.

Так і свідки говорили,
Що зберегли свої сили.
(Згори бачили вони
Жах від справжньої війни).

Із околиць позлітались
Багато лелек на диво
Та з острахом приглядались
На братів своїх м'ясиво.

— Чи ж вони не подуріли,
Що битись на смерть воліли? . . .
Та й за що? — якби спитав,
Отак Бог їх тут скарав . . .

Чого їм тут бракувало?
Чи води їм було мало?
Чи замало тут харчів?
Ніби . . . біс на них насів!

Журилися, клопотались,
Кожен своє клекотали —
Хто заколотив те зло . . .
Закривавив Січі тло.

Тим часом, все, прилітали
Лелеки на полювання.
Поле бою оглядали
Від самісінького раня.

Приголомшені журбою
Лелеки поміж собою
Радилися, що робити,
Щоб себе захоронити

Від такого лиха, далі,
Яке щойно розглядали . . .
Про братерство говорили,
Як колись жили й живились . . .

КНЯЗЬ

Щось зненацька прошуміло.
Гульк! — на березі присіла
Від натовпу недалеко
Звичайнісінька лелека.

— Що ж то воно прилетіло —
Запитався хтось не сміло.
— Ти не впізнав свого Князя? —
Здивувався хтось одразу.

— Нема чому дивуватись.
Звідки я міг Князя знати?
Мені ледве рік минув,
Коли я цей світ відчув.

В натовпі заворушились.
Нашвидку причепурились
І почали роздивлятись
До ладунку щоб ставати.

Живо в ряди струнко стали
І коли вже привітались,
Пішов Князь понад водою
Оглядати поле бою.

Походив він, подивився,
Як забитими Луг вкрився
І у глибокому смутку,
Замислившись став на струнко.

В цю ж мить отаман підскочив.
Про події проторочив,
Хоч Князь уже все побачив,
Про що він йому тлумачив.

НЕРАДІСНА МОВА ЦЯ

Нерадісна мова ця
Вислухалась до кінця.
— То ж чом ви не припинили,
Коли так безглуздо бились? —

Отамана запитався
Князь. А той озвався:
— На той шанець незабутній
Я не був в Лузі присутній . . .

На ці трупи я наткнувся,
Коли вечером вернувся;
Цілу ніченьку не спав,
Тих злочинців все шукав,

Що заколот підняли
Та до війни довели,
А як війна вже повстала
У туж мить і повтікали,

Може б війни й не було,
Але, кажуть, як на зло
Одній старенькій лелеці
В дзьоб вкинуто камінець . . .

Тоді, як вона чекала,
Щоб їй їжа в рот стрибала
Та сиділа нестямлено
Довго з дзьобом роздявленим.

Хтось у гурті засміявся,
Кажуть, що й Князь ледь тримався,
Хоч йому вперш не до смішків...
Може хто й сміявся нишком.

Може б і було смішне,
Коли б не було страшне.
Може б з того й посміялись,
Коли б же війни не сталось...

Те було б ще й наснагою,
На дозвіллі розвагою,
Але зараз не до сміху,
То ж не була жодна втіха,

Як навколо цілі купи
Лелечачих свіжих трупів,
Загинутих без ознаки,
А ні за понюх табаки!

Де те лишенько взялося,
Що з нічого розрослося,
Розпочавшись з кумедії,
Закінчившись в трагедії...

Коли старенькій лелеці
Хтось попудив камінець,
А вона ж того не знала
Та жувати намагалась...

І з прожогу, натиснувши,
Своїх щелепів позбувшись...
Знепритомніла-зімліла
Так, що й жити не зволила.

Он яке зло зчинилося,
Що з нічого зварилося.
Жили всі сумирно — тихо,
Де не взялось тобі лихо.

Так воно і завжди є,
Зло з нічого повстає,
Коли розуму бракує,
А душа в свій час не чує,

Тоді навмання все йде.
Без броду в воду бреде
І аж тоді ухопиться
За розум вже . . . Як топиться.

Тому треба все те знати
Та зпроквола споглядати
Одному — за тим життям,
Щоб не впасти в безпуття,

Як упали в небезпеку
Необізнані лелеки.
Занадто погарячилися —
Над собою поглумилися.

Й стали прикладом служити,
Як не треба в світі жити,
Що життя — не є забава —
Для трагедії заграва . . .

То ж трагедія була
Не для сміху, а для зла . . .
Для лелек те утворилось,
Щоб зробить життя не милим.

Щоб не жили, а конали,
Щоб світ-сонця не бачили
Й харчі собі жебрачили,
Щоб назавжди зло впізнали . . .

Так отаман міркував,
Як в минулу ніч не спав,
Думаючи, все, як жити,
Щоб лелек урозумити —

Тих що при житті лишились,
Випадково що не бились,
Що де-інде полювали,
Хоч їх було дуже мало,

Що від зайдів врятувались,
Випадково не піймались.
Он яке зло розвинулось,
Щоб ми усі загинули . . .

Мушу тепер, як ніколи
Оцю решту берегти —
В середині і навколо
Мушу пильно стежити,

Щоб ніхто не залетів
Виладовувать свій гнів
За свої власні провини
На братах ні в чім невинних.

Десь нашкоде-напаскуде
Тоді все життя й маруде . . .
Ось як зараз, тут — до речі
Утворили колотнечу

Ті покидьки, недолуги,
Деструктиви, волоцюги . . .
В яких, в найвищій потребі,
Жадоба влади для себе . . .

*

Тож отаман перед Князем
Сумний відчит тут складав:
Каявся і клявся, разом,
Що коли б він про це знав,

То ніколи — боронь Боже
Не допустив зайд ворожих.
І не те, щоб не пустив,
Навіть їх усіх побив.

Тоді б горя ми не знали.
Не пішли б в ганебний бій
За безглузді ідеали
Найправдивіших повій.

— Хочу вам, мій, любий Князю
Сказати усе одразу:
Нам уже усім відомо,
Що тут бились по дурному.

Але ж того є замало.
Певно війни не було б,
Коли б же не надіслали
Ті злочинці пеліканів . . .

І завдяки їм — якстій
Започаткувався бій,
Спрямувавши брат на брата,
Хоч їх було й не багато.

А зуміли розсварити.
Навіть змусили нас битись!
Тоді, як не те, щоб бились,
Ми ніколи не сварились . . .

В цей мент натовп вже не втримавсь,
Клекіт нехотя, тут, вирвавсь:
— Вірно! Вірно! — Не сварились!
Але знайшлися злі сили . . .

Бій вчинили й полетіли,
А тут наче подуріли,
Так ніби того не знали,
Що вони нас ошукали . . .

— Ошукали! Ошукали! —
Знову всі заклекотали . . .
Заносилося на гамір.
Отаман спинив той намір

Й знову мову розпочав.
Він довідатись бажав
Про зло в супокійний спосіб,
Бо гамору він не зносив:

— Помічаю справжню змову . . .
Мені з ночі ще відомо:
Зайди, ті, що повтікали,
Коли вас тут гвалтували

Пеліканів в зв'язку мали,
Щоб ви кров'ю тут стікали . . .
Заторкнув я це питання
Для повного з'ясування,

Чи у війні цій завзятій
Лише ми і винуваті?
Що один другого били,
Чи ж ми дійсно завинили?

Чи нас воріженьки люті
Воліли у бій втягнути,
Щоб ми з жиру збунтувались
Й сами себе звоювали? . .

Може ще хтось, щось нам скаже
Про вчорашні вчинки вражі?
— Нема про що говорити,
Бо ж всі свідки тут побиті —

Лелеки проклекотали
Та просити Князя стали
Скоріш справу розібрать,
А то ноги вже болять.

СЛОВО КНЯЗЯ

Князем мова щира ця
Вислухалась до кінця.
Вчасно і він схаменувся
І до всіх лелек звернувся:

— Надто мені браття сумно,
Слухать дії нерозумні . . .
Світ лелеки кинули . . .
За дурниці згинули!

Треба наперед те знати
За що голови складати . . .
Ці трупи як розглядаю
Страх і сором розбирає.

Такий розбій сочинили . . .
А де ж розум, ноги, крила?
Перш завсе мусимо знати:
Гріх війною йти на брата!

Що ж трапилось в передодні,
Принесло нам зла безодню!
Впав на душу мою гніт . . .
Ми згасьбились на весь Світ!

Ще додам, що того мало,
Щоб нас зле потракували . . .
Така думка ще мається —
Підсвідомо ховається:

Зневірившись між собою,
Ми не знайдем супокою —
Будемо все докоряти
Один другому й розбиватись

На ворожі різні групи,
Що викличе нові трупи.
Це ви мусите всі знати
І на завжди пам'ятати.

І ось тут підкреслить слід:
Ні жоден пташиний рід
Так себе не осоромив . . .
Чи ж хто з вас це усвідомив?

Гляньте на найменших птахів,
Що їдять різних комахів . . .
Знаю й кажу: горобці
Не пішли б на штуки ці.

Вони живуть разом з нами,
Як і ми — з господарями.
Табунами, як літають,
Страшний гамір піднімають.

Часом бува, що й поб'ються,
Між собою поскубуться,
Що аж пір'я з них летить
І знов почнуть мирно жить.

Але із своєї хати,
Чи повітки — так сказати . . .
Не летять шулік просити,
Щоб своїх братів побити.

Чую ж, що в нас тут робилось,
Ніби ворогів просилось,
Щоб лад старий поламати
Та новий розбудувати . . .

І якби ж розбудували . . .
Заколот лише зробили
І ганебно повтікали,
Щоб з нас горобці сміялись.

І на сором наш признаюсь:
Лечу сюди й прислухаюсь,
Що говорять голуби . . .
Не зношу тії г а н ь б и ! . .

Сказав Князь і зажурився,
Потупився-нахилився,
Мов замисливсь — не балакав . . .
Щоб ніхто не бачив — плакав . . .

Але згодом схаменувся
І до всіх знову звернувся . . .
Певно біль щоб припинити
Почав знову говорити:

Погляньте ви на цю вроду . . .
І розіп'ятим крилом
Вказав на рослини, воду . . .
Обкрутившись так кругом.

І лелеки задивились,
Як і Князь — всі обкрутились,
Роздивляючись навколо,
Мов не бачилось ніколи

Тії дійсної краси . . .
— Все тут є! І не проси,
Що потрібно — у нікого!
Користай і . . . хвали Бога . . .

Додав Князь і закликав . . .
Наказував і благав
Те що сталось пам'ятати
Й між себе любов плекати.

В ім'я свого добробуту
Не хапаймо ту отруту,
Яка кров, як воду точе,
Замість життя, смерти хоче.

Ви й самі переконались,
Що в облудну гру піймались . . .
На злі течії розбились
І дорого поплатились.

Гляньте на ліси, на села,
На гаї, ставки, озера,
На хатки, в садках, біленькі
У садибах чепурненьких.

Ми ж так любим тут селитись,
На господарів дивитись . . .
Які ж вони милі, добрі
І як ми — також хоробрі.

І вони нас не чіпають,
Бо ж ми їм недокучаєм.
Ми для них зовсім байдужі,
А може ще й люблять — й дуже.

Бо ж як тут не живемо,
Коли в вирій злетимо —
Наших гнізд не зачіпають,
Навіть мостить помагають.

Хоч ви мусите це й знати,
А волію вам сказати:
Боронь Боже знову битись
Й тим людей не розгнівити!

Коли вони те почують,
А ще гірше, як побачать, —
Ваші гнізда поруйнують,
То не один з вас заплаче.

У цій, любій, нам країні
Не гинули ми й не згинем,
Живучи всюди осібно . . .
Де не глянеш — всюди вільно.

Тоді, як в теплих краях
Ми маємо завжди страх.
Що спіймаєм — те й їмо,
Бо ж зграями живемо.

Як хто відірвавсь від зграї,
Того ворог і хапає.
А часом бува і так,
Що і зграю знищать в смак.

Раз і ми халепу мали,
Як орли в горах напали . . .
— Що ж то із орлами сталось,
Що їм лелек забажалось —

Усі разом запитали —
А чом ви не повтікали?
— Не було вже як тікати,
Або, що робить — змовляйтесь . . .

— Розтлумачте світлий Князю,
Як же воно так одразу . . .
Як то ви — та ще в горах
Налетіли на той страх?

— Кажу ж — раптом посідали,
Щойно крила позгортали
Бачимо на нас полюють —
Дзьоби й пазури готують.

Тут потрібно вмить, якстій
Прийняти в ту ж мить і бій,
Замість того, щоб спочити,
Неотнуть мусіли битись!

Ми одразу сполошились,
Але ж ні! Не розгубились.
А орли — за їх умінням
На нас впали, як каміння.

А ми разом отій зграї
Крила й голови довбаєм.
Їхні дзьоби, як гачки,
Але ж наші, як шпички . . .

Вам відомо, що орли,
Як довго ми тут жили, —
Ніколи не нападали —
Певно голодні були.

Те сталося у Карпатах,
Де їм любо проживати,
Так, як нам у оцім Лузі.
Ми ж з великої напруги,

Як в теплі краї летіли,
Відпочити захотіли
І присіли у горах,
Як глянули ж в небо — страх!

Де невзялися орли,
А ми ж зморені були . . .
Вибирай, як хочеш жити . . .
Хоч-не-хоч, а мусиш битись.

І це нас і розлютило.
Ми завзято з ними бились,
Хоч вісім з нас й полягло,
Так нам не сором було . . .

Бо ми ж билися з орлами,
А не з своїми братами.
Трьох орлів й ми заклювали
І тим себе врятували.

Одного з них й я забив
І про це й не говорив,
Але друзі побачили —
Мене Князем призначили.

Аби в щасті проживати,
Треба вміти захищатись;
Берегти себе і рід,
Щоб не стерся по нас слід.

Щоб на Світі не згубитись,
Треба на життя дивитись
З загальної перспективи,
А не з свого »я« — мотивів.

А коли б ми посідали —
Бодрі духом не були,
Замість битись — спочивали —
Заклювали б нас орли.

В бій з орлами ми всі встряли
І хоч вісім, з нас, упало
Цілість зберегли в напрузі
Не так, як в цей день у Лузі.

Вірю я, що в це нещастя
Вас втягти більше не вдасться.
Кожен з нас те зрозумів —
Не треба багато й слів.

Для життя тут є що хочеш,
Зловиш й пір'я не замочеш.
А то ще й таке бува:
Ловиш й суха голова.

Лише дзьоб свій утопив,
Що захочеш те й зловив . . .
Аби ваше, тут, здоров'я
Є тут всяке поголов'я.

Лише живи та радій
Та бережись від повій . . .
Від тієї ледащиці
Злиденної пропасниці

У задумах злодіяльних,
Посягателів нахабних
На наш рід трудолюбивий
У звичаях — не зрадливий.

Кожен дбай собі й для себе.
Не надійся ні на кого,
В льотах вільних аж до неба.
Не від них життя! Від Бога!

Хто невзмосі — допоможіть,
Шляхи вірні покажіть.
Голодного нагодуйте
Та в потребі припильнуйте.

Не кривдити і слабих,
Старих, сиріт молодих . . .
Діла гатунку такого
Любі нам і любі Богу.

Найпильніше, якомога,
Тримайтесь один другого,
Щоб шукачі злої слави
Не зробили вам »забави«.

Вірю я і хочу вірити,
Що ніхто нас не зневірить,
Хоч і рано зарікатись . . .
Бога ж будемо прохати,

Щоб Він нас урозумив,
Аби рід наш любо жив . . .
У ладу між всіма нами,
Як минулими віками.

На цім клекіт свій кінчаю
Та усім вам побажаю
Летіти до своїх гнізд
На вечерю, чи обід . . .

Певен! Ви проголодались,
Хоч біля харчів й стояли,
Бо ж мусіли прислухатись
Про що мали клекотати.

І врешті останнє слово:
Будьте чулі всі й здорові!
Прошу ж мені дарувати,
Що мав довго клекотати.

Отже завтра — рано вранці
Поховаєм на цій ланці,
Всіх, що билися хоробро,
Хоч і за діла не добрі . . .

Так сказавши, Князь присів,
Відшитовхнувшись полетів.
Зразу ж всі заворушились,
До своїх осель спішили.

ЦЕ І ВСЕ ПРО ЩО Я ЗНАЛА

Це і все — про що я знала,
Чула, бачила й сказала.
А якже ж тобі літалось,
Чи хоч добре погулялось?

Дуже гарно літалось,
Та незгірше й гулялося.
Коли назад повертався
Із цим птахом побратався.

Він клопочеться — хоч би ж то
Суду в Лузі не забито . . .
— Щось не було його чути,
Певно він не був присутнім.

Не було ж потреби й знати.
Завтра будемо шукати,
Може й Суд є в супокою —
Лежить на тім полі бою.

Так Лелечка проказала
І до діла запишалась,
Але ж зразу й додала,
Що коли в Лузі була

Та слухала Князя мову,
Один про Суд щось питався,
Поруч другий обізався,
Що Суд вилетів на лови . . .

— Не на лови, а до Князя
Полетіли вони зразу ж . . .
— Між убитими — я знаю,
Й кажу певно, що немає.

Коли ще озвався третій,
А за ним іще й четвертий . . .
І всі разом тлумачили,
Що живими Суд бачили.

Так Лелечка запевняла,
Коли досить пригадала
Гуртову в Лузі розмову:
— Живі судді — нема й мови . . .

— Аж тепер я у надії,
Що Суд живий — я радію.
Дякую за цю новину,
Аж тепер я відпочину.

А то вже був зажурився,
Що даремно я забився
У ці знамениті плавні,
Велетенський Луг цей славний.

— Цей Лелек тут в перший раз,
Тому й запросив до нас,
Щоб йому десь не блукати.
В нас є де заночувати.

— Чи ж ви, як сюди летіли,
Хоч досить щось попоїли?
Вперше до вас не звернулась,
За розмовами забула.

— Не турбуйся моя мила
Що ти нас не пригостила
Ми ж поїли величаво,
Хоч шукалось не цікаво

По лівім боці Дніпра.
Тепер, скажу, моя мила
Спочивати вже пора.
Де б ти спать нас положила?

— Вибирайте любе місце,
На розкішній, цій, повітці . . .
Як лелеки посідали,
Зразу ж в сон їх закувало.

НЕСПОКІЙНИЙ СОН

Наш Лелек також заснув,
А родина як приснилась,
Прокинувся, і сон загув . . .
Тяжкі думи сон зловили.

Від перших півнів-співанки,
До четвертих — (на світанку) . . .
Думки пливли в простір ночі,
Навіть не змикались очі.

Тіло хоч і відпочило,
Але ж голова втомилась,
Хоч мерещилось їй на сон,
Але ж купа перепон . . .

Як там дітки, мати мила,
То лелеки, що тут бились . . .
Так усе переплелось,
Тому їй спати не довелось.

А тут тобі, як на зло . . .
Хочби війни не було . . .
І як воно тоді буде,
Коли не здибаю Суду?

Ріжні думки надходили,
Душу їй серце скородили.
Найприкріше за родину,
Що раптово так покинув.

— Як же вона горювала,
Як першу ніч зустрічала.
А як діточки маленькі . . .
Чи ж вони не голоденькі?

Чи ж їх сонце не спекло,
Чи гусеня не втекло,
Чи ж ніхто не захворів . . .
І моливсь, щоб Бог зберіг

Їхне життя беззахисне
Від ворогів ненависних:
Від шулік, чи соколів,
Або лютих яструбів . . .

Передумав нашвидку
Своє життя з початку,
А тоді став готуватись
Із постелі уставати:

Витяг шию, дзьоб розкрив,
Позіхнув . . . і як закрив,
Випростав довгенні ноги,
Війнув крильми, якомога

Вгору, вниз — якнайпрудкіше
І потягся найсильніше.
Легенько проклекоталось,
Не збудити б тих, що спали.

Потім униз опустився
Росою, в траві, умився
І крильми як невійнув,
Так мов нігде і не був,

Присівши на переломі
І не звикло для самого,
Богу дяка промовлялась,
Як на світ благословлялось.

ДОБРИЙ РАНОК

У той мент і побратим
З лелечкою вже не спали,
Перед дітками своїми
Теж молитву промовляли.

Умивалися росою,
Утиралися травою.
— Добрий ранок, добрий ранок —
І гайда вже на сніданок.

Облетіли поле бою,
Сіли понад осокою
Де було води міленько
І поснідали гарненько.

Для маленьких діточок
Наловимо жабочок.
Піднялися — полетіли
На своїй повітці сіли.

І любенько говорили,
Кому й що робить рішили:
Мати діток доглядати,
Лелеки, братів ховати.

ГОСПОДАРИ

Сонце обрїй запалило.
Батько й син — господарі
У віз вже все положили,
Який стояв у дворі.

На полільниць чекалося,
Що на степ теж складалися.
— Коли ж вони вийдуть з хати —
Став господар клопотатись.

— Спорудилось віз охайно . . .
Нумо волів рихтувати,
Тоді скоріш вийдуть з хати.
Пізно. Їдемо негайно.

Хай попробують йти пішки,
Щоб не »було їм замішки« . . .
І на голос натиснулось,
Щоб і в хаті всім почулось.

Так, батько, як загадав
І вже на гарбу сідав,
Поставивши на вісь ногу.
— Ну, дай Боже у дорогу . . .

Знявши капелюх — хрестився.
Невспів син хреста покласти,
Як жінки вийшли із хати
Й рух на возі утворився:

Мати й невістка сідали
І дочка не відставала.
За налігач син вхопився
І віз рушив-покотився.

Викотилось сонця коло.
В ніжно-рожеві кольори
У мистецько-ріжні взори
Прикрашалася земля . . .

— Чи нічого не забули? —
Господар заклопотався:
Таган, казан — положили,
Чи на возі ваганки . . .

Пшоно, сало, хліб, ложки,
Картопля, сіль, пиріжки,
Оладочки, пшонянички . . .
Чи цибулі не забули . . .

— Усе діду встигли взяти . . .
Тобі всього треба знати . . .
»Чи цибулі не забули . . .
Обійдеться без цибулі . . . «

І на возі засміялись . . .
Весело заговорили.
Смішні спогади-пригоди,
Задзвеніли, як акорди.

— Таган-ваган-пиріжки . . .
Додавала жарту мати,
Пішов дідусь навпрошки —
Щоб дітям пореготатись . . .

Не сумує і дідусь,
Підсміхуючись у вус —
Попихує свою люлю
Й не сумує по цибулі.

Син підгейкує волів,
Хоч вони йдуть і без слів:
— Гей-гей сірі — не журіться,
Ану ж бо ну — не баріться . . .

А волики йдуть і йдуть,
На сонце не поглядають,
І воно йде безупину
Не спочине й на хвилину.

У повітрі жайворінки,
Любо Божий день вітають,
Ха — вваквають перепілки...
Кібці, яструби шугають...

ПОХОРОНИ

Як забитих рахували
І плакали й клекотали.
Дуже сумно тут було.
Ніщо в голову не йшло.

Всі до Бога полинули
За лелек, тут, загинулих.
Родичі ж лелек забитих
Невзможі були миритись...

То ж таке нещастя сталось.
Передчасна смерть спіткалась.
Але мусіли смиритись
Та Богові помолитись

За всіх воїнів спочилих,
Що ховалися в могили.
Помолились — поховали
Й на Князя свого чекали.

А він трішки забарився,
Із Судом заговорився.
Після ділових розмов,
Князь до гурту підійшов.

На підвищенні готовім,
Коротеньке мав він слово:
— Вчора досить клекоталось,
Вам всім, те, — запам'яталось.

А тепер всю оцю справу,
Передалось вже по праву
На розглядини до Суду,
Який вирок творить буде,

Над тими, хто завинив
Та надалі б не чинив
Між нас такого розбою —
Хай відповість головою.

Таку раду я подав,
А Судові наказав,
Щоб поставив це питання
На загальне розглядання;

Щоб громада вже сама
Вирішила що робити.
Кращих рішень і нема:
Чи дати жити, чи забити?

Хід рішень тепер за судом,
Й за громадою, що буде
І рішать і закріплять,
Чи дати життя — чи отнять.

— Світлий Князю. Ми сказали,
Що учора розібрали,
За вашими вказівками
Справу про війну між нами.

А надалі як нам жити,
Маєм усім сповістити.
І коли розповімо —
Всі гуртом й розглянемо:

Як себе уберегти
Від подібної халепи,
Щоб ще такі недотепи
Не змогли нас в бій втягти. .

— Чув і дякую вам Судді!
Добре діло ви зробили
Ви так справу розсудили,
Що лелеки вдячні будуть.

Винуватців ми не знаєм.
Вони в безвість полетіли,
Але, коли вже спіймаєм,
Зробим з ними, як рішили.

Наші заходи безпеки
Об'явіть усім лелекам.
Мусимо усі ми знати:
Усіх зайд від себе гнати!

Хоч я вже і зарікався
Вас більше не турбувати,
Але зараз пригадалось,
Як (до речі) розмовлялось . . .

Маю ще сказати вам,
Що зник один отаман . . .
Може з вас комусь відома,
Якась вістка з його дому?

Лелеки заклекотали,
А було їх тут немало
(Щось до тисячі сягало)
Всі голови підняли.

Шушукались — клекотали,
Один другого питали . . .
Чи не бачив, хто, не чув,
А чи справді такий був?

Один, чи два обізвалось,
Ніби колись із ним знались,
А де зараз не відомо
Навіть Князеві самому.

Але він не зупинявся:
Раз і два і три питався,
Але де? Ніхто не знав
Й наш герой в пригоді став:

Живо підійшов до Князя,
Розповів про все одразу
І просив про допомогу
За те, що вкаже дорогу,

Де отаман проживає,
Якого Князь знать жадає.
По прикметам, то є він,
На мій погляд без одмін . . .

Трішки згодом — сміливіше,
Запевняючи жвавіше,
Підійшовши вже близенько,
З поклоном Князю низеньким:

— Світлий Князю! Знаю певно
Що то він. Було б приємним
Дати вам вмиг порятунок,
Як шляхетний мій дарунок.

— Милий, незнайомий, друже
Дякую за раду й дуже
І за вість, що принесли
Звідти. Де ви там жили?

Жив і живу задалеко.
Певно з десять годин лету . . .
На північний захід буде,
Коли розум мій не блуде . . .

— А де ж рід його лишився,
Що від нього він відбився?
Не можу того збагнути,
Чому він там є забутий? ..

Тут ще свідок підступив:
— Під Херсоном — каже — жив.
— Під Києвом теж гніздився —
Сказав третій і вклонився.

І як Князь не намагався,
Весь лелечий рід стояв
І ніхто не обзивався...
— Досить! — Хтось заклекотав.

— Хіба так... Й розпорядився,
Щоб Суд справу, тут, скінчивши,
Мав негайно відлітати,
Отамана розшукати.

— А дорогу милі Судді
Вам показувати буде
Ось оцей Лелек — він знає
Де отаман проживає.

— Найдорожчий світлий Князю,
Згідно вашому указу,
Про лелечий стан родини
Доложити вам повинен:

До високого, тут, Суду
Пильна справа в мене буде...
Й коротенько розказав
Зміст родинних його справ

— Невеличку твою справу
Суд розв'яже, як забаву
А коли? Тобі він скаже,
Як тут питання розв'яже.

І одразу світлий Князь
Суддям висловив наказ:
Розшукати отамана
Й розв'язать родинну справу.

— Дякую я вам безмірно —
Й став одразу на коліна —
— Буду щиро Суд прохати
Перш до мене завітати . . .

Тоді Князь звернувся до Суду:
— Не погано — сказав — буде,
Щоб ви справу цю по змозі,
Розсудили по дорозі.

— Добре! Виконаєм Князю,
Як завжди ваші накази!
Діло вироку кінчаєм
І одразу ж вирушаєм.

Як вирок читати мали,
Всі лелеки в лави стали.
Князь, поруч із отаманом,
Були в колі гостей званих.

А Суд осторонь стояв.
Прокурор — вирок читав.
Гамір стих — вмить заніміло,
Чуть, як муха б пролетіла.

— Перший раз в житті лелеків
Трапилась така халепа —
— Почав прокурор казати
Вироблені вже трактати.

— Знаю, що кінчать пора,
Майже усім це відомо
І старому і малому . . .
Була ж клетотів гора . . .

А я маю починати
Знов про те, що вже було
Що нас, бідних, упекло . . .
Тому — треба клекотати.

Коб згинуло чотирьох,
Варто бити на сполох!
Нас — чотириста ж забито . . .
Що ж ми мусимо робити?

В цій загибелі — не звиклій
Суд мав клопіт превеликий.
І вирок ми майже маєм
Й розберем гуртом негайно.

Ми із Князем трактували,
Цей випадок небувалий,
Як найвище в житті зло,
Що вчора в нас відбулось . . .

Проклинались вітрогонів,
Що підняли дикий гомін
Серед лелек не свідомих . . .
Для чого? . . Й їм не відомо!

Скористалось з того стану,
Що не було отамана
І Князя теж не було . . .
Ось як почалося зло!

Братів, оті, баламути
Розбили на табуни,
Які в неймовірній люті
Доскочили до війни,

Яка почалась з нічого:
З того випадку дурного,
Що крутіїці, тій лелеці,
Хтось попудив камінець

У роздявлену пащеку . . .
Забувши про небезпеку,
Стояла аж ноги мліли,
Коб не сіла, то здуріла б.

Навсидьки ждала вона,
Що жаба сама ускоче
Їй у пельку аж до дна,
Як той вітрогон торочив,

Що вишколивсь в пеліканів,
Тих ненажер всіма знаних
Та й тут знайшов собі схожих
На діла для нас ворожі.

Скажем, хоч тут їх й нема —
Певно вони без ума,
Що тут лелек збунтували
Та й кинули напоталу . . .

Як кажуть — з одного маху
З братів стала с а л а м а х а !
Збилися лелеки в купу,
Наробивши з себе трупів.

Загинуло наших братців
Чотириста усього . . .
Але ж справжніх винуватців,
Бачили лиш одного.

Його й слухали лелеки.
Правда — й ще одна дурепа
Йому досить помагала . . .
Що щелепи поламала.

Чого ж битись всім цибатим?
Коли б можна їх спитати.
То ж лише їй! Їй одній
Довелось дурняк ковтати?

Почекали б й розійшлись,
Хто як вміє харч ловити.
Пройдисвіти ж зло внесли
Й братня кров почала литись.

Дай то Боже, щоб на цьому
Катавасія скінчилась.
Просим Бога, щоб нікому
Ця халепа й не приснилась!

Зміст злочинства вам відомий.
Доконав певно свідомий
Свого вчинку ворог лютий,
Що нас бідних мав закути.

Суду сором говорить це . . .
Нема гіршої напасти,
Коли з нас хтось поліниться
Їжу у свій дзьоб покласти.

Щоб був спокій, як і завжди,
Жити, як завжди, по правді,
Треба сторожу впровадить
По усіх наших громадах.

Ми вже тих не покараєм . . .
Не піймали й не спіймаєм.
Прощати ж тим ми не будем,
Що знов схочуть нас паскудить.

Ми ж не будемо карати
Смертю й нових винуватих:
В зимно-водяне подвір'я
Поставимо аж по пір'я,

Щоб не мав він як присісти,
Не знайшов собі поїсти . . .
Так протягом двох-трьох днів
Вийде геть лайдацький гнів.

Не для гри, чи то напасти
Ще хтось схоче, щось докласти?
Коли б в когось щось було,
Піднесіть праве крило . . .

І усі заклекотали,
Коли кару проказалось.
Ось крило один підняв
І лагідно клекотав:

— Щоб убивців мого брата
Так легенько покарати? . . .
За отаке люте зло,
То б карою й не було . . .

Щоб зрадник зла не творив
Варто суворо карати . . .
Навіть, щоб крило відтяти,
Щоб не вмер він і не жив.

Кара ця для мене дивна
Й зла ніколи не припине.
Постояв три дні в воді
І кінець його біді . . .

— Як вискоче знов на волю,
Він ще більше зла накоє.
Із бажанням вже помститись,
Більше зла може вчинити . . .

— Клекочуть тут, хто як вміє,
Хто як зраду розуміє.
Краще хай згине один,
Ніж усім легіть на згин . . .

— Навіщо каліцтво нам,
Хоч би й нашим ворогам . . .
»Рубать крило« — кажеш ти,
Та ж то є наші брати ! . .

— Який же він брат тобі?
Він є ворог й сам собі . . .
Певен — він того не знає
Куди йде й чого шукає . . .

Давать кару треба в діло,
Щоб нікому не скортіло
Лелеків тих, що незрячі,
Так підступно одурачить . . .

— А безкарно пропускати,
Значить спокою не мати —
Клекотав один сердито,
Що батьків його забито.

А тут, ще один тороче:
— Ми не знаєм чого й хочем;
Хочемо і спокій мати
Й щоб злочинців не карати . . .

— Тримати їх на насіння,
Щоб спаскудить й покоління.
Думаймо ж, що робимо . . .
Сами себе гнобимо . . .

Та хіба ж нас вчити треба,
Як з нас кожен має жити?
Кожен з нас свій розум має
Й нехай сам для себе дбає . . .

Та жили ж наші діди
Й хіба батьки не жили,
Чи ми з ними не були
Й не знали тії біди,

Яку вчора утворили
Ті демонські — клятї сили . . .
Знищено стільки братів . . .
Чи ж хтось з них того хотів?

Годі вже нам галасати,
Треба той вирок прийняти,
Що прокурор клетотав
На який й Князь згоду дав.

На перший раз ми прощаєм,
А на другий — хай як знають,
Ми не будемо прощати . . .
Як треба — й на смерть карати.

Ріжні голоси лунали,
Але врешті вгамувались,
Вилонивши усе зло,
Що на серденьках було.

Цього досвіду їм досить.
Князь і Суд весь натовп просять
Всі образи геть, забути,
Затямивши ту отруту,

Що збентежила їх всіх
Дрібним пташечкам на сміх.
Прокурор вже мав кінчати,
Мовити свої трактати:

— Вирок є наш залегкий.
Змістом він хоч і смішний,
А кому ж любо по пір'я
Стоять в водянім подвір'ї?

Вам відомо — ворог мовив:
Життя буде в нас чудове
Бо ж ми зробимо для себе
Таким, що вмирать не треба!

І то правда . . . Не вмирили,
Сами себе забивали . . .
Знівечили й загребли,
Ніби вони й не жили.

А коли б їх не було
І до війни б не дійшло.
Знайте, що для баламути,
Вони схочуть ще вернутись.

Ми вже знаєм тих невдах.
Не робімо з них нещасних . . .
Сами себе знищать в мах,
Тому нам їх і не страшно.

Це і Суд і всі ми знаєм,
Тому й на смерть не караем.
Відомо і те нам добре,
Що думають вони й роблять:

Їм потрібно щоб ми бились
Та ніколи не мирились.
А коли не будем в мирі,
Вони поженуть нас в вирій.

Розсварившись назавжди,
Розлетимось хто-куди.
Не будемо зустрічатись,
Щоб не бачитись — ховатись.

Який жах тоді настане
У лелечім пануванні . . .
Довго з Князем ми журились,
Доки не домоворились,

Що найліпшим є добром
Нищити, те, зло гуртом
На яке ті захворіли,
Що розбити нас воліли.

Тиску ми на вас не маєм,
Лише вам допомагаєм,
Щоб усіх вас зберегти,
Щоб брат з братом в бій не йти . . .

З лав лелеків, що стояли
Ріжні голоси лунали:
— Досить! Досить! — тії кари,
А другі кричали: — Мало ! . .

Щоб в воді вони бродили
Й напиться води просили!
Або на горі жили
І сонця не бачили ! . .

— Знову клекіт розпочався!
Хтось зненацька тут озвався.
— Всім не можна ж догодити!
Доки будем над тим битись?

Хто порядок в житті знає,
Для того суд не страшний
І кара — теж не страшна, е
І вирок цей е смішний . . .

Як зрадник буде стояти
Аж по пір'я у воді,
Тоді будемо сміятись
З його дурноти в біді.

Хай руїтники всі знають
Й на розбій не зазіхають,
А турбуються про себе . . .
Розбійників нам не треба!

Щоб в злагоді жити знову
Треба вивчить постанову,
Аби усі добре знали
Та про війну більш не дбали.

Хто б до нас не заявлявся,
Чи у добрій, чи злій волі,
Кожен, з нас, щоб приглядався,
Як в гурті, так і навколо.

Вчора вечером із Князем,
Ми усю ніч клекотали —
Шлях до згоди все шукали,
Дружба щоб в нас панувала!

Щоб цю війну убезсмертить,
Суд вирішив вкупі з Князем
Поставити монумента!
Що, на це, лелеки скажуть?

— О! Це цінна є ідея!
В натовпі заклекотали,
— Ми усі, тут, є за неї,
Щоб лелеки пам'ятали

Цю страхітливу подію,
Що затіяли повії
Не для життя, а для смерти
Щоб князівство наше стерти! . .

— Ми із Князем дуже раді,
Що прийняли цю пораду,
Монумента спорудити
Та надовго закріпити

Найприкріший цей випадок
Для жалібних наших згадок,
Щоб нікому не кортіло
Битись за безглузде діло.

Аж тепер вже час кінчати
Судом справу розпочату.
Князь вклонився всім низенько
І подякував гарненько.

Всі лелеки з ним прощались
Та до осель поспішали.
Скоро тут зробилось тихо,
Ніби зникло усе лихо.

Наш герой хутко подався
З прокурором домовлятись.
Нарешті він дочекався,
Чого вперто домагався.

Розшуки Суду

Розшук Суду й прокурора
Що в лелечих пір'ях-строях
Для звичайної людини
Був би вже на правду дивом.

Та ще коли всі змішались,
Як із Князем вже прощались . . .
Спробуйте, навіть, пройти
Через натовп, щоб знайти . . .

Як нема в кого спитати,
То ж якже його й шукати?
Коли б гурт мав порідитись,
Щоб до діла роздивитись . . .

Та і так не без пригоди,
Бо ж лелечача порода
Так назовні виглядає,
Що взнати — хисту немає:

Хвости чорні, білі боки,
Ось тут в чім є вся морока!
Дзьоби довгі, довгі ноги . . .
Ні! Знайти бракує змоги,

Бо ж в старих і молодих
Не знаєм прикмет значних . . .
Ні! Для людини — не можливо
Розгадать ребус щасливо!

А наш герой розгадав . . .
Прокурора й Суд впізнав!
І не довго й спотикався,
Суд на око враз спіймався.

Он яка лелеча врода . . .
Бо вони не мають моди,
Щоб міняти верхній одяг
Своїм примхам у угоду.

Одяг у них традиційний,
Вигляд зовні супокійний.
На зовні і в середині,
Моди нема, як в людини.

Прокурор

— Тепер, друже, у дорогу —
Сказав твердо прокурор
І додав: — як відлітати
Треба щось з харчів спіймати.

Раджу і тобі мій друже,
Теж побовтатись в воді,
Щоб в дорозі бути дужим
Та не бути з тим в біді.

Бо ж летіти треба скоро —
Сказав прокурор суворо.
А у мене так є, брате —
Часто не люблю сідати,

А тим паче ще цим разом
Коли маю я наказа
Ще й до тебе завітати
Й отамана рятувати.

Ти і сам це досить знаєш,
Що на Суд також чекаєш . . .
— Дякую за раду дуже . . .
Я до їжі є байдужий.

Суд і вас я почекаю,
Лише піду попрощаюсь
Із моїм тутешнім другом —
Побратимом, моїм, любим.

То ж іди та не барися
Та в це місце й повернися . . .
Ми б тебе і не чекали,
Коли б же дорогу знали.

Не вспів герой обернутись,
З побратимом мав зіткнутись.
І як тількищо зустрілись
Радісно розговорились:

— Дякую, друже, тобі,
Що так щиро допоміг
Ти в моїй тяжкій журбі —
І вклонився аж до ніг.

— Прошу дякувать дружині
За приемную гостину
І за те, що розказала,
Як війна в Лузі повстала . . .

Мені було надто сумно,
Як почув, що так безумно
Підбилось братів злостиво
На страшну криваву зливу . . .

— Не гріх, коли б з ворогами,
А то брати із братами . . .
Щоб вони з дороги збились,
В бездоріжжі — не мирились.

Сумно . . . І мені й тобі . . .
Жаль, що ти не маєш змоги
Погостить, хоч до обід,
А вже потім і в дорогу.

Коли діточок зростиш,
Може з ними загостиш,
А з дітками і їх мати —
Щиро прошу завітати.

На цім скінчилась розмова,
Бо Суд вже летить готовий.
Друзі гарно розпрощались
І зустрітись обіцялись.

Побратим у допомогу
Показав пряму дорогу:
Через Харків на Полтаву
Де сталась війни заграва,

Знищивши велику силу
Козаків, що боронила
Незалежний стан країни
Й свою вольність від загину.

Де красунею, мов стрічка
Тече Ворскло невеличка.
Там де тихий срібний Псьол
Де тече й старий Хорол.

Де Гоголів Миргород.
Де був Миргородський полк —
Тримав при собі ту силу
Гетьман Апостол Данило.

Із околиць того міста
І прийшла легенда-вісті,
Що лелеки тут гніздились,
В яких гусеня вродилось.

ДО РІДНОЇ ОСЕЛІ

Дорога була чудова,
Хоч летілось надто довго
І ніхто не сподівався,
Щоб цей шлях задовго тягся.

Замість лету на обід,
(Правду мовити й тут слід)
Зовсім без перестороги
Обідали в півдороги.

Коли Харків пролетіли
У Люботині присіли,
Щоб трішечки відпочити
Щось спіймати-закусити.

І як Судді посідали
Із полегкістю зітхали.
Наш герой сів неохоче
Йому треба летіть — конче!

Його думка всім відома,
Бо ж Лелечка й дітки дома.
До обід думав прибути . . .
Тепер коли? . . не збагнути . . .

Прокурор був завеселий.
Всю дорогу жартував,
А як сіли на озерах
Баєчки розповідав:

Як лелек з дороги збився,
В своїм селі заблудившись,
Бо у темну ніч летів
Та в чуже гніздо й присів.

Але раптом схаменувся
Та на вербі спотикнувся . . .
Чуть крила не обірвав —
Ледь в криницю не упав.

Цілу ніченьку мучився,
Між кущами скорючився.
І лелечка теж не спала
Перелякана — чекала.

Або як лелек живився,
Рак за дзьоба учепився.
Довго з ним він борікався,
Доки рак не одірвався.

Веселились всі завзято.
Як підлітки лелечата.
Судді — крильми підпирались,
Сміялися аж лягали.

Дуже я наліг на крила,
А щоб тут набратись сили,
Треба добре закусити
Та до діла відпочити.

Та не так, як той лелек,
Що здорову спіймав рибу
І коли нею живився,
То зненацька удавився.

Дуже він наліг на шлунок,
Так, як я оце на крила . . .
Закричав на порятунок,
Тоді його всі лічили.

Злетілись лелеки-птахи
Рятувати ту невдаху,
А коли зарятували
Забгато кепкували.

Тоді він на суд подав,
А я йому так сказав:
Вони з тебе глузували
За захланність небувалу.

У лелечачому роді
Такого немає в моді,
Щоб хтось їжою вдавився,
Хоч би й згарячу живився.

Нащо тобі те тягнути,
Що невзможі проковтнути?
Сміються — не огризайся,
Правда є — не ображайся!

А він бідний образився
Й на ще більше наразився...
Ходив дуже невеселий,
Доки не зник із оселі.

Тому, кажу, мої милі
Не налягайте на крила.
Пам'ятайте — як летіти
Краще, коли не потіти.

Ліпше як щось піймаєте
Та поволі ковтаєте.
А тепер усі за діло,
Щоб аж вода клекотіла.

Отак судді розважались,
Як обідати збирались.
А наш Лелек невстрявав,
Він на думці інше мав.

Спершу і він усміхнувся,
Але скоро схаменувся.
Враз веселощі відкинув,
Згадавши свою родину.

Він сердивсь на прокурора
За ті довгі розговори:
— Хоче мене заморити...
Скільки ж можна говорити?

Ну хай би вже на суді,
Але ж тут — стоїть в воді
І не їсть, а все клекоче
Зрозуміть мене не хоче...

Він стояв, як пень неvtішний,
Зовсім все те не є смішно
І не смашно пообідав,
Майже так, як і поснідав.

Сумно голову повісив...
— Геть веселощі до біса —
Сердивсь так Лелек про себе
Й підняв голову до неба...

Дивно прокурор лепече.
Сам собі він протирече,
Коли каже: »Мої милі
Не налягайте на крила...

Я його не розумію...
Він навпаки тепер діє,
Коли каже, як летіти
»Краще коли не потіти«... .

За розмовами не знає,
Що я стою й умліваю...
Скільки ж мушу ще чекати,
Коли скаже — відлітати?

У таку тяжку хвилину,
Прокурор торкнувся спини
Засмученого героя
З метою, щоб заспокоїть:

— Що з тобою мій любенький,
Чому ти не веселенький?
Чи може тут щось сталося?
Чому ти так чухмаришся?

Глянь на мене й не журися!
Кинь все те й розвеселися!
Чого маєш горювати?
Ти ж летиш у свою хату!

— Замість того, щоб сміятись,
Чи ж не краще в путь рушати...
Вони ж так розклекотались,
Що мені аж дурно стало...

— Тим, що будеш сумувати,
Родини не врятувати.
Нікому з того не ліпше,
А для тебе, то найгірше

Там немає небезпеки,
А дорога ще далека.
Треба лагідно летіти,
Як сказав я — не потіти.

Краще, як тримати спокій.
Доки ж сумувати? Доки?
Коли нерви напружувеш
Ти й дороги нездужаєш.

Ану ж бо розвеселися,
Чого ж бо ти хвилюєшся.
Долетимо — не журися,
Я ж за тебе піклююся.

Ти ж покинув милу вчора,
А сьогодні вже й до двору.
Нахились — рибку злови
Й викинь усе з голови.

То ж не є така біда.
Час тече, як та вода.
Крилам волі як дамо . . .
Дружньо братці — летимо!

А лелечка почекає,
Вона певно тебе знає,
Що в дорозі не дармуєш
Не без того — посумуєш.

Вона певно є свідома,
Що ти вернешся до дому,
Бо ж лелеки — особливо,
Птахи вірні є — на диво.

Лелек слухав ту розмову
Й міркував: думки здорові . . .
Дивна мова прокурора,
Він — як отаман говоре.

А прокурор мовив далі:
Кинь журитися без жалю,
Ось ще трішки під'їмо,
Одразу й полетимо.

Нерозумне хвилювання
Поміняй на розважання.
Від того не буде гірше,
Навпаки — буде ще ліпше.

Слухай ще слово мое:
В такім стані, як ти є
Допомоги не принздиш
І сам собі не зарадиш.

— Слухав я вас прокуроре,
Розумів вас, як я міг,
Вірю у правдивість мови,
А чуття — не переміг.

Хоч і чуюсь, ніби іншим,
Ніби трішки веселішим,
Серце ж волю притискає,
Думка мозок роз'їдає...

І розмови припинились,
А до мети не добились,
Але всі вже вгамувались
І в дорогу рихтувались.

На останку відпочили.
По бережку походили,
М'язі щоб порозминались,
Щоб легесенько літалось.

І герой наш походив,
Хлиснув раз, чи два води...
Щось із живности зловив
І водою знов запив.

Не бере до їжі згага,
До води лиш має спрагу...
І аж тоді легше стало,
Як в дорогу відлітали.

НА ПОЛТАВУ

Лелеки вже не барились,
Миттю всі заворушились.
Піднялися вгору легко,
А із ними й наш Лелека.

Угледівши степ широкий,
Наш герой вмить відчув спокій
Та безмежне бажання,
З родиною привітання.

Після гарного спочинку,
Рівно через дві годинки,
Що минули як забава
Вже були в степах Полтави.

І ось тут герой побачив,
Що летять не навмання,
Прокуророві тлумачив
Де живе його рідня.

А в степу життя буяє
Сонце гріє-припікає...
— Щось в повітрі надто тихо,
Чи не трапиться знов лихо?

Коли пече сонце й варє...
То ж, як знаю я, не даром,
Коли вітер й не дихне,
То ж на правду дощем тхне.

Моїм суддям те байдуже,
А на дощ похоже дуже.
І нехай хоч справжня злива,
Вони будуть ще й щасливі.

Бо ж то знову є причинок
І на другий відпочинок,
А мені те невдоготу,
Як дощ стане в перешкодї.

Долетимо за години,
То побачу я родину,
Як думав на передодні,
А чи так буде сьогодні?..

Так наш герой розмишляв
І того не помічав,
Як в повітрі жайворінки
Витинали пісень дзвінко...

Ніби посланці від Бога
Тут святкують перемогу,
Співаючи з краю в край
Прославляючи врожай...

Перепела невгавають...
На обніжках — у траві
Сплять волошки кучеряві,
Сокирочки рожеві...

Ось, зненацька, (де невзявся)
Вітер-вихор пролетів,
Гомін-шелест вмить піднявся
І в туж мить і занімів.

Сколихнулися стеблини —
Збіжжа ріжного рослини...
На всі боки повихались,
З вихром, ніби привітались.

Уклонилися ласкаво
Волощечки кучеряві,
Так мов добрий день сказали,
Привітавшись — запишались,

Затихли-заснули знову
У травиченьці шовковій.
Біля золотого жита,
Шпоришем земля обшита.

А повітря чистесеньке,
Де не глянеш — світлесенько,
Лише обрій в далині
Виглядає в сивині.

Ліс і поле умліває,
Ніби в воді потопає —
У тім мариві-омані,
Що як Божий світ — є знане.

Як в степу нема води,
Ходиш і як трава в'янеш,
А на мариво як глянеш,
Біда стане в півбіді.

Мариво — »Павловим морем«
Прозивали українці,
Але де-хто так говоре:
»Святий Петро пасе вівці«...

Кидаються у знаки
Молоді й старі дубки...
Бересточки кучеряві,
Під якими спочить браво.

Певно визири́в поживу
Яструб. Ніби впав-присів
І одразу ж пурхнув з ниви —
Геть у безвість полетів.

— Що він ухопив — питались,
Лелеки один в другого
І довго не сперечались,
Бо ж не бачили нічого.

— Він ухопив на обніжку,
Малесеньку дурну мишку,
Тому ніхто і не бачив —
Так герой наш розтлумачив.

— Віть-піль-віть переспівалось
З недалекого просища...
Ховвав-ховвав — відгукалось
Ніби співом — сиплосвистом.

Перепели проспівали,
Пролетіли чорні круки...
Десь далеко пролунали
Диких гусей перегуки.

ГРОМОВИЦЯ

Як летіли повз Санжари,
Показались темні хмари.
Ледь помітно бурмосились
Та до гори підносились.

І росли й росли повільно
У русі на північ з півдня.
З того можна сподіватись,
Що дощу не минувати.

А у пообідню пору
Піднялися так угору,
Що й сонечко вже темнилось,
Мов на ніч благословилося.

Наш герой уже мовчав,
Лише скоса поглядав.
Він з дощем вже помирився,
Хоч помітно засмутився:

— Так воно й передбачалось —
Тихо ним переказалось.
— Мені завжди так іде,
Як щось треба — дощ паде...

Коли не дощ — вітер сильний
Мої заміри припине...
Те, що робиться на небі
Не завжди в моїй потребі.

На небі... То, то вже так...
А на землі тоді як?
Нема жодної нагоди,
Уникнути перешкоди...

А хіба я мав хотіти
На Великий Луг летіти?
Прилетів. А тут війна!
Ось тобі — кажу — і на!

В таку далечінь забитись...
То ж не жарти — ні-ні-ні...
А що ж мав би я робити?
Коли треба жить мені!..

Помітивши свій занепад,
Герой звів очі до неба
І... довгенько приглядався,
Ніби в гріхах сповідався.

І в дійсности так і сталося,
Як назовні виглядало:
Лелек почав вимовляти...
В голос гріх свій визнавати:

— Бог усім не догодить.
Він один, а нас багато.
Комусь треба вітру вмить,
А комусь дощу благати.

Комусь треба щось спіймати,
А другому — політати,
Третьому спочити згага,
А четвертому — розваги...

В цю хвилиноньку розмови
Із самим таки собою,
Що герой тут розпочав,
Прокурор заклекотав:

— Буде злива ще й здорова!
Летім хутко у діброву,
Що праворуч виглядає
І в ній дощ перечекаєм.

Бо хоч як нам зараз спішно,
Далі летить було б смішно.
Під дощ тяжко буде крилам,
Будем борсатись безсило...

Гляньте! Там є якнайкраще!
Завдяки такій погоді
Маєм в діброві нагоду
Заховатись в її хащах.

Під час дощу відпочинем,
Хутко знов тоді полинем
І вже так тоді утнем...
Що згубили — доженем...

Прокурор так клекотав,
Як в діброву прямував,
А за ним усі летіли,
На околиці присіли,

І у хащах поставали
Та на дощ уже чекали.
В небі ж хмари вже кипіли
Темно-сірі-срібно-білі...

Наш герой нишком молився,
Щоб дощик не забарився
Та вилився як скоріше.
— Мені б так було б найліпше...

Летить в ніч, хоч і гуртом
Недоречно. Краще дньом.
Не дай Боже — може статись,
Будем тут ще й ночувати...

Але... що Бог дасть те й буде,
Не буду я вже марудить.
Задаремно буду битись,
Силу Божу щоб спинити...

Раптом небо розірвалось
Блискавкою на шматки...
Аж лелеки полякались,
Знишкли вмах усі пташки.

Притьма грізно загреміло,
Ударило й полетіло...
Залунало іздаля,
Ніби репнула земля.

Свіжим вітром завійнуло,
Раптом вихром крутонуло
І як з віялки полова
Листя дмухнуло з діброви.

І враз велетенська сила
Свердлом порох закрутила:
Летів стовбур-полоса*)
Аж під самі небеса.

Рослинність розхвилювалась.
На всі боки розвівалась:
Сюди-туди — по стеблі
Аж лягала до землі.

У діброві — вже тріщало,
Уже деревá ламались
З листям і гілля літало —
Чимдуж вище піднімалось.

Там — де полоса ішла,
Що вхопила те й несла,
Як найвище піднімалось,
Крутилося — розвівалось.

---

*) ПОЛОСА — на Катеринославщині «полосою» називали великої сили рух повітря на взірць вихору, але набагато більшої швидкості. То є щось наближене до ТОРНАДО — смерчуватий гураган під час дощу. Рух ПОЛОСИ — зриває стріхи, перекидає стоги та на просторі вириває з корінням дерева — Автор.

Світло-темно-сірі хмари
Ворушились, як примари . . .
Мов в збентеженому русі
Скуйовджений вигляд мали.

Пухлі хмари опускались . . .
Блискавкою розривались . . .
Грім вдаряв, як із гармати,
Не знати куди й діватись . . .

Блискавиця невгавала,
На шматочки небо рвала,
Громом грюкало навколо . . .
Дуб кремезний розколело.

Раптом, ніби все знишло,
І закапав дощ краплистий.
Пелюстки залопотіли,
Вся діброва зашуміла . . .

Заляскало, заблищало,
І греміло й вибухало . . .
Щораз небо миготіло,
Горобину ніч згадало.

Не колось, як раніше,
А блискало яскравіше . . .
Час від часу заплющалося,
Блискавкою розвиднялось . . .

*

На одній нозі, скоцюбивсь,
Наш герой стояв під дубом
І зовсім не помічав,
Як на нього дощ спадав . . .

Дощова лилась водиця,
Що стікала поміж листям.
Його біду усі знали,
Тому щиро співчували,

Хоч вода, яка спадала
Їх також не обминала,
Але ж судді терпеливі,
Були як завжди щасливі.

Хоч герой і давав слово
Більше вже не нарікати,
А не витримав. Він знову
Почав зтиха бурмотати:

— Вже б і зтишитись пора,
А він чеше, як з відра,
Ніби небо провалилось,
Щоб з калюж море зробилось.

Хмара, ніби, уже рветься,
Де ж ота вода береться . . .
Уже рветься і уміння
Для потрібного терпіння.

»А . . . терпіти треба вміти«
Отаман мені казав . . .
Чого ж серденьку щеміти,
Коли дощ цей Бог послав.

Згадавши дорадче слово,
Заспокоївсь герой знову:
Що Бог дає, усе треба
І любо глянув на небо . . .

Дивився . . . і усмирявся:
— Дійсно, щоб тоді було,
Коли б кожен домогався,
Що в голову забрело . . .

А на небі уже зараз
Не куйовдилися так хмари.
Вже помітно порідилися,
Де-не-де уже світилися.

Схоже, ніби розвиднялось.
Дощик сіявся ріденько.
На серденьку легко стало
І на душі веселенько.

Дощ на північ прошумів,
Залунав пташиний спів.
Все навколо оживало,
Рухалось, репетувало.

В звільнені від хмар віконця,
Шугало проміння сонця.
З півдня, небо уже чисте
Та блакитно-променисте.

В густо всіяних калюжах,
Утворених дощем дужим,
В горобчиків, що купались
Жваво крильця трепетались.

Лелеки вкупі стояли
І на небо поглядали.
Їм усім уже кортіло,
Розвихати свої крила...

Всі, як один, були раді
І чекали на команду,
У дорогу чепурились,
Випробовуючи крила.

І наш герой не журився.
Він до лету, аж трусився,
Але спокійно стояв
Та на команду чекав.

Стрепенувши й свої крила
Прокурором голосилось:
— Гей но братці, час не гаймо,
Хутко разом вилітаймо . . .

І усі аж порадили,
Погрітися закортіло
І уже як піднімались
Сонечко їм усміхалось.

Після блискавиці-грому
Чулись пахощі озону.
Судді вже на повну силу
До Миргороду летіли.

Вигрітись земля невспіла,
Як життя вже закипіло.
Із хмар, що на північ гнались,
Веселкою »воду бралось«.

Розділ
другий

ТУРБОТИ МАТЕРІ

Як з'явилося на світ Божий
Пташеня, що не похоже
На рідненьких лелечаток,
Мати почала кричати.

Але скоро схаменулась,
Діточки ж щойно поснули.
І щоб їх не побудити
Тихо почала тужити.

Хвилин де-кілько минуло,
Дивне пташеня заснуло.
Лелек також міцно спав,
Бо ж нічого ще не знав.

А Лелечка хвилювалась.
Наплакавшись до схочу,
Сльози втерла і сказала:
— Краще, геть я полечу, —

Вирішила бідна мати
Перед тим, як відлітати.
Довго по ставках блукала,
Не знала чого й шукала.

Лелек бачила багато.
Зустріла, тут, маму й тата,
Але і не говорила.
Ніщо було їй не миле.

Що робила — де літала,
Нічого не пам'ятала.
Гарний соняшний весь день
Був для неї велетень.

Нінащо перевелась.
До ставочка підлетіла
Та водички напилась,
Тільки пила, тільки й їла.

Вже як сонечко сідало
Ледве-ледь опам'яталась:
Пригадала діточок,
Наловила жабочок.

Як смеркалось — прилетіла.
Коло діточок присіла.
А вони ж проголодались,
Довгі шиї витягались,

Та дзьобища відкривали...
А мати вже, так, як знає
Готову їжу вкладає,
Щоб вони лише ковтали.

Звеселилась трішки мати,
Що вдалось нагодувати
Діточок своїх маленьких
І для матері гарненьких.

А вони ж такі дзьобаті,
Незграбні та кострубаті,
А матері ж такі милі,
Що і висловить невсилі.

Приголубила дитяток
І знову розхвилювалась,
Коли мале гусенятко,
Походить надто рвалось.

— А чого воно вже ходе? —
Турбувалася Лелечка.
— Що ж то воно за порода?
Ще випаде із гніздечка...

Бачите яке пухнате...
Наші дітки — це всім знати —
Голісінькі... Ні пір'їнки...
Лише де-не-де пушинки...

І почала приглядатись
Та як своїм любуватись:
— Що за чудо? — Невгадаю,
Певно Бог так посилає...

Пощавкало, походило,
Потім поволеньки сіло,
Дзьобик під крильце запхнуло
І так, ніби, вже заснуло...

Так Лелечка міркувала,
Коли всі дітки вже спали.
Милий теж міцно заснув,
Як вільним себе відчув;

Йому ж треба Суд шукати,
Завтра рано треба встати.
Мати думала-сиділа,
Бо їй спати не хотілось.

Н І Ч

Починалась ніч безбарвно,
Ніби на дощ — було хмарно,
Але чудом небо вмилось
І зірками густо вкрилось.

Місяць своїм колом повним
Творив образ неповторним
На тлі зірок, що ясніли
Діамантом пломеніли.

Красобраз дивно-шатий
Кликав молодь погуляти
І та молодь, як і звикло
Співом славила той виклик.

Довго славні ті летіли
Під небо палахкотіле . . .
А під північ зникали
І поволі тихо стало.

Тільки де-не-де »тю-гукне«,
Або у вікно хтось стукне
Лагідно, чи малосило,
Щоб у хату упустили,

Бо ж занадто загулялось,
Чи задовго розважалось . . .
Сторіж . . . десь закалатає,
Що казну охороняє . . .

Або пролетить сова —
Прибульката голова
Та її родичі — сичі,
Що теж бачуть уночі.

Продзижчать в когось над вухом
Своїм писком-ультразвуку
Комарі — хижі комахи,
Як тварини й хижі птахи.

Часом пурхне із гнізда
Невидюща вночі птаха
Й пролунає голос жаху,
Коли трапиться біда.

Вітерець на якусь мить
Листячком зашевелить.
Гавкне десь собака, часом,
Чи тенорком, чи то басом.

В церкві »час« відіб'є дзвін;
Голос, що вилоне, він
Погойдається так мило,
Доки стане в нього сили...

І поволі знишкне знову...
Там замукає корова,
Захрюка свиня в свинюшні,
Кінь заїрже у конюшні.

Або бугай забутить,
Ніби намір такий має,
Зненацька так сполошить
Все живе, що спочиває.

Проспівали вже півні
Перші й другі, тут, пісні...
Треті почали співати,
Зірки стали примеркати...

Лелечка, що ще не спала,
За турботами, що мала,
Нарешті очі замкнула
Міцно, »мов вбита« заснула

Не чула, навіть, як милий
Із гніздечка — свого дому,
У далеку путь полинув
В мандри, йому не відомі.

Не відомі! Бо ж не знати
Де він мав би Суд шукати?
Справа ж невідомо дальня
Родинно відповідальна.

Він не знав, як мав летіти
Та що мав перетерпіти...
В отакий короткий час,
Надто він його потряс!

Люди б того не знесли!
Вигасло б усе терпіння!
Саламаху б утяли —
Без розуму, чи уміння...

Правда в нашого героя,
Нераз близилось до того,
Щоб терпець в нього порвався,
Але він не піддавався.

В по́други його так само,
Шлях встелений колючками...
Хоч би й зараз... і не снилось,
Щоб пташеня прибудилося.

Турбувалась вона пильно,
Навіть часом непосильно
І за свої лелечатка
Й за прибуду, гусенятко.

Як сонечко пробивалось
Через обрій, — вона встала
Та на схід як подивилась...
Турботами чоло вкрилось.

— Вже ж зажеврилося небо...
Розбуркатись, конче, треба
Та ще доки дітки сплять
Треба харчі добувать...

А воно б іще поспалось,
Бо ж ніч майже змарнувалось.
Хочеться себе понемжить,
Час світанку уприємнить...

Але ні! Устала, вмилась,
На діточок подивилась,
Розправила дужі крила
Тихо знялась й полетіла.

Від сонця, що показало
Померанчеве кружало
Освітились дерева,
Зарожевілась трава

На якій в краплях роси,
Відбивалась блакить неба
Невимовної краси...
З кольорами в колі себе.

А роса, як ті перлинки
Розсипана по травинках,
Які на них вночі впали
Й ранок Божий прикрашали...

Було з чого любитись,
Але часу малувато...
Та матері те й не личить,
Бо ж діточки малі кличуть.

А сонечко гріло й гріло.
Рухалося як завжди,
А Лелечка до води
Скільки сили полетіла;

Бо ж мусіла поспішати,
Щоб маленькі пташенята
Не проснулись, не кричали...
Гусенятко щоб не впало.

— Куди ж краще полетіти —
Думала в дорозі мати,
Щоб чим скорше наловити
Харчів для моїх дитяток.

І недовго й міркувала:
— Де найближче — так сказала
І подалась навпрошки
На малесенькі ставки...

Там є вибір, щось спіймаю
І до гніздечка вертаюсь.
Боюсь щоб щось не трапилось,
Щоб гусеня не квапилось

Рухатися із гнізда,
Бо тоді буде біда.
Як з гнізда воно урветься
Не дай Боже ще уб'ється...

Прилетіла, опустилась,
Пуголовків наловила...
То ж їжа мнякенька й ласа,
Не те, що грубі карасі.

Але ухопила й рибку —
Верховодку невелику
Та відчула, що то мало,
Другу ще вона спіймала...

Хутесенько потрощила,
Пуголовком доточила,
А потім для гусеняти
Почала траву щипати.

— То ж для діточок набрала,
А для себе й не подбала
І як здумала й зробила —
Наловила й полетіла.

— Як будуть дітки живитись,
Щось має й мені лишитись —
З тим і розвернула крила
І в поспіху полетіла.

До гніздечка поверталась
Свого подруга згадала:
— Тяжке завдання він має...
Чи той Суд він відшукає?..

Деж то він тепер є, бідний?
Відлетів... певно й не снідав.
Мусіли б обміркувати,
Чи то варто Суд шукати?

І Лелечка засмутилась...
З таким станом не мирилась.
— Як мені не турбоватись...
В дорозі ж все може статись...

Куди ж це я полетіла?..
Добре ж що я спохватилась,
А то б мусіла вертатись
Й халепи не обібрatись...

Напруживши дужі крила
В напрямок гнізда летіла
Й думала: — Мушу радіти,
Скоро ж я побачу діток...

Дітки

Діточки уже не спали.
Довгі шиї витягали...
Довгодзьобі пташенята,
Ніби мали вимовляти:

— Мамо рідна — наймиліша,
Давай їсточки ж скоріше,
Бо ми хочемо рости...
Й розкривалися роти.

Гусенятко шавкотіло,
Часом, ніби аж свистіло.
Чи може воно захрипло,
Чи то дійсно так є звикло?

До Лелечки воно встало
І йдучи захилиталось.
Лелечка не розгубилась,
Гусенятко зупинила.

А що діяти — не знала
Та до нього так сказала:
— Коли б ниточку знайти,
Щоб тебе тут прип'ясти...

Сказала й заметушилась
І за ниточку вхопилась,
Що в гніздо якимось попала
Й гусенятко прив'язала.

А гусеня мов відчуло
Туго ниточку напнуло,
Але нитка не урвалась
І хоч гусенятко впало,

Але вниз не покотилось,
Бо ниточка не пустила.
Лелечка ж рада була —
Чого треба — досягла.

Був соняшний гарний ранок.
Всі взялися за сніданок:
Лелечатка живність мали,
Гусеня травичку мняло.

Біля них була і мама
І весела і шаслива,
Бо ж клопоту вже не мала
З гусенятком полохливим.

— Можна й так було б лишатись.
Не потрібно й Суд шукати,
Вже гусеня буде жить,
Як виросте й полетить.

Йому травки є тут досить,
Схоче їсточки — попросить,
Я приємно прогуляюсь
І травички нащипаю.

А коли вже так случилось,
Що ми з милим розгубились,
То вже так тому і бути...
Що сталося не вернути.

Так Лелечка міркувала —
Свою тугу тамувала.
А тим часом лелечата
Почали вже засипати.

— Якже й гарно сонце світе,
Щоб діткам не заважати,
Не буду я тут сидіти,
Бо ж мушу про їжу дбати...

Доки дітки будуть спати,
Треба конче прогулятись
Й на мочарі полетіла,
Біля купини присіла.

Розважалася — дивилась,
Як жаби комах ловили.
— Куди б я ще полетіла?..
І на Хорол їй скортіло.

На Хоролі

Хорол — річечка гарненька
І тихенька і вузенька,
Краси її не збагнуть —
Лечу туди неотнуть.

І знялася й полетіла
У рогозі — тиць і сіла.
Навколо вже оглядала,
Чи гарне місце обрала:

Дійсно гарне: Ясно, тихо,
Коли б не спіткало лихо,
Вразі дітки наші сплять,
А ми б, гайда погулять...

Скільки чарів — таємниць,
Скільки рибок різних — птиць,
Що тут з краю в край шугають
Та в водичці страв шукають.

Качки летять над Хоролом,
Куріпочки ходять долом,
На березі кулички
З ніжками, як патички.

І дзьобики довгі, гострі,
Зір спрямований у простір...
Оглядають полохливо
Де б знайти гарну поживу.

Мислівець, ніби погратись,
Крадькома хоче стріляти,
А кулички тільки взріли
Вмить знялися й полетіли.

З самопалом на плечі
Мисливець пішов в кущі.
Розташувавсь чатувати —
Диких качок вполювати.

А Лелечки не чіпає.
І уваги не звертає.
А вона ж так гордо ходе,
Зазираючи у воду.

Очеретянка »співала«...
Не співала — скреготала:
— Карась-карась-лин-лин-лин
Скребе-скребе-їсть-їсть-їсть...

Як сонечко підіймалось
Жаби в холодок ховались —
Співали в очеретах:
— Ирррод-ирррод-крах-крах-крах!

Рибка гралась — скидалася
Щука-злюка — ганялася,
Але рибка не спіймалась
І раденько знову гралась.

У повітрі прошуміло.
Качки, ніби впали — сіли,
Аж Лелечка сполошилась
І до куща притулилась.

І в туж хвильку — шел-шелесь!
Знявсь качиний табун весь...
А мисливець у кущах
Навздогінці їм: пах-пах!

Закахкали качечки...
В інший бік — на Химочки
Спрямувалися безладно,
А мисливцеві досадно:

— Ото бісове стріляло!
Ну хоч-би ж одно упало...
Із засади раптом встав
І на себе нарікав...

— Що ж це трапилось зі мною...
Нема чого тут чекати.
Піду тихо над водою
Кращу засідку шукати...

Доц

А тим часом де й набрались
Хмари. Й небо закривали.
І Лелечка схаменулась,
Як хмари сонця торкнулись.

— Ніби дощик іти хоче...
Не дай Бог діток намоче...
Як же це я прогавила,
Що раніше не глянула.

А дітки ж такі маленькі
Та до того ще й голенькі...
І мати заметушилась:
— Я ж ще й їжі не ловила,

Живенько ж треба шукати,
Час вже й діток годувати...
Жабку, рибку вмить піймала
Та травички нащипала

І не гаючись летіла,
А коли на клуні сіла...
Боже — глянула й злякалась:
Гусеня ніби вмирало...

— Що я маю з ним робити...
Та й почала голосити:
— Звідки мені тепер знати,
Чого мушу тобі дати?

І піднесла йому мичку
Молоденької травички,
Але воно й не дивилось,
Під ліб очі вже пустило...

— Ну чого ж тобі ще треба?
Все робитиму для тебе...
Я не в силі те збагнути
За що маю цю покуту...

Що ж робити, о, доленько...
Доки милий мій прибуде,
Чи ти бідна головонько
Дочекаєшся до суду?

А коли не дочекаюсь,
Чим я тоді оправдаюсь,
Коли гусеня загине,
Ніби з моєї провини.

Бідна мати клопоталась,
А на небі нависала,
Як та нічка — чорна хмара
Й блискавкою розірвалась...

І ударив страшний грім —
Затрусивсь лелечий дім...
Потім ближче загреміло
Так, що й клуня затремтіла.

В одну мить повіяв вітер,
Закрутивсь шалений вихор
І пішов кругом кружляти,
Солому з дахів зривати...

В колі клуні обкрутився
Ледь за гніздо не вчепився
І Лелечка була рада,
Що діточкам не завадив.

І як дощ уже полився,
Умить вітер припинився...
Прийшла Божа благодать
Спраглу землю поливать.

Мати діточок накрила,
Гусенятко не хотіло...
Воно дзьобик розкриває
Краплі дощичку хапає.

І Лелечка здивувалась:
— Бач чого тобі бажалось...
І була вона раденька,
Хоч воно було й мокреньке.

— Тепер знаю чого треба...
Тобі дощичку брак з неба,
А коли й не буде йти
Я зумію принести...

Знову сонце

Скоро хмари з неба зникли,
І засяло сонце звикло.
Тепло, тихо — гарно стало,
Мов нічого й не бувало...

І цвіли навколо квіти.
Бовтались в калюжах діти.
Скинув льолю і штанчата,
Лаврик розпочав купатись.

Коли тато — де не взявся:
— Диви, як розперезався,
Що мені робити з вами?
Глянь, як клацає зубами...

Й на лозину задивився...
Лаврик за штани вхопився
І побіг мерщій до хати
До мами зарятуватись.

Ні, голубе, не втечеш.
Ти мене давно печеш
Тим, що мене не слухаєш...
Простудишся та й бухаєш...

Тобі озера немає,
Тоді, як сонечко сяє...
Ти ж лізеш в дощову воду
Собі й нам, усім, на шкоду...

Лаврик знає — не втече,
Що лозина припече,
Почав жалібно проситись...
— Уважай же — будеш битий...

Пригрозив в останнє тато
І пішов з Лавром у хату.
Лаврик був несамовитий,
Що на цей раз був не битий.

ЛЕЛЕЧКА БУЛА ЩАСЛИВА

Лелечка була щаслива,
Що минула страшна злива,
Коло діточок стояла
Сонця коло розглядала.

А воно любе, тепленьке
Просушило всіх швиденько
І ніби з гори котилось
Та до обрію спішило.

Митушилась дівтора...
— Вже полуднувать пора —
Гукнула із хати мати
І дітки пішли до хати.

Діткам їсти не хочеться,
А мати ж так клопочеться,
Як та квочка сокорить
І тато теж не мовчить:

— Як не хочуть, то й не треба
Мороки менше для тебе...
Не їдять, бо ж не голодні,
Не дай вечерять сьогодні...

Дітки, ніби полякались
Й нехотя харчі жували.
— Як так їсти — каже мати,
То гетьти, мені, із хати.

Дітки враз повеселіли,
Як ті птахи полетіли,
Маючи в собі наснагу
Не до їжі — до розваги.

Як вулиця галаслива,
Всидіть в хаті — неможливо!
Цугом тягне тоді з хати,
У смак в гурті погуляти.

Чи в кузьмірки, чи в м'яча:
В третяка, в одиняка...
Що не гурт, то й гра своя,
В Панаса, в пошивая...

Кожен, тут, своєї грає
Один другому не мішає,
Але в грі є і злий замір —
Повстає великий гамір...

Який тоді затихає,
Коли сонечко зникає.
А поки що гра шаліє
Сміх і вигуки у дії...

В ті гри Лаврик не мішався.
Він окремо забавлявся.
Зараз захопився дуже,
Знову бовтанням в калюжі:

Не забовтять щоб штанчата,
Став холощі підкачати,
Але на жаль не втішався,
Знову тато де не взявся...

(На нещастя вийшов з хати,
Щоб скотині сіна дати).
Лаврик в хату. Витер ноги
Й розпочав молитись Богу.

Ох і хитрий же ти хлопче!
Знаєш як оборонятись...
Знов ногами багно топчеш?
То ж молися й лягай спати...

Що з того малого буде?
Життя в нього повні груди...
І що воно за порода?
Не люблю, як лізе в шкоду...

*

Лелечка не спочивала.
Своїх діток годувала.
Ворушились пташенята,
Розкривали дзьобенята

Й дуже добре підкріпились
Та до сну у купку збились.
Гусеня після водички
Пожувало всю травичку.

Сонечко не забарилось,
Вмить за обрієм закрилось.
Скоро стало сутеніти,
Поховались в хату діти.

Даремні сподівання

А Лелечка — бідна мати
Чепурилась, щоб стрічати
Свого милого з походу,
Але... милий не приходе.

Вже зірками небо вкрилось
І Лелечка засмутилась:
— Мабуть милий заблудився...
Хочби ж живим залишився...

І їй крикнути хотілось
Скільки сили було в тілі,
Але раптом схаменулась,
Як голос сови почула.

Сумно сичі застогнали,
Кажани колом літали...
І Лелечка притаїлась,
Коло діточок присіла.

Серце билось — колотилось,
Спати зовсім не хотілось.
Вона встала й приглядалась,
Як діточки її спали.

Дивилась мати й раділа
І туги не відчувала,
Але щоб вона робила,
Коли б дітки теж не спали?

— Вони завжди тоді сплять,
Коли їсти не хочуть.
А як тільки прокинулись
Та в дзьоб їжі не кинули,

Тоді мамцю бережися
Й від турботи не кривися,
А лети негайно з хати
Діткам харчів добувати...

Мені б краще полетіти,
Ніж всю ніченьку сидіти...
Хто як кричить прислухатись
Та схід сонечка чекати.

І на те дуже схоже,
Що в цю ніч спати не гожа.
Другої немає ради...
До спокою брак принади...

До того ще й кажани...
Де взялися тут вони?
Раніш я й не помічала,
Щоб над клунєю літали...

Як, ось, зараз пролетів.
Не пролетів — прошумів...
Звичайно, коли б я спала,
Той лет і не відчувала б.

А хіба ж про них лиш мова...
А пси, сичі, або сови...
Кожне на свій лад кричить.
І чого воно не спить?..

Лелечка денервувалась.
Все їй спати не давало.
Навіть тихі кажани,
Теж мішали їй вони... .

Треті півні вже співали.
Ніч одна за рік здавалась
І Лелечка не скорилась
В тяжких задумах томилась.

І лише перед світанком
Минули всі забаганки.
Лелечка — занемогла —
Втома в полон узяла.

*

Хто є в стані уявити,
Як то тяжко в світі жити,
Коли малих діток маєш
Та де татко, їх — не знаєш.

То ж і часу не багато,
Як залишив гніздо тато...
І напевно прилетить,
Чому ж серденько болить?

Нічка в мріях промайнула
Мати й трішки не заснула,
А думки ж, як ті сороки
Розлігались на всі боки.

Лиш на розсвіті поспала.
Зійшло сонечко, вже встала
Турботи верх узяли,
Відпочити не дали...

І зраз як пень сиділа,
Хоч і спати не хотіла,
Але розмахнути крила
Бракувало в неї сили,

Хоч уже і відчувала,
Що розпука ущухала.
Насувався перелім...
Як по зливі — зникав грім.

— Годі мені так сидіти!
Час давно уже летіти,
Діткам харчі добувати...
Доки я буду куняти!..

І як тільки так сказала,
Диво-дивнее повстало:
Звернула журба з дороги,
Наступила перемога.

Вмить вона відчула в крилах
Необмежену силу...
По харчі хутко злігала
І діток нагодувала.

— Як би воно не було,
Занепад — велике зло!
Якого не відчувала...
Такий стан вперше зазнала...

Але такий стан надалі
Не виявився тривалим.
Мати, як не хоробрилась,
Її серце знов занило...

Дух піднісся не настало,
Думки серце подолали.
Наближалася тривога,
Яка й мала перемогу.

Боротьба була безсила.
Мати знову голосила:
— Уже й вечір-вечоріє,
Коли ж я повеселію...

Весьденечки виглядала,
А тепер ось безнадійно
На одній нозі стояла
Й на гніздечко поглядала,

Як дітки її маленькі
Кублилися, щоб гарненько
Після їжі влаштуватись
Та розкішненько поспати.

Біля голих лелечаток
Й гусенятко притулилось.
Воно стало вже звикати,
Ніби з ними споріднилось.

Тому мати й задивилась.
Їй було те любо й мило,
Що ці немовлятка, бідні,
Поводились вже, як рідні.

Коли гульк!.. щось прошуміло
Й біля клуні вмить присіло...
То п'ять лицарів — красунів
Посідали біля клуні.

В ту ж мить один відділився
І на клуні опинився.
За ним решта підлетіла
І окремо теж присіла.

Тут не треба говорити,
Хто б то мав так загостити...
Прибув той — кого чекалось
Й майже цілу ніч не спалось.

Зустріч

Як тільки вони зустрілись,
Одне-одному вклонились...
Милувались, усміхались...
Судді з боку споглядали.

Радости не передати,
Ані пером описати...
Для немаючих родини,
Треба говорить години.

Та й години не допоможуть.
Навіть слова не є гожі
Уложитись так щасливо,
Щоб нюанс відчувсь правдивим.

Там не було поцілунків,
Ні коштовних подарунків
І навіть не обнімались,
Лише пильно приглядались.

В поглядах була вся мова
Виразнішою від слова...
Мов клялись одне-другому
В вірності, як перед Богом.

Після зустрічних прилюдій,
Наблизилися до суддів,
Що рядочком тут стояли
За подружжам споглядали.

Тут господар познайомив
Із суддями свою пані.
Пані в радісному стані,
Доконала всі прийоми.

Прокурор, як привітався,
Окремо їй признавався,
Як подруг її в розлуці
Перебував у розлуці:

— Клопоту я з ним зазнав,
Коли його розважав.
Бачив, що розваг замало...
Те його не потішало.

Старання були даремні,
Я його не уприємнив.
Чому? Я не догадався,
Але врешті він признався:

— Я — каже — погарячився...
У мандри якстій пустився,
Лишив матір одну
І четверо діток з боку...

Її стан я зрозумів,
Як далеко відлетів
І назад вже повертатись
Не жадав без результатів.

Вашу раду прокуроре
Не розуміти — не міг...
Вірив у правдивість мови,
Почуття ж не переміг,

Хоч і почуваюсь краще...
Кинуть думати — нізащо!
Серце волю притискає,
Думка мозок роз'їдає...

Чуюсь так я, мов злочинець...
Не простить цього — нізащо!
Бо залишив я родину,
Як сказав — напризволяще...

Ось як він мені сказав
Й я стан його розгадав.
Думки чисті, як кришталь,
Мені стало його жаль,

І я проворнішим став —
Прискорювать лет почав,
Відчув, що в справі родинній
Досить важить і хвилина...

Прокурор на цім спинився
І низенько уклонився.
І Лелечка, теж, обачно
Вклонилася щиро-вдячно...

Та до суддів наближалась,
З ними чемно привіталась:
Дякувала щиро їм
Поодинці й разом всім.

Сюди й Лелек нагодився,
Теж дякувать заходився,
Що вони не погордились,
Допомогти зголосились.

— Я є радий і щасливий,
Що приклавши всі зусилля
Ми завчасу прилетіли,
А тепер час і до діла.

Всім відомо те, що сталося,
Що в наше гніздо попало,
На велику для нас шкоду
Ячко іншого роду . . .

Надто ми затурбувались
Та в один голос сказали,
Що нехай воно лежить.
Коли дав Бог музе жить.

А тепер, вже коли маєм
Пташеняточко маленьке,
То чим годувать — не знаєм
Без його матусі-неньки.

То ж звертаємось до Суду,
Що він скаже, так і буде.
На те й Суд він — хай рішає,
Він за те відповідає.

Ще додати суддям мушу:
Такого гріха на душу
Не насміливсь я узяти,
Тому мусів Вас шукати.

Бо ж творити беззаконня
Ми — лелеки — прав не маєм.
В беззаконні — зла безодня,
Те ми твердо пам'ятаєм.

СУД

Коло гнізда із пташками
Стали судді. Балачками
Всі по черзі мінялися...
Щось в Лелека питалися.

Потім кликали Лелечку,
Що стояла на ріжечку.
Довго з нею говорили,
Навколо гнізда ходили.

— Я весь час, тут, поглядаю —
Прокурор заговорив —
Чого хлопчик, он, никає,
Так ніби щось загубив?

Я, як глянув йому в очі,
То одразу в них побачив,
Що то він це учудачив...
О, то є шкідливий хлопчик.

Ці діточки, хоч маленькі,
Але ж такі витребеньки
Часом нам — лелекам — встружать,
Що розгадять нам нездужать...

І лелеки всі у двір
Спрямували вмить свій зір.
Кожен з них пильно дивився,
Як той хлопчик там крутився.

Пильно й хлоп'ятко дивилось,
Як лелеки теж крутились...
Так ніби чогось чекалось
З гнізда очей не спускалось.

— Він чи ні, не нам змагатись
Та й невперше з цим стрічатись.
Як ця штука утворилась,
Ми уже договорились...

Прокурор іще додав,
Щоб Суд гусеня узяв,
Як прояву в світ нову,
Та й посадив на траву.

— Той хлопчик, що тут никає,
Його вже не занехає.
Знаю — дітки птахів люблять...
Як рідного приголублять.

Коли гусеня в траві
Біля клуні опинилось,
Вся родина у дворі
В один мах закопошилась.

Позбігалися теж живо
На це небувале диво
Уже із сусідніх хаток,
Досить хлопчиків й дівчаток.

Мов навмисне — по наказу
Де не взялись люди зразу...
Гусенятко оточили
Й любо на нього дивились.

Незабаром вийшов з хати,
Теж до гурту, Лаврів тато.
Що, та як, він не питався
До Лаврика обізвався:

— Знаю я чие це діло...
Як же мені й надоїло
Із тобою змагатися,
З лозиною ганятися...

Ануж підійди Лаврунчик,
Материн брудний мазунчик...
Хочу глянути без крику
На твою шкідливу пику.

Бачу, що ти засмутився...
Я з тобою ж ще не бився,
А ти вже і відчувасш,
Що від мене борги маеш.

Ти гадаєш — я не знаю,
Що ти робиш й де буваєш?
Пам'ятаєш, хлопче, добре,
Що не завжди я хоробрий

Лозину носить з собою
Над твоєю головою,
Щоб ти своїми очима
Бачив прямо й за плечима...

Зараз маєш ти шість років,
Але скільки ж то мороки
Мав я, й далі буду мати
Чи зможеш мені сказати?

Бачив вже свою роботу?
Скільки ж завдала турботи
Вона тим сумирним птахам...
А таких, як ти нєвдахів

Не можливо й полічити,
Що мішають птахам жити.
Коли б наперед ти знав
Як ти вже тих покарав,

Тим, що гусяче яечко
Положив в їхнє гніздечко.
Глянь, скільки лелек злетілось
На твоє шкідливе діло?..

Лаврик слухав і мовчав,
Як у рот води набрав.
Відчував, що винуватий,
Але ж як урятуватись?

Певно, що любий дарунок
Дав би за свій порятунок...
А де ж того зараз взяти,
Хто б мав мене врятувати?

Коли б мама тут були,
То може б і помогли...
Брат, сестра... й казати боюся,
Вони тільки посміються,

Коли вже по моїй спині
Буде ходити лозина.
І оте мені найгірше,
На безлюдді — кара ліпше.

А тут люду зібралось...
Всі б, як одно сміялось...
Тепер бачу, що я втяв,
Краще б я тут не стояв...

Щоб крізь землю провалився,
Там би я вже не трусився,
Як я тут стою й трясуся
Своїх вчинків — сам боюся.

Ні... на поміч не чекати.
Безнадійно й виглядати.
Сумом із очей світило
Видно, що й життя не миле...

І нізащо й не втечеш
З перед татових очей.
Лаврик зборканий стояв
Й на всі запити мовчав.

Бо ж нема, що говорити!
Видно всім, що заробив,
Ще й прилюдно буде битий...
Було б щастям — щоб не жив!..

Тато ж хотів неотнуть
В мову синка повернуть.
Або щоб він засміявся,
То ж з іншого боку взявся:

— Ось, як тільки підростеш,
Стану брать тебе на степ.
Будеш вчитися орати
Любу нашу землю-матір.

А за це тебе та мати
Буде одягати, вчити,
Як слухати маму й тата,
Як на світі треба жити.

Але, щоб ти її вмів
Захищати від ворогів!
Будеш здібним захищати,
Будеш мудрим і багатим.

Бо ж ті люди завжди бідні,
Що продали землю рідну...
З нею ж розум, мову й силу...
В чужині — життя не миле!

Чуєш Лаврику, мій любий?
Розібрав життя рахубу?
Не добрав, то добереш,
Будеш жити — розбереш!

А тепер іди сюди...
Ну бо йди ж — не кородись...
Тато Лаврика підняв
І в чоло поцілував.

То ж не тяжко уявити,
Як же й радісно було,
Щоб тато — не те, щоб бити,
Навіть цілував в чоло.

— Те що тут, ось зараз, сталося,
Аж ніяк не сподівалось —
Думав він насамоті.
— Це ж від тата вперш в житті...

Із стану занепокоя,
Перейшовши в стан героя,
Лавро гонорово—славний,
Прогулявсь, як рівноправний.

Ті, що ніби в співчунці,
Вже по певній прочуханці,
Такими як не були...
Йому уже заздрили...

Бажалося і їм, сказати б
Такої ласки зазнати,
Щоб за шкідництво звичайне,
Їм дякували нехайно.

Ледь не кожному хотілось
Перевищить Лавра »діло«.
Були й такі, що жадали,
Щоб за збитки — цілували.

Лавро ж гусенятко взяв
І в пазуху заховав,
Як своє. Йому скортіло,
Аби там воно загілось.

Але там тримав не довго.
Негаючись витяг знову,
Приголубив й знов запхав,
А тато його повчав:

— В пазуху навіщо пхаєш?
То витягнеш, то сховаєш...
Ти ж можеш так задушити!
Стережись, бо будеш битий...

До того, що ти хоробрий,
Слухай мене й буде добре.
Матимеш мою пошану,
Доки ти будеш слух'яний.

На цей раз я все прощаю,
А на другий... вже, як знаєш
Я тобі не подарую...
Лозини не пошкодную!

Згадаю тобі все разом,
Що ти і в гніздо це лазив...
Тебе на зло знов заносе.
Бачу — ласки тут не досить...

З натиском на обережність,
Лаврик миттю узалежнивсь.
Обличча загонорове,
Послухом засяло знову.

Ті, що заздрили Лаврові,
Вислухавши батька мову,
Зрозуміли, безперечно
Лазить до гнізд небезпечно...

І від клуні на всі боки,
Розлетілись як сороки.
А Лавро услід за татом,
Пішов на спочинок в хату.

ЛЕЛЕКИ СПОСТЕРІГАЛИ

Лелеки спостерігали,
Що навколо відбувалосьь.
Споглядали та раділи,
Що зробили добре діло.

Прокурор тріюмфував:
— Чи не так я вам казав?
Пішов з гусеням у хату
Хлопчик... І як видно з татом.

Тепер пташеня безвинне
У хаті вже не загине,
Якщо те хлоп'я цікаве
У обіймах не задаве.

Ці діточки такі ж хисткі,
Часом мудрі й рахубисті:
Вкине яечко й чекає,
Що із того вийти має.

А ти літай — не дрочися,
Опікуйся, клопочися...
Як оце — мов на показ
Трапилося зараз в нас.

В такій грі й не без дурниці,
Ще є і такі билиці...
(Про нас говорить не треба).
Воно зло робе для себе.

На свою загибель пнеться...
І не дума, що заб'ється...
А таке нераз траплялось,
Що навіть на смерть вбивалось.

Раз до нашого гнізда
Хлопчик такий, як ось цей,
По драбині ліз з яйцем...
Трапилась страшна біда:

Коли б забивсь — ще б нічого,
А то зламав собі ноги
І я більш його й не бачив...
Ось чого він недобачив,

Коли взявся отак сміло
Навіть за смертельне діло...
Це робиться крадькома,
Коли нікого нема...

Пнеться, бідне, в пашу смерти.
Он яке буває вперте...
Нераз у житті був свідком,
Дітки падали з повітки.

Полізе за горобцями,
Пада й кричить до нестями,
А коли перекричало,
Лізе знов, мов того мало...

Отакі є прикметники
Для майбутніх бешкетників.
То ж завчасно треба знати,
Як треба дітей плекати.

Це не просте завдання!
З цим не можна навмання
Пускати у світ дитину,
Не лише для свого згину!

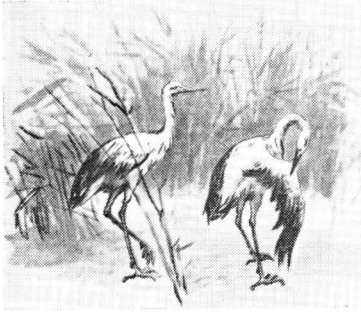
Вчити діток — треба змалку,
Як спізнився — буде жалко...
Старшого вчить, — хоч й корисно,
Але вивчиш, як рак свисне.

Однак ми заговорились.
Нам би й відпочить годилось.
Вже розбіглась діввора
Та й нам спочивать пора.

Та ще треба підшукати
Місце, де-б заночувати.
Тож, друзі мої, негайно
На ночівку відлітаймо,

А де нам заночувати
Та як прямувати далі,
Господар сказати має,
Щоб нам довго не шукати.

РОЗШУКИ ОТАМАНА

Дуже скоро всі поснули,
Так, як скоро й ніч минула.
Прокурор не забарився,
До схід сонця пробудився.

Було надто втульно спати,
Але час наглить вставати.
Нашвидку перекусили
І в дорогу, що є сили.

Прилетіли на той Став
Де отаман постріл мав.
Тут літали і ходили...
Безнадійно прокрутились...

Не знайшли. І для розмови,
Злетілись до гурту знову —
Плян розшуку знов вкладати,
Щоб доцільніше шукати.

І прокурор плян подав:
— По два літати навхрест,
А я буду навкруги
Від центру й по береги...

Летім навхрест й навкруги
По можливості низенько,
Прислухаючись гарненько...
Він озветься, як живий.

І знову довго шугали,
Де треба вниз, а де вгору
І аж у обідню пору
Вже нарешті відшукали.

Він не ходив, не стояв,
Між осітнягом лежав.
Першим Лелек наш тут сів,
Отаман дуже зрадив.

— Наче занишкла недуга,
Як угледів свого друга...
З тобою так сприязнився,
Що аж, ніби, споріднився...

Як усі вже позлітались
Та із хворим привітались
Прокурор, тут, передав,
Яке завдання він мав.

Отаман поворушився,
Ніби хотів стать на ноги.
Подякував й зупинився...
Піднятися не мав змоги.

З того видно вже було,
Що життя в кінець прийшло.
Що йому не то стояти,
Навіть тяжко вже лежати.

Прокурор з ним попрощався,
Що і як, вже не питався,
Лише щастя побажав,
А до суддів так сказав:

— Негайно летім до Князя,
Аби надіслав одразу
В цім досвідчених лелеків,
На такий стан небезпеки.

В додатку розпорядився,
Щоб наш Лелек залишився
Хворого, тут, доглядать
Доки знавці прилетять.

— З радістю я залишаюсь
Й догодити постараюсь...
Ви ж до мене залетіть
Про це Лелечці скажіть.

Хисту я хоч і не маю,
Але наказу приймаю.
На таку тяжку біду
Всі старання прикладу.

Ось як я тоді сказав,
Коли свою згоду дав,
А вже як один лишився
Одразу і засмутився.

Що ж мені — думав — робити,
Чим я в стані прислужитись
Тому, хто так, мов учора,
Тішив мене в моім горі.

А тепер, ніби зневіривсь...
Не хочеться мені вірити,
Бо тоді він був бадьорий...
Не сказав би, ні, що хворий.

А ось зараз вже й не пнеться,
Не натужиться, щоб встати.
Лежить і не ворухнеться,
Мов готовий помирати.

Може звідатись мені
Чи він дихає, чи ні?
Наближуся та й спитаю,
Як він себе почуває.

Так і зробив. В вічі глянув,
Шепнув: — пане отамане
Якже ваші тепер сили?
Може ви б щось закусили?

Що я міг йому сказати?
Я ж не годен лікувати...
Сказав так... аби сказати,
Краще — думав — як мовчати.

А... ЦЕ ТИ МОЯ ДИТИНО...

— А... це ти моя дитино...
Дякую, що не покинув
Мене в стані отакім...
Я ж нічого вже не їм...

Ти один? Де ж ті поділись?
— Вони — кажу — полетіли,
Щоб Князь раду мав подати,
Як вас тут зарятувати.

— Ану ж до мене наближся.
Присядь, любий, нахилися...
Я на тебе подивлюся,
Може й сили наберуся...

— І жалібно подивився.
Спершу я лиш нахилився,
Потім вже присів близенько,
А він мовив поволеньки:

— Якже мене рятувати,
Коли я не годен встати.
Мені вже тяжко напнутись,
Щоб хоч трішки повернутись...

І не твердо... а бік терпне,
А крило, оте, мов мертве.
Тож, як тіло все болить,
То є знак... Не довго жить.

Я й тоді тобі казав,
Що крило, цінніш за ногу.
Коли б міцні крила мав
І без ноги б я літав.

На одній нозі — лишень
Я стояв би цілий день.
Можу підлетіти й сісти...
Без крила ж — лежу, як пень...

— Він дуже бажав піднятись
Й сили почав прикладати,
Але замір знов невдався
І в цім він переконався:

— Я ніколи вже не встану,
Бо ж нічого я не їм
І як віск на сонці тану,
Так і передай усім.

Хай летять рятувники,
Але стан в мене такий,
Що ніщо вже не врятує,
Бо на мене смерть чатує.

Я тобі, мій сину й друже
Вдячний... вдячний, та ще й дуже,
Що ти вчасно нагодився,
Відвідав — не погордився

Та ще з ласки Короля...
Бог знає вже відкіля...
Аж із Великого Лугу...
Це — найвища вже заслуга...

Ще й не сам ти прилетів,
Ще і Суд сюди привів,
Аби мене врятувати
Й від Короля привіт дати...

— Скажіть пане отамане,
Що ж сталося так раптом з вами?..
В той день здорові ж були,
Як тут вперше ми зійшлись?

Хоч би й ранене крило...
З ним також не зле було,
Чом так нагло зле зробилось?
Та що тому спричинилось?

— Почалося так ще вчора;
Коли рано я піднявся,
То уже зле почувався...
Вселилася дивна змора...

Любий — я такого стану
В себе не спостерігав.
Всі випадки переглянув...
Це щось нове я спіткав.

Можливо, що від крила
Ця хвороба прибула...
Якщо смерть іде — нічого...
До неї нам всім дорога.

Вона завжди дожене,
Ніхто й раз не обмене...
Її ніщо не забаве...
Як не вдень — вночі задаве.

До сніданку ще ходив.
Поснідати щось зловив,
Але гостру біль відчув,
Як знов трішечки заснув.

І коли уже прокинувся,
Зрозумів, що йду до згину.
Тіло, ніби, обімліло,
Навіть ноги вже боліли,

Хоч там же самі кістки,
Але стан вже був такий,
Що усе вже охопилось
Хворобою — кістки й тіло.

Трішки я поборікався,
Але ледви-ледь піднявся.
Увійшов у осітняг...
На мнякеньке... й тут заляг.

Так, як бачиш — по цей день
Лежу тут, кажу, як пень
І що далі — не є ліпше,
А все гірше, гірше й гірше.

Їжа й раз мені не йшла.
Від учора й ріска в шлунку
Признаюся, не була...
Де ж шукати порятунку?

Вже як харчі споживаєш,
То й на силі прибуваєш.
Тоді бодрий і дорідний...
Не їси — скандивно-бідний.

Сила від мене втекла,
Наче в мені й не була.
Аби, кажу, хоч би трішки,
Хоч натяком було ліпше.

Правда, щоб тут не грішити
Й марно Бога не гнівати,
Кажу, як тебе забачив,
Почуваюсь ніби краще.

— Але то лише уява,
А було б правдиво браво,
Коли б ви вже харчувались,
То й на силі б прибували.

Буду вам харчі ловити...
Взагалі — буду годити,
Так, як ви мені вгодили...
Ви мене, мов віродили

Досвідом життя свого
І стан думання мого,
З того часу відминився.
То ж кажу — я віродився.

Тоді, як ми розмовляли,
Ви чогось не доказали.
Мені й тепер кортить знати...
Щоб то мало означати:

»Маю я страшний випадок,
Що трясе мене від згадок,
Пригадаю й затужу...
Колись тобі розкажу«...»*

Про це й хочу вас просити,
Коли взмозі говорити.
В вашу мову я вслухаюсь
Та як лік її сприймаю.

---

*) Читай I-шу частину.

Отаман, ніби заснув,
Коли вислів свій почув,
А потім очі відкрив,
Мов крізь сон заговорив:

УЖЕ БЛИЗЬКО МІЙ КІНЕЦЬ ...

»Уже близько мій кінець ...
Колись рвався мій терпець
Передать, хоч для годиться,
Мого життя таємницю.

Але кому, — я не мав.
Дякую, що пригадав.
Тобі все можу відкрити,
Як довелось мені жити.

Говорить мені не легко,
А як смерть вже недалеко
Мушу сили нап'ясти,
Щоб тобі розповісти ...

Не голосно — лагідненько,
А ти вислухай гарненько,
Може щось і скористаєш
З того, що запам'ятаєш.

Ти знаєш, що в нашій роді,
У лелечім, нема в моді,
Коли подружились діти,
Щоб в однім гнізді сидіти.

Взявши шлюб, вже неодмінно,
Живуть життям самотійним:
Мостять гніздо, як не мають
І в злагоді проживають.

Так і я. Як одружився,
В своїм гнізді оселився
Й ми щасливо зажили...
Тож і радісні були.

Ніхто нам не заважав
Будувать життя собі.
Як Лелечка — й я жадав
Й не були й раз у журбі.

Коли не так щось сталося,
Як ми мислили й хотіли,
То ми лише сміялися
Й краще життя розуміли.

Вразі знову помилялись,
Те також нас не лякало.
У розмовах не палких
Вивчали ми помилки.

І то є цілком природньо.
Непомильного й не знав я
Щоб жив гладко доживотньо...
Усі птахи хиби мають

І в тих хибах набувають
Знання. Досвід наростає.
Власним розумом живеш,
Розумово ти ростеш.

Усі птахи так робили
Й роблять. Ми лише ствердили.
Робили ми те, що знали
Від батьків. Й не нарікали,

Навколо аж ні на кого,
Як і один на другого.
Були завжди ми в надії
На найкращі наші мрії.

Життя йшло в правдивій згоді,
Як водиться в нашім роді.
Як Лелечка щось жадала,
Мною — не заборонялось.

Захотів, хтось й полетіли.
Наша воля в наших крилах!
Де схотіли — там і сіли...
В нашій згоді — наша сила.

Коли я жадав — так само,
Завжди згода була з нами...
По степах, ставках літали...
Де й не так — не сумували.

Любили блакитне небо...
Йде дощ — знали, що й те треба.
Йде зима — часу не гаєм,
У теплий край шлях тримаєм.

Але так бува завжди:
Щастя є коло біди.
Коли за ним поженешся,
Від біди не бережешся.

Яструби

Тож кажу — біда є з нами —
Хоче нашими стежками.
Як тільки не так ступив,
В ту ж мить і біду схопив.

Отже так завжди буває,
Що біда не спочиває
Й не кине тебе нізащо!
Отака біда — нещастя!

Як все лагідно іде,
Бережись тоді найбільше.
Пам'ятай — біда чекає,
Як схибив — ураз спіймає.

Коли ми уже побрались,
Біля Січі проживали.
Було нам безмежно мило,
Як маленькі народились.

І тут трапилось нещастя.
Я про це тобі казав,
Коли у капкан піймався,
Як у Лузі я блукав.

В мові вживається звичай
Казать: »Біда — біду кличе«
І тут приповідка ця
Вже добігла до кінця.

На мені вона помстилась,
Як, знов, кажуть »окошилась« ...
Одна біда за другою
Летіли поруч зі мною.

Звільнився в Лузі й полетів.
На повітці сидить мила.
Неймовірно я зрадив,
Вона ж, як заголосила ...

Що ж до того спричинилось?
Яка ж то нечиста сила
Твоє серце стурбувала,
Чого раніш ти не знала?

Вона ще гірш заридала
Й на гніздечко показала.
Я зопалу в нього глянув
І жахнувся до нестями.

Збагнути того не можна...
Хто ж так посміявсь безбожно?
Де поділись дітки милі?
Й заклекотав на всю силу,

Від неймовірного горя,
Якого нічим не збореш
І нема такої сили,
Щоб цю згубу притушила.

Мати не відповідала.
Бідній сльози не давали.
Я ж тетерею стояв,
Що трапилось... не питав.

Вже як трішки вгамувалось,
Вона мені розказала,
Певно яструби трикляті
Вкрали трьох наших дитяток.

— Скоро, як тебе не стало —
Так Лелечка повідала,
— Дітки тихенько сиділи,
Доки їсти не хотіли.

Вже як почали кричати
Та дзьобики розкривати,
Не втрималась, полетіла,
Бо й сама їсти хотіла.

Думала я так, що ти ж
Незабаром прилетиш.
Навкруги ще обдивилась
Й розправила свої крила.

І не довго там була,
Діткам їсти принесла...
Як побачила ж... й злякалась,
Ледве з повітки не впала.

На всі боки я метнулась —
Облетіла, й до повітки,
До гніздечка знов вернулась,
Де ж поділись наші дітки?...

У цей мент я пригадав,
Що коли з Лугу летів,
То зустрів двох яструбів...
І коли я це сказав...

Краще було б, коб не чула,
Бо знов тяжко заридала:
— Ой, чом же я не втонула
І життя цього не знала...

А де ж ти подався, милий?
— Так Лелечка голосила —
Був би ти біля гнізда,
Не спіткала б нас біда...

І тут мені сором стало,
Бо ж правду вона сказала.
Чого було в той Луг пхатись,
Щоб у капкан там спійматись.

І я про все розповів.
Брехати, кажу, не вмів
І, тому, я не учився —
Завжди з правдою годився.

Брехня — знав я від батьків,
Як нею б не володів,
Все рівно вийде на гору
У любу життєву пору.

---

*) Читай І-шу частину.

Тож Лелечці і признався,
Як, у капкан я попався,
Тамуючи свої сили,
Доки мене не звільнили.

Моя мила слово в слово
Вислухала сумну мову...
Пожурилися тихенько
Й рішили шукать живенько

Іншого собі гнізда...
Бо ж страшна така біда
В яку ми є так закуті,
Що, тут, — ніяк не забути.

І... ми враз, як захотіли
В інше місце полетіли
І летіли... якомога
Шукати життя нового.

За таку провину мила,
Хоч мене і не ганила,
А не було з того ліпше.
Почував себе ще гірше.

Нишком я себе карав
І нікому не казав.
Говорю тобі уперше,
В надії, що буде легше.

Кажу тобі, як годиться,
Це вже не є таємниця.
Як захочеш — можеш й ти
Ще комусь розповісти...

Хай про це лелеки знають,
Кому й як в житті буває.
Хто шукає собі щастя,
Не дума, що може впасти.

Треба впасти — не втечеш,
Лиха доля припече,
А правдива — за яку
Ми боремось нашвидку,

Взявшись не досконало...
Розуму, приклавши мало
Та вершка не досягаєм,
Тоді когось проклинаєм.

Коли діток ми позбулись,
З того кишля ми тікали,
А біди й не обминули —
Із нами й вона лігала.

Летіли ми по Дніпрі
До вечірньої зорі.
Як до гирла прилетіли
Біля води на ніч сіли.

Рано-вранці повставали,
Всю місцевість оглядали
Й вирішили на село...
Кажу тобі, як було:

Ми на клуні оселились,
Гарне гніздо помостили
Та не довго й тут жилось.
Знову зле нам повелось.

ПОСТРІЛ

Летіли ми над селом.
Тихо — лагідно було.
Чую — постріл. Сполошились...
Моя мила враз скрутилась.

Летіла, як не хотіла...
Підстрелена сторч летіла...
Я — за нею. Й не відстав,
А її — не врятував.

Падала вже несвідома
І лежала нерухомо.
Згодом бачу — біжать люди.
Я — в бік. Думав люди спудять.

Але так воно не сталося,
Лелечка вже не жахалась...
Пострілу звичайна жертва
Лежала правдиво мертва.

Я, все осторонь стояв,
Що робити вже не знав.
Лелечка не ворушилась,
Як упала — так лишилась.

Я хотів підняти вгору.
Затьмарилося навколо.
Крила загубили силу —
В напрузі не ворушились.

Я за себе не лякався,
Бо вже смерти не боявся.
Думав: ляжу біля неї
Хай пригорнуть нас землею.

Як трішки опам'ятався,
Вже від думок відганявся:
Що ж я оце наробив?
Найдорожче загубив!

Тільки ж що улаштувались
Жити вже, як нам бажалось,
Але ні. Не так судилось,
Життя знову надщербилось,

А правдиво вже розбилось.
Коли б ми оте село
У поспіху не лишили,
Може б так і не було...

І знову я повернувся...
Як я діточок позбувся,
Піймавшись в Великім Лузі...
І то було по заслuzі...

Хотілося прогулятись...
Схід-сонцем полюбуватись
На міліні побродити,
З приємністю щось зловити

Милим діткам на сніданок.
А воно, такий же ранок,
Що і не налюбуватись...
І не можна відірватись...

І ось за ту насолоду
Маю страшну нагороду,
Мов сказав хтось: — Надивився?
А тепер, ось, розплатися...

Й розплатитись довелось...
Поглянь любий — плата ось —
І ткнув дзьобом в те крило,
Яке в ту мить піднялось...

— І те мене здивувало,
Цього не спостерігалось,
Коли я мав напинатись,
Щоб отамана підняти.

І я йому нагадав,
Що того не помічав.
Він же не звернув уваги,
Говорити мав наснагу...

— То не проста є пригода.
Це четверта нагорода...
А діточки... Мати вбита,
До землі немов пришита...

Третьої я не згадав, тут,
Маю ще розповідати.
Зараз мовить недоречно,
Повернемось до Лелечки

Яка мертвою лежала,
А я все тому не вірив...
Стояв одерев'янілим
Вже не тямлючи, що сталося.

З часом... крок, другий ступив,
Відчув, що ніби ожив
І в це я тоді повірив,
Коли крила розтепирив,

А як піднявся угору,
Не полетів з цього двору
Де Лелечка спочивала,
Що я тут, уже не знала...

І що низько над землею
Літав довго я над нею.
Мене люди не чіпали,
Видно горе моє знали.

А вона, так, як упала
Нерухомою лежала.
Хтось із натовпу підняв
І на землю знов поклав.

Тоді люди розійшлися,
Щоб в останнє я простився...
Так подумав я і сів,
Мов завмер, чи то зімлів.

Полилися раптом сльози.
Витирати не був взмозі...
Неймовірне щось робилось
І голова, мов, крутилась.

День темнішим був від ночі,
Хоч і все бачили очі...
Люд навколо знову скупчивсь,
Дивилися, як я мучивсь...

Ті, що ближче тут стояли
Бачив — сльози витирали.
Повіривши в тяжку дійсність,
Впав у розпач — безнадійність.

Що ж тепер маю робити?
Куди себе прихилити?
Світ уже мені не милий.
Збивсь я з розуму — знесиливсь.

ВІДБУВАЛОСЬ ЦЕ В ТУ ПОРУ

Відбувалось це в ту пору,
Коли все так пнеться вгору,
Ніби час хоче зловити,
Щоб розважитись — пожити.

Щебетали ластівки...
Пурхали різні пташки.
Росли трави, цвіли вишні,
А я стояв, ніби лишній...

Зайвий — куди не піди,
Хоч у воду забреди
І топись, як непотрібний,
Недотепа жалюгідний.

Неймовірно серце билось.
Крила впали-опустились...
Якже втрачене вернути
Я не можу вже збагнути.

Це не будь-яка рахуба...
Це є найдорожча згуба
Яку вже не повернути...
І стояв я, як закутий...

Я молився — Боже милий!
Зглянься на мене — додай сили,
Щоб мною перетерпілось
Тяжке горе, що случилось.

Що ж робити тепер мушу?
В яку кинутись дорогу?
Чим же заспокоїть душу? . . .
Благав Його, яко-мога.

Боже! — Покажи дорогу,
Щоб життя любити мав змогу
З моїм серцем вже роздертим,
Чи я мушу жити, чи вмерти?

Віщий голос

Ледь, з'язавши, слів цих пару
Я прислухався. Й не даром.
Почув голос — тихий, тихий
І сказав: — Це твоє лихо . . .

Кріпись сам — й перенеси.
Не можливе — не проси.
Те, що впало — не твоє,
Притиш горенько своє.

Прийми іспит життєвий
Не останній й не новий . . .
Помирися з тим, що сталося.
Смерть Лелечку вже забрала.

Сталося таке сьогодні
Чого є в житті — безодня.
Коли б їв ти, хоч траву . . .
Ловиш їжу — теж живу . . .

То ж подумай, любий, добре
Будь в терпіннях, теж, хоробрим.
Коли й тобі, щось трапилось,
Щоб серденько не квапилось . . .

На цім, віщій, голос — зник
Й я — не враз до цього звик.
Від тих слів не було смачно...
Правду, кажучи, аж лячно!

Щоб то воно означало?

Щоб то воно означало...
Коли слухав, ту, розмову,
Мов морозом осипало...
Не міг вимовити слова.

Ось де у житті межа!
Стала мила, мов, чужа!
Силкувався я надмірно
Повірити в неймовірне...

Що зі мною знову сталось?
Знову сили відібралось...
Уже почало темніти,
А я сил не мав летіти.

Всі люди, що тут були
Хто — куди, вже розійшлись.
Мені моторошно стало
Голова на землю впала...

Я стоять не в силі був
І знов голос, той, почув.
Коротесеньку, ту, мову
Пам'ятаю слово в слово:

— Маю я тобі сказати:
Час прийшов Лелечку взяти
На вічне перебування.
Надивляйся ж у останне...

На її останки тлінні . . .
Та не будь в житті камінним!
Мушиш в тім переконатись —
Не всім разом так зникати . . .

Тож лелечка вже спочила.
І в тобі ж не вічна сила!
Підійди ж та попрощайся
Та в своїх гріхах покайся . . .

І я знов зніжковів . . .
Прощався й полетів.
Те, що трапилось зі мною,
Позбавило супокою . . .

А чому? — І сам не знаю.
Сказалося ж надто ясно,
А до того ще і вчасно . . .
Бери живо й користай.

Це я добре зрозумів . . .
Переконатись не вмів!
То якась хвороба, певно
Й я в ній борсався даремно . . .

Не пог'улав — не подужав . . .
Кажу — як я не натуживсь . . .
Ще не досить мав науки,
Щоб позбавитись розпуки.

Розпука

Долетів я до гнізда,
І тут трапилась біда . . .
Довго навколо крутився,
Доки вже не заморився.

Як втомивсь, тоді присів,
Але думати не вмів . . .
Як гляну на галузки
Серце рветься на шматки . . .

Недавно ж ми їх носили,
Любе гніздечко мостили . . .
Любили життя безмежно
І літали ж обережно . . .

Дуже себе берегли,
А від біди не втекли . . .
Й полилися з туги сльози
Так, що втриматись невзможі.

Наплакався — легше стало,
Хоч біль в серці не вшухала.
Спробував ще походити . . .
Забажалось, ніби пити . . .

Чим же заглушити горе?
Що робити? Ніч на дворі . . .
Полечу . . . На мертву гляну
Може легше мені стане.

Розняв крила й полетів
І хоч хмари небо вкрили,
А вертатись не хотів.
Летів, куди несли крила.

А коли вже розібрався,
Зовсім не туди я пхався.
В несвідомім отім леті
Загубив усі прикмети.

Повернутись був вже рад
До гнізда свого — назад,
Але дивно мені з того,
Загубив і цю дорогу . . .

В моїм нутрі все кипіло,
Пити ще дужче хотілось.
Але, що маю робити?
Треба, хоч води напиться . . .

Але де? — коли б же знати
Де тії водички взяти.
Рушать вліво, чи вперед?
Хто його тут розбере?

Терен для мене новий,
До того й я, як дурний
Кругло! — на всі боки бідний,
Що бовтаюсь безнадійно . . .

Де не взявся ще й туман,
Що почав землю встилати . . .
На мій стан наліг дурман . . .
Куди маю подаватись?

Не можу я так летіти
І не хочу будь-де сісти . . .
Може ж минеться примара,
Коли зникнуть в небі хмари.

Але коли? Коли ж зникнуть?
Вони на всю ніч прилипнуть!
Глянеш, глянеш . . . й не рухнеться,
А туман же де дінеться?

Все ж, щоб місце підшукати,
Почав навколо кружляти.
Довго я тут колотився,
Нігде сідать не рішився.

Крутитись може б привик,
Чую . . . десь качиний крик . . .
Невимовно зрадів з того,
Полетів на крик прожогом.

На озеро, так, попав
На яким не раз бував.
Як на берег опустився . . .
Не напився — нажлуктився . . .

Тут, до болю, пригадалось,
Як учора ще гуляли —
Готувалися ми жить
І той замір зник уमितь.

Щоб ми в Лузі залишились,
Напевно б не помилились . . .
Якби ж наперед ми знали,
То й пір'ячка б підослали . . .

На озері було тихо,
Чого й жадав з своїм лихом.
Не без того, як і звикло
Десь хлюпне, щось, або крикне . . .

Люба рибонька скидалась,
Глухо в дзвін закалаталось
У сусідньому селі,
Розчинившись в нічній млі . . .

КАЖУ ТОБІ, ДРУЖЕ, ПРАВДУ . . .

З того, що я тут сказав,
Що робив я — й хтось би глянув,
Певно, ще й поглузував би . . .
Але ж я себе не тямив . . .

Кажу тобі, друже, правду . . .
Я ніколи не сміявся б,
Коли б так хтось покарався,
Лише йому б, щось порадив,

Як улегшити страждання
В неймовірно тяжкім стані,
Який я в той час терпів,
Коли раптом повдовів.

Оце ж тут — де я спинився,
Вчора гуляв, веселився,
А тепер із тим прощався
Та навкруги прислухався,

Не з тим, щоб себе розважить . . .
Лише думкою втекти
Від того, що мене смаже . . .
Цьому віриш — лише ти . . .

Смаже ! . . Разом і пече
І від мене не втече
Аж доки я жити буду,
Зі мною є — й буде всюди.

Тож стою я й прислухаюсь,
Який тягар в житті маю . . .
Не нарікаю й не скаржусь,
Хоч задовго в житті смажусь.

Кого горе припікає,
Той і вартість життя знає
Й мене певно зрозуміє,
Як в житті я — смажусь-млію.

Видно те мені самому,
Робив часом по дурному
Й кажу тобі, щоб повчитись,
Як треба й не треба жити.

*

У повітрі прошуміло,
Певно птахи пролетіли,
Що буває перед ранком —
Перед радісним світанком,

Якого я так чекаю,
Бо ж у темряві блукаю,
Аби за життя вчепитись . . .
Щоб під бурю не втопитись

У життєвій, цій, стихії,
Ухопившись за надію,
Яка дух вгору підносе
Тим, хто не звик все гундосить.

Хотів би й я підвестись . . .
Духово . . . встать-підрости!
До такої в и с о ч і н і,
Щоб крім сили, мати вміння!

А хто ж буде сперечатись
З тим, що вміння треба мати
Для того, щоб жить зразково,
Мудро, чи безпомилково?

Але помилки такої —
Сказати прямо — дурної,
Не можу собі простити,
Скільки буду в світі жити . . .

Замість дітками втішатись
Мусів у капкан спійматись . . .
Он як мені повелось
І з того все й почалось . . .

Одно за другим нещастя
Посипалось мов з мішка
Й почалась трясучка-трясця
Хапаючи спідтишка . . .

Як тобі це розтлумачить? . .
Як собака потайна,
Що її не передбачить
Звідки ухопе вона.

Не багато треба знати,
Аби в капкан не пійматись
Й не штовхнути безневинну
Родину всю до загину . . .

Так стоячи над водою,
Одна споперед другої
Докучали тяжкі думи,
Додаючи туги-суму . . .

Стояв, доки не помітив,
Коли почало сіріти . . .
Жаби булькати вже стали
Та де-инде вже співали.

У цей час я пригадав,
Що вчора я не вечеряв
Й снідять бажання не мав.
Глухий на все . . . Як тетеря.

Пожурившись отак трішки,
Понад берегом, я, пішки
Подибав, щоб прогулятись,
Від туги щоб визволятись.

Чує серденько моє,
Що тягар на мені є
Та щоб його не триюдить —
Не потроювать-троїти . . .

Знову вирішив летіти.
Куди ж спрямувати крила? . .
Що маю собі сказати?
Туди — де залишив милу!

І мій замір ось такий
Кличе думку навпаки:
Знову хочеться спитатись,
Як від туги заховатись . . .

Чи ж від неї я втечу,
Коли туди полечу
Де Лелечка спочиває?
А як її там немає?

Такі думки калатались
В моїй бідній голові . . .
Чим я маю керуватись
У стихії життєвій?

Але вже я не барився.
На село в ту ж мить пустився
І в дорозі я не схибив;
Скоро знайшов ту садибу

Де моя Лелечка впала,
Але де вона лежала,
Її тут вже не було . . .
Що ж таке із нею сталося?

То ж там, де вона спочила,
А ні її, ні могили
Не побачив на тім місці
Й жодної про неї вісті . . .

Що ж трапилось? Може мила
До гніздечка полетіла . . .
Й я пустився на всю силу,
Аж свистіли в мене крила ! . .

Цілий день стояв на клуні.
Чекав — може ж прилетить . . .
Аж над вечір — ледь очунавсь.
Треба ж мені, якось, жити . . .

Мов камінним я стояв
Й голоду не відчував . . .
Невже так я мушу вмерти?
Не вмів горя перетерти . . .

Врешті я собі сказав,
Що коли я хочу жити,
Мушу, конче, віджити
Й на озеро прямував.

Піймав рибоньку маленьку
І ну до гнізда живенько.
Думав — може ж прилетить
Й стало радісно на мить.

І як прилетів вже я
Зникла мрія вмить моя.
Лелечки тут не було,
Сонце радості зайшло . . .

Знову полетів туди,
Де доскочив до біди.
Не побачив й там нікого . . .
Знову й знову у дорогу —

Від гнізда та до води . . .
Далі летіти не сила,
На озері ніч спинила.
Вранці знов туди-сюди . . .

Може б я і не мотався,
Коли б певно вже дізнався
Де ж таки вона поділась . . .
Мертва ж вона не летіла . . .

Зникли мрії чолові,
Гніздо вже не в голові
У настирливій халепі,
Я пошився в недотепи.

Опинившись в такому стані,
З безнадійного шукання,
Прийшла думка — відпочити,
У ріднім гнізді пожити.

І довго я не збирався,
Надумав і враз подався.
Ледве-ледве прилетів,
Сів в своє гніздо й зрадів.

Нарешті вже маю спокій,
Доки ж мучитися — доки?
Не буду ж я так вмирати . . .
Треба за себе подбати . . .

Тож не жарти, стільки днів,
Майже нічого не їв
І вибився так із сили,
Що вже й крила ледь носили.

Щоб не бовтатися марно,
Вирішив я повернутись
До свого гнізда негайно,
Щоб мій світ розбаламутивсь.

Гнізда позбувся

Уже ж не такий я бідний.
Сиджу в своїм гнізді ріднім.
Правдиво відпочиваю,
Ніби трішки аж дрімаю . . .

Серце мое — вгамувалось,
Тіло сили набиралось . . .
Якось глянув . . . із-за хмари,
Показалась лелек пара.

Спершу я тому зрадів.
Думав хтось з приятелів,
Яких я так потребую . . . .
Думав горе затамую.

Вони дещо покрутились
Та до мене, що є сили . . .
Думаю, що це не те,
Що з мене горе змете . . .

Правда, я ще не злякався
І тікати не збирався,
Бо чого ж маю тікати
Від свого по крові брата?

Але я тут помилився . . .
Брат на мене напустився . . .
Крил своїх піднять не вспів я,
Як з мене летіло пір'я . . .

Били крилами, дзьобами . . .
Я кричав їм: — та що з вами?
Та чи ж ви не подуріли?
Чого з мене ви схотіли? . . .

Далі їм розповідаю,
Що тягар страшний я маю . . .
Вони й слухать не бажали
І з гнізда мене прогнали.

Я — знесилений, розбитий
Мусів гніздо уступити . . .
Думати не мав коли,
Вони ж кляті, як орли!

Щоб в моїм гнізді засісти,
Були ладні мене з'їсти.
Я ж такий — тільки вмирати,
Не те, щоб з ними змагатись

Та ще з лютими такими,
Як я міг битися з ними?
Кинулись здорові бузьки
На мої рідні галузки . . .

Поквапились на готове
Такі ледарі здорові ! . .
Так я їм вже докоряв,
Як з свого гнізда тікав.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПЕРЕВОРОТ

Ця подія, що наспіла,
Мене кликала до діла.
Горе, те, що смерть вчинила
Думки хутко відложили . . .

Ніби Бог так мені дав,
Щоб я вже не сумував
Та від того безпуття,
Прокинувся до життя.

І воно так і було.
Серце, хоч не зажило,
Від тієї страшної згуби,
Взявсь я за нову рахубу.

Обурившись за злий вчинок,
Повно сил було до чину.
Розпочав я розмишляти,
З чого мені починати.

Довго думав я над цим —
Своїм лихом вже новим:
Що ж з тими братами сталося,
Що з гнізда мене прогнали?

Може оця люта пара,
Що до праці незугара,
Думала власник загинув,
Або просто гніздо кинув . . .

Але . . . з якої ж то речі,
Кинулись на мої плечі
Й як годиться не спитались,
Що зі мною є . . . Що сталося?

Отже не міг допустити,
Щоб почали мене бити
Мої, ніби то, брати . . .
А що на це скажеш ти? . . .

Мій єдиний вірний друже . . .
— Любий пане отамане,
Мені також не байдуже
Таке явище захланне . . .

Братів таких — не дай Боже,
Що із наміром ворожим
Кривдять так один другого,
Хто знає чому й для чого . . .

І на цім я зупинився.
Про те, що чув-бачив в Лузі,
Я йому і не відкрився,
Щоб він, хворий, не натуживсь

Зрозуміти те, що сталося,
Як брат на брата цькувалось,
Наштовхнувши на дурниці,
Щоб до смерти за те . . . битись . . .

Отаман лиш запитався . . .
І зовсім вже не вслухався
У підтвердження мое —
Він продовжував своє:

— Як би воно не було . . .
Але ж мене взяло зло:
Або ж я мушу помститись,
Або на світі не жити!

То ж не є, якась, забава,
То ж найгірша про нас слава!
Де — не літав! Де — не був!
Такого — нігде не чув !!!

Зла такого ми не знали,
Щоб із гнізд нас виганяли.
Та ще хто — наші брати!
Ну, а як думаєш ти? . . . .

Отаман знову спитався,
Щоб я йому теж признався,
Як би я на те сказав
Й це питання розв'язав.

Як йому сказати? — Як?
Справа ж ця давно минула,
Хто знав про це — вже забули
І я відповів ось так:

— Любий пане отамане,
Що діється тепер з нами?
Для мене те неймовірне . . .
Треба серце мать камінне,

Щоб до того допуститись
За гніздо щоб з братом битись,
І то ще не за своє . . .
Болить серце і моє.

Кривду таку як зачую,
Коли брат брата мордує
За те, щоб у гніздо сісти
Не своє! Це страшні вісті . . .

Хочу прямо вам сказати,
Що за це треба карати.
Коли так будем робити,
То не варто в світі жити ! . .

— Ото ж бачиш любий сину,
Тії справи й я не кинув,
Хоч не враз на це й рішився,
Але . . . я таки помстився.

І то сам карать не буду —
Так сказав — піду до Суду.
Яка буде постанова,
Виконати сам готовий.

Добре все обміркувавши,
Ще подумав — спать лягавши . . .
В думці твердо я рішився
Й рано в дорогу пустився . . .

— І на цім, останнім слові
Увірвалась раптом мова.
Отаман тяжко зітхнув,
Ніби щось сказать забув.

Лагідно поворушився,
На хворе крило дивився . . .
Головою покрутив
І знову заговорив . . .

Я спитав його в цю мить,
Чи крило вже не болять? . .
І довгенько вже чекав,
Доки відповідь він дав.

— Крило в мене не болить.
Боюсь ним я ворушити
Так, як боюся піднятися
Та на власні ноги стати.

Турбує мене живіт . . .
Часом кидає у піт . . .
У голові морочиться
Так, що й жити не хочеться.

Пережив я лих багато,
Бодай зовсім їх не знати . . .
Щоб забути мав можливість,
Аж тоді був би щасливий.

Що не з'їм, то зле мені,
Навіть зле після води . . .
А що вже в останні дні,
Бачиш . . . не можу ходити.

Не знаю за що хапатись,
Та як за життя змагатись.
Незлічимо таке горе,
Мушу зносити в покорі.

Я спокійний — не хвилююсь.
Про майбутнє не турбуюсь . . .
Для всіх нас туди дорога
Й чим скоріше — молю Бога.

Досить уже нагрішив
Й на смерть свою заслужив.
Може не такий я й грішник,
Але смерть мені миліша.

За свої злі вчинки — каюсь.
Чи простить Бог — звідки знаю?
Не один з нас в житті блуде,
Що Бог пошле — те і буде . . .

Мені зараз легше стало . . .
Біль в голові перестала . . .
Так завжди, як не хвилююсь
Набагато краще чуюсь . . .

І, життям, у таку мить,
Знову в серці загорить . . .
Так закортить політати,
Крильми тіло погойдати . . .

Як здумав я помститись,
Не мав наміру баритись.
Полетів я Суд шукати,
Щоб скаргу йому подати.

— На цім мова увірвалась.
Я злякався . . . що з ним сталось?
Може вмер? Над ним схилився
І зрадів, що помилився.

Спав він, дихаючи тихо,
Без ознак на смертне лихо.
Але ж дивно мені знову,
Чом заснув він так раптово?

На хутір Глоби

Не трапилось з ним нічого
Й сон тривав не надто довго.
Певно перш ніж говорить
Зосередився на мить.

Спершу, ніби, ворухнувся
Та злегенька стрепенувся,
Чи, я, тут є — запитав,
Потім голосно сказав:

Хочу говорити далі,
Але ж на чім я спинився?
— І тут я вже пригодився,
Підказав на чому стали.

— Ось що значить ця хвороба . . .
Забувать страшенно став . . .
Летів я на хутір Глоби,
Де Суд тоді проживав.

Хочу тобі ще сказати,
Що життя там благодатне.
Там озеро, хоч вузеньке,
Але довге й чепурненьке.

Очерет росте навколо,
По однім боці гора,
Далі: луки, Дике Поле
Й недалечко від Дніпра.

Людей, майже, там нема.
Качок свійських, диких — тьма,
Дрібні пташки там гуляють
Й дикі гуси прилітають.

Риб, жаб . . . хвате на наш вік.
Там живе добрий чоловік,
Для Січі плекає збіжжя —
Козак Глоба з Запоріжжя.

Лелеки там розкошують.
Часом днюють і ночують.
Живуть в Лоцманці, Діївці
У Кодаці, Сугаківці . . .

Гуляють понад Дніпром
Поодинці і гуртом.
Правий бік надокучає,
На лівий перелітають.

Там також є друзі милі
У Кам'янці Старожилій.
Ти від мене мусиш знати . . .
Там озер дуже багато . . .

Одне від другого краще.
Ліси понад Дніпром й хащі.
Гарно там не лиш спочити,
Навіть і назавжди жити . . .

Налягаючи на крила,
Туди я летів щосили.
Що в мені тоді творилось?
Лиш до помсти серце билось!

Помста

Дика сила розгулялась!
Он, як кривда дошкуляла!
Думаю, то не від Бога
Був я повен духу злого . . .

В цій душевній боротьбі
Я не міг простить собі
Того зла — на що пустився
Бо ж один я залишився . . .

Навіщо мені гніздечко,
Коли вмерла вже Лелечка . . .
Краще було б уступити,
Перш ніж розпочати битись.

Коли ж так в думках своїх
Я, було, себе ганьбив,
Знову ж злим я був на них . . .
Та ж не я, ту, пару бив?

Тут не про те, щоб помститись.
Треба було їх провчити . . .
Либонь, дати пам'ятного,
Не хапали щоб чужого!

Та ще отак напуститись . . .
Я ж не годен боронитись.
І навіть не намагався!
Сидів — не супротивлявся . . .

А вона . . . як почала
Та так люто налягла,
Що і слухать не хотіла,
Як довбала мое тіло.

І то правда, як сказати,
А що ж дітки винуваті,
Що ти в їхній шкаралущі
Пустив з них криваву гущу . . .

І ось це мені настало,
Як найбільше дошкуляло.
Цього вчинку і на мить
Не міг я собі простить.

Треба б пару ту скарати,
А діточок доглядати . . .
Але ж я був в той мент в стані
Дикого переконання . . .

Як згадаю діток мертвих,
Усе тіло мое терпне.
Злочину страшна осуга!
І в цім . . . вся моя недуга.

В своїй люті не добрав,
Що ось тут я доконав
Те, що яструби-шуліки,
Поковтали й моїх діток.

Ось як все буває просто
Від нерозважної помсти
Під якою ми завжди
Не кажемо — »підожди« . . .

Переглянь же й свої дії,
Перш ніж казати де злодії.
Може й ти десь завинив
Й шляхетність свою згубив.

Але так я думати став,
Як той злочин доконав,
Що наш Суд постановив,
Щоб їхні зародки побив.

Іще б я не горював,
Коли б суд цей вирок дав.
А то ж я — такий нездара
Видумав, ту, дику кару!

Суд — не легко те прийняв
І я вирок доконав
В присутності того Суду,
Що до смерті не забуду.

Так! Ніколи не забути,
Як летів до клуні люто!
Об Лелечку вдаривсь тілом
І в туж мить вона злетіла.

Коло гнізда гордо став,
Всі крашанки педовбав . . .
Як летіла шкаралуца
Бачив я криваву гуцу . . .

І цього страшного бруду
Я ніколи не забуду!
Коли злочин мій постав,
Спершу мене вгамував.

Але . . . дика перемога
Збила знов мене з дороги.
Лише тоді я став певним,
Що я виглядав — мизерним!

Дуже мучивсь я та бідкався,
Що побив маленьких діток . . .
Не простиме зло вчинив!
Краще б сам себе забив!

Так! Від помсти — не є ліпше!
Навпаки! Ще стало гірше!
Не знав, я, куди діватись . . .
Недостойним став я зватись:

Наймилішої дружини . . .
Хоч це — після її згину
Трапилось в житті мені . . .
Не простив собі, це — ні!

Дуже я тоді журився
І тому й не одружився . . .
Рахував себе розбитим,
Щоб родинним життям жити.

З рідних мав сестер та брата
Не посмів їх теж шукати.
Сором мене облягав,
Тому — бачить не бажав.

Князеві скажи, до речі . . .
Завжди був до нього гречний,
Був і є — твердим уперто
Й буду вірним, аж до смерти!

— Ледеь встиг решту слів сказати,
Отаман став притихати.
Голос, часом, заникав,
Зір поволі потухав.

Тіло знов заворушилось,
Посудомилось й спочило;
Я попробував гукнути,
Чи легенько дзьобом ткнути,

Що й дало переконатись
Вже даремно намагатись,
Бо ж було задосить явним,
Що тіло вже бездиханне . . .

Гульк . . . знову заворушилось,
Як шия, так ноги й крила.
Подиху не чуть було
Й ніби зір заволокло.

Спершу я так усвідомив,
Що отаман знепритомнів,
Як уже таке й траплялось
І знову життя верталось.

Коли ж ближче придивився,
Аж тоді переконався,
Що від життя він звільнився
І від світу відцурався.

Таке горе не збагненне
В розпач кинуло страшенно;
З серцем я стояв роздертим,
Що отаман лежав мертвим.

Дорогий отаман-тато . . .
Перед смертю не судилось
Нам, десь, разом погуляти
Так, як нам обом хотілось.

У розмові нашій звиклій
Може я сказав, щось, прикре —
Досить не розсудне слово,
Я — спокутувать готовий!

Богу — я молитись мушу
За твою спочилу душу . . .
Ні! Не мушу . . . Я — бажаю!
За любов Твою до Краю!

Того любого нам Краю,
Що любовно нас тримає
На здорових традиціях
Роду лелек — амбіціях ! . .

*

Слухаючи сумну мову
Пригадував знову й знову
Наслідки війни, що бачив
Й тих, хто в ту війну втокмачив . . .

Чи в них було зрозуміння?
Чи ж турбує й їх сумління?
За те, що в Лузі вчинили,
Що з їхньої вини бились . . .

Чи й вони своє зло знають
Та покуту так складають,
Як принаймні тут отаман,
Залетівши в став незнаний . . .

Коб не з гусеням пригода,
Чи трапилася б нагода
Свою сповідь комусь скласти
Про життєві ці напасти? . .

ДИВНА СМЕРТЬ

Попрощавшись з мертвим тілом
Друга й батька отамана,
Відпочити захотілось,
Бо ж не присідав ще зрання.

І ось з такою метою
Поплентався осокою
Туди, де б можна спочити,
Може вдасться й закусити.

Придбавши до води,
Трохи бовтався без мети.
Їсти вмить перехотілось,
Як пригадав мертве тіло.

Але з води не виходив,
Виглядав друзів зі сходу
На рятунок отамана,
Як було наказано дано . . .

Та запізно рятувати . . .
Треба вже, конче, ховати.
Тіла не можна лишити
Земелькою не накритим.

Та ще й досвід треба мати,
Як ритуал доконати,
Чого зовсім я не маю
Й що робити з тим не знаю.

Якщо вони прилетять,
Нехай роблять що хочуть.
Коло них й я покруглюся
І можливо теж навчуся.

З тим чекав, щоб допомогти
Друзям мертвого знайти,
Стоячи на виднім місці,
Щоб показати де сісти,

Аби й з ними так не сталося
Як з нами, коли шукали
Із самісінького ранку,
Аж до пізнього сніданку.

Мертвого на призволяще
Не міг кинути нізащо.
Дивився прибитий горем
В блакить небесних просторів.

Не хотів вже спочивати.
Мусів пильно приглядатись,
Щоб їх лет не пропустити
Й своєчасно їх спинити.

Думки на всі боки грали;
Намагавсь їх вдосконалить
Так, щоб часу не прогаїв,
Бо того не забуваю —

Повернутися теж вчасно,
Доки сонце не погасне,
До свого уже гнізда,
А то буде знов біда.

Час же так хутко тікає,
А друзів не помічаю . . .
Не можу того збагнути,
То ж мусіли вже тут бути . . .

ЗВОРОТ ДО ЖИТТЯ

Надокучило мені
У один кінець дивитись,
Розпочав уже крутитись . . .
Скоро вгледів в далині,

Великий птах, ніби бродє . . .
А де ж він той птах узявся?
Зрання, по цей час — сьогодні
Мені в знаки він не дався . . .

Я не довго розглядав
Й сам себе переконав,
Коли вже був недалеко,
Що на правду то лелека.

Й ганити себе почав:
Як же то я зівка дав?
Невже ж я такий невдаха,
Не помітив свого птаха . . .

Може один з тих тут сів,
Що з Запоріжжя летів
Й позад мене тут блукає,
Я ж, зі сходу виглядаю . . .

Щоб не мати з тим мороки,
Я прискорив свої кроки,
З наміром хутко зустрітись,
Щоб із ним порозумітись.

А коли я наближався
Цей лелека вже здавався
На отамана похожим . . .
Я поглянув . . . аж вороже . . .

Правду кажучи — злякався . . .
Що ж то за випадок стався?
Того ніколи не чув,
Щоб мрець — в життя повернув.

Коли певно його взнав
Тим гірш острах розібрав . . .
Якже ж так? Він же помер . . .
Що ж діяти вже тепер?

Вмить мое голодне тіло
З переляку затремтіло . . .
З пантелику ураз збився,
Летіти, аж затрусився . . .

В один мах вгору піднявся,
Він, за мною — де невзявся . . .
Я ж лечу, ніби до неба,
Хоч мені туди й не треба . . .

Чув я, як він клекотів:
— Чи ж ти, часом, не здурів,
Що летиш, ніби тікаєш
Від того, кого ти знаєш? . . .

Що був твоїм побратимом,
Навіть більше . . . ніби батьком,
Батьком, хоч і не правдивим,
Але щирим, як на диво . . .

Аж тоді я скаменувся
Та до нього обернувся,
Пригадавши у цей час,
Що він же вмирав нераз . . .

У цей день — і при мені —
Кажу собі — так, чи ні?
І тоді ж я не тікав,
Навіть його піднімав . . .

І як я не вибачався,
Але все ж трохи боявся.
Просив, щоб він прямував,
Туди — де хворим лежав.

Отаман не сперечався,
Одразу ж і спрямувався
Туди, де хворим лежав . . .
Я за ним ледь поспішав.

І коли ми опустились
Моя певність вже кріпилась,
Як отаман раптом став
Там, де мертвяком лежав.

Те кубельце я оглянув,
Де у безнадійнім стані
Доглядав . . . прощавсь в останнє,
Коли ледве себе тямив

Від великої утрати:
Отамана, батька, брата,
Який не жив, а мучився,
А тепер тут скорючився

В такий час, як коло нього,
Крім мене — нема нікого.
А я такий незарадний . . .
Не знав, що робить докладно.

І нема в кого спитати,
Як мертвого поховати . . .
Тепер думки вже нові
Роїлися в голові . . .

А як стали не вмщатись,
То мусів вже запитатись
В отамана, що стояв
Й за мною спостерігав:

Мені зараз вже аж лячно,
Коб я втяв ту необачність,
Пригорнувши вас землею
Й задушив на смерть вас нею . . .

І то вже на смерть правдиву
Й не бачив би того дива,
Цього щастя, яке маю
Та радісно відчуваю

Вас здоровим біля себе,
Що було в моїй потребі
У вас, хоч трішки повчитись,
Як на світі треба жити . . .

Як тепер ваше крило,
Те, що раненим було?
Чи воно вас не турбує
Та чи лет ваш не гальмує?

Як те сталося раптово,
Що на вигляд ви здорові?
Мені тяжко уявити,
Як же ви могли ожити?

Дуже й дуже вибачаюсь,
Що злякався вас — я каюсь . . .
Я ж готовивсь вас ховати,
А ви на мене кричати:

— Схаменися! Пострівай!
Ти від мене не тікай! . .
І врешті я схаменувся,
Недовір'я ж не позбувся,

Доки ви не прилетіли
На це місце — де хворіли.
Навіть більше, щоб ви знали,
Де ви мертвим вже лежали.

То є просто неймовірним . . .
Відчуваю я безмірну
Радість в собі — в своїм тілі,
Що аж крикнути кортіло.

Чи ви можете сказати,
Як маєте почуватись?
І знову я вибачаюсь,
Коли зайвий раз питаюсь.

— Любий мій — так він почав —
Коли б не ти, я б сконав.
І сконав би на цім місці
Й жодної про мене вісті.

Тому я не здивувався,
Коли ти мене злякався.
Мені досить те відомо,
Що я тяжко знепритомнів,

Як тобі все розповів . . .
Відкрив усю таємницю
Відверто, без зайвих слів:
Хиб-гріхів моїх копицю.

Щойно скінчив я розмову,
Як почув я голос знову —
В час недуги — вже найвищий
Голос втретє — голос віщий:

— Час прийшов тобі вставати!
Злий дух, що мав тебе взяти,
Негайно тебе лишає
І назавжди вже тікає.

Я одразу стрепенувся,
На всі боки озирнувся . . .
Нікого не запримітив,
Хто мав, щойно, гомоніти.

Але вставати боявся . . .
Де ж той голос знову взявся,
Що мені двічі почувся,
Як Лелечки я позбувся? . . .

Як би ж мені не збрехати . . .
Голос почав знов лунати:
— Прокиньсь — кажу — піднімись
Та навколо роздивись . . .

Кажу тобі не для жартів:
Лежать довше — вже не варто.
Можеш ходити, літати,
Де захочеш проживати.

Злий дух давно бездіяльний,
Але мав думку брутальну
У тобі знов панувати,
Щоб в злі вчинки тебе пхати.

Але він переконався,
Що намір його невдався
І вже загубив надію,
Зробить з тебе лиходія.

Така лагідна розмова
Влила в мене силу знову.
Я упевнено стояв
Й світ, як новий розглядав.

Сонце радісно світилось . . .
Мое тіло бадьорилось . . .
Відчув в крилах я потугу
Без ознаків на недугу.

Розглядаючи світ Божий,
Як новий — на той не схожий
В яким жив я, знав, бо бачив . . .
Віщий голос знов тлумачив:

— За ті гріхи, що ти мав
Ти покуту доконав.
Твоє щире каяття,
Принесло тобі життя . . .

Новий світ тобі відкрився,
Тому, що правді молився!
Сміло в той світ вирушай,
В закрутах — не поспішай . . .

Без пояснюючих слів.
На цім припиналась мова . . .
»На закрутах« . . . Оце слово
Я не досить зрозумів

Певно воно означало:
»Обережно жить надалі« . . .
Як раніше — не хапатись,
Щоб злій долі не спійматись . . .

А яку ти думку маєш,
Чи, часом, не розгадаєш?
— Думаю, що то є вдало,
Так, як ви це роз'язали . . .

Любий пане отамане
Даваймо летіть негайно
Від спогадів невеселих,
Чимскоріш в мою оселю.

Ми там добре відпочинем,
Дітки підростуть й полинем
Туди, де вам є найліпше —
Де вам буде наймиліше.

А тоді уже . . . гай-гай
В Запоріжжя . . . В теплий край
Від зими полетимо,
Втрачене — доженемо . . .

У цей час несамовито
Над ставком стала крутитись
З лелек невелика зграя.
— Певно вони нас шукають —

Раптом я проклекотав
І вмить крила розіп'яв,
Аби їх тут зупинити,
Радістю й їх зворушити . . .

І в тім я не помилився.
Хто, я, — одразу відкрився,
Запросивши посідати
Де отаман мав стояти.

Гості лагідно спускались
І з отаманом вітались.
Мною почало трусити —
Всіх до себе запросити,

Бо ж по досвіду я знаю,
Що мене давно чекають
Та й пора вже з тим кінчати,
Час від турбот спочивати . . .

Це й сказав і всі схотіли,
Погодились й полетіли.
По дорозі клекотали
Й краєвиди розглядали.

Лелечка дуже ж зраділа,
Коли уже нас зустріла
Й не шкодило, як гостились,
Ледве на клуні вмістились.

Після приємних розмов,
Запропонував я знов
Отаманові лишитись
Біля нас, щоб відпочити:

З вами і нам буде гарно
І »проведем час не марно«,
Як ми вже договорились,
Коли уперше зустрілись.

Отаман без суперечок
Дякував за шану гречно.
І Лелечка — у взаємність,
Висловила теж приемність.

Сонце знизилось-сідало
І усім про те згадало,
Що надійшов час прощатись,
Гарним друзям розставатись.

Була б не повна картина,
Щоб не сказать: вся родина
Прийшла, хто з двору, хто з хати
Лелеками любуватись:

Біля клуні поставали
І радісно усміхались
До влюблених своїх птахів,
Що так — із одного маху

Де невзялись — прилетіли
І на їхній клуні сіли,
Мов господарям на втіху,
Накрили собою стріху.

Між ними й Лаврик стояв
І як всі спостерігав,
Як лелечача громада
Витребенькувала радо.

Як лелеки прощалися
Й відлітати збиралися,
Як отаман в привітанні
Заклекотав на прощання:

— Побратими — милі друзі,
Передайте привіт Князю.
Скажіть йому, що цим разом,
Пізніш стрінемося в Лузі,

Перед тим уже, як знати,
В теплі краї відлітати.
Дякуйте за піклування,
За допомогу — останню,

Що мала намір шляхетний
Помогти в хворобі впертій.
Дякую й вам друзі милі,
Що допомогти й ви хотіли...

. . . . .

Вихопився вже востаннє
І наш Лелек з привітанням:
— Кланяйтесь моїм друзям,
Яких я пізнав у Лузі...

Як лелеки піднялися,
Людські руки піднеслися
До гори, й доти вихались,
Доки гості не сховались.

КІНЕЦЬ

Summary

The composition "Storks" is based on Ukrainian legends. Similar legends about storks are to be found in English, German and Dutch literature and it would not be an exaggeration to say that almost every nation in Europe has some sort of folk tale about this fascinating bird.

The composition is set in two volumes of over 300 pages, the first of which was published in 1960. As an introduction to the first volume there is a collection of several stories about storks drawn mainly from the folklore of different countries.

There is also an eye witness account of a battle among the storks and their "Court of Justice" which took place in the Ukraine.

The first volume of the composition begins when the mischievous 6 year old boy Lavryk puts a goose egg into a stork's nest. When the storks return from the lake they notice a strange egg lying beside their own. This disturbs them very much and at first they do not know what to do, but after some discussion they decide not to throw it out. Time passes and the eggs are hatched. To the Mother stork's consternation one of her babies looks different from the rest. It has a shorter neck and legs and its whole body is covered with fluff whilst the others have no feathers. Worst of all it refuses to eat.

Father stork decides to find a "Court of Justice" which would pronounce what was to be done with the stray little squeaker.

Early in the morning Father stork sets off to the Big Pond where he expects to find many other storks, amongst them member of the Bar. Unfortunately there is only one stork, the Ataman, who is injured. He tells Father stork

that the "Court of Justice" could be found on the Big Meadow. On his way there he is joined by another stork who is returning home.

The second volume begins with the two storks flying along the banks of the river Dnieper. They see many lakes of different sizes surrounded by trees and bushes and then the Big Meadow itself which is covered by fresh green grass. On the meadow there is food in plenty for everyone — man and animal alike. But as they fly over this peaceful looking meadow, our two friends notice the corpses of many of their fellows.

The friend's wife tells them of the events that have occurred during her husband's absence. She says that a war within the flock had been caused by four storks who had lived for some time amongst greedy pelicans. They have come to the Green Meadow and tried to change the traditional way of life of the storks. They had told everyone that it was unnecessary to build a nest but that they should live in flocks by the lake. Nobody needed to catch fish or frogs anymore since all they had to do was to sit still on the banks of the river with open beaks, and fish would jump into their mouths and they would only have to swallow them. This suggestion was especially appreciated by the lazy ones. So they had gladly sat with open beaks on the shores of the lakes waiting for a frog or a fish to jump in. Meanwhile someone threw a stone into the beak of an old female stork, who was a great supporter of the new movement. Thinking that it was food, she closed her beak sharply and broke it. In great pain she lost consciousness. Shocked storks flew to her aid, but it was too late, for the old stork was already dead. Frantically they started to look for those responsible. But in their zealous search for the culprit they began to be suspicious of one another and soon they began to fight amongst themselves. When the battle ended over four hundred storks had been killed. Father stork attends the "Court of Justice" which is held in the presence of the Prince stork, and it is decided to

punish the rebels. Only then do they realise that the Ataman is missing and the Father stork is able to tell them where he had last seen him. But first of all they have to sort out his problem about the alien bird in the nest. The Prince decrees that the "Court of Justice" should go and find the Ataman, but that on the way there they should look into the father's problem and reach a conclusion as to what should be done.

Before they fly away in search of the Ataman, the funeral takes place of those who had lost their lives in the battle. By a majority vote the storks decide to erect a memorial to those who had perished, so that it would stand as a warning to future generations of what could happen when brother will rise against brother. After the funeral the members of the "Court of Justice" including the Public Prosecutor, leave the Big Meadow. On their way to find the Ataman they fly into the village to solve the problem of the gosling. The Father stork tells them at great length about the new born gosling and the anxiety it had aroused in the family. The judges examine the case and arrive at the unanimous decision that the gosling should be placed on the grass as they were certain that the village people would look after it. The boy Lavryk was delighted when he saw the gosling peacefully feeding on the grass.

On the next day the Public Prosecutor and members of the "Court of Justice" continue their journey to the Big Pond in search of the Ataman whom they find lying unconscious. Whilst they fly back to Big Meadow for medical assistance, the dying Ataman confesses his sins to Father stork who has been left alone with him. After this confession the Ataman appears to be dead. Father stork touches him with his beak and is almost certain that he must be dead. In great sorrow he leaves the Ataman in order to go and look out for the medical help which was expected from the Big Meadow.

Dejected, he stands for sometime in the water, but turning his head he sees a stork walking towards him. As

it comes nearer he sees to his astonishment that it is the Ataman. Thinking it is a ghost he starts to run away. Realising this, the Ataman flies after him. Now convinced that his friend was not a ghost, and overjoyed at seeing him alive, Father stork asks him what had happened. The Ataman says that after he had made confession he had heard a heavenly voice which had proclaimed that because of his confession he was absolved from all his sins and was free to go on his way.

At that moment their friends return from the Big Meadow and are delighted to see the Ataman alive and well. Although no longer ill, the Ataman is still weak and so the Mother stork invites him to stay with them for a few days. The Ataman expresses his gratitude to all his helpers and adds that he will join them on the meadow when he has recovered his strength.

The "Court of Justice" and the Public Prosecutor are glad that their mission has been successful, and they leave for the Big Meadow to continue their peaceful and friendly way of life.

Відгуки читачів

НА I-шу ЧАСТИНУ КНИЖКИ «ЛЕЛЕКИ»

1) Сергій Євтимович:

»Лелеки« я прочитав з приємністю. Там є багато блискучих думок та порівнянь з нашим старовинним побутом. Читається легко. Щастя Боже. Чекаю на дальші книжки«.

2) Михайло Мінський (Відомий баритон — виконавець укр. пісень):

»Загалом: яскраво проходить через усю розповідь МОРАЛЬ для дітей і приклад родинного життя. Це на мою думку солідна вартість твору«.

3) Михайло Дурделла (Професор-мовознавець, бувший директор Інституту мов при ІРО — в Німеччині):

»Зміст цікавий. Виявляє велике знання і любов природи, та вміння віддати биття її живчика словами«.

4) Полковник В. Дітель:

»Книжка дуже цікава. Написана з дотриманням традицій і має виховне значіння«.

5) Проф. д-р Іван Марченко:

»Недавно видана книга п. П. Сесь — поема «Лелеки» — є цінним вкладом в українську літературу, присвячену дітям і юнацтву. Сюжет її цікавий і для малих дітей, а морально-ідейний зміст поеми є глибоко повчальний і для нашого юнацтва. 19. 1. 1961 р.«.

6) М. Франкевич:

»Прочитавши книжку «Лелеки» лишається гарне вражіння. В ній є багато корисних прикладів для людини. Пригадується рідний Край з його чудо-

вим підсонням та краєвидами. Збуджується любов до нашої батьківщини — України».

7) Степан Харух:

«Прочитавши I-шу частину поеми про лелек, скла-лося досить цікаве вражіння про життя тих птахів. Думаю, що ця праця буде цінним вкладом в збага-ченні дитячої літератури».

8) Михайло Павлюк (Журналіст):

«З великою приємністю читається твір П. Сесь «Лелеки». Сюжет є оригінальний, легко сприймаль-ний вірш та багато стислих та влучних віршованих окреслень та сентенцій. Оповідання «Лелеки» переносить читача в пташино-тваринний світ Рідних Земель та природи України. Це є цінний внесок в наше еміграційне письменство, що може цікавити не лише молодь, а всякого українця».

9) Г. Сергієнко:

«Книжка «Лелеки» має в собі ті елементи, які варто застосувати при вихованні дітей. Часто буває, що людина в пошуках кращого попаде в гірше стано-вище. Для песимістів в житті — є багато повчаль-ного матер'ялу, що так дотепно уложений в окре-мих розділах: «Життя — радість», «Пригода з господарем», «Неволя», «Воля — воленька». Книж-ка варта особливої уваги, читається з приємністю й розгорушує спогади про рідний край — Україну, дорогий нам ґрунт цілющого підсоння».

10) Проф. В. Міяковський, — Керівник Музею-Архіву Української Вільної Академії Наук (УВАН):

«Високоповажаний Пане! З глибокою подякою стверджую одержання від Вас книжок... Такі ве-ликі твори, писані віршем показують, що це не перші Ваші віршовані твори... Різноманітність і цікавий зміст книжок, насиченість особистими, авто-біографічними моментами надають творам якоїсь правдивості, життєвості. Ваш В. Міяковський».

Readers' Comments

ON "STORKS" VOLUME I

1) S. Evtymowycz:

"...I enjoyed reading "Storks." In it are expressed many excellent ideas and references to our traditional customs and way of life. Very readable, waiting for the second volume to be published."

2) M. Minskyj (Well known Ukrainian singer):

"...Throughout the whole book there are excellent moral examples for children and young people. In my opinion this is a most valuable work."

3) M. Durdella (Prof. of Modern Languages):

"...The subject matter is very interesting. The author reveals a great knowledge of and affection for nature. Also he conveys the beauty of nature brilliantly through his words..."

4) Col. V. Ditel:

"...A most interesting book. It is based on (Ukrainian) traditions and has great educational value..."

5) I. Martschenko (Prof. of Mathematics):

"... "Storks" by Mr. P. Ses is a valuable addition to Ukrainian literature. Written with youth in mind the book has a subject matter which is both interesting for children and of great educational value for young people..."

6) M. Pawliuk (Journalist):

"...I read "Storks" by P. Ses with great interest. The contents are original and very readable. The composition conveys the reader into the world of the birds and animals of the Ukraine. It is a valuable contribution to Ukrainian emigrée literature. It makes interesting reading, not only for children but also for adults..."

Того ж Автора:

ВИДАНО:

1. ЛЕЛЕКИ I-ша ЧАСТИНА

2. ЯРЕМА В ЯРМІ КОМУНІЗМУ

(До 100-их роковин з дня смери Т. Г. Шевченка)

ГОТОВІ ДО ВИДАННЯ:

1. ФОРТЕЦЯ РОЗБІЙНИКІВ

2. ДНІПРО-СЛАВУТА

3. ДУМА ПРО ПЛЕБЕЇВ

4. ВОЛОЦЮГА

5. СУСТА

6. ЗЛОБОДЕННЕ

(Не друкується з браку фондів)

ВІДГУКИ НА КНИЖКУ «ЯРЕМА В ЯРМІ КОМУНІЗМУ»

Іван Бондаренко (Зоотехнік)

«Книжка — Ярема в ярмі комунізму — цікаво віршована, легко читається, досить гарно у віршах оброблено. Все взято із тяжкої дійсності комуністичного рабства. Також заторкнуте давнє — старе рабство, проведено вдало аналогію між ними. Автор, як видно, добре обізнаний з дійсністю, що так вдало передає. Такому авторові треба побажати здоров'я і многих літ, щоб він ще багато зробив, бо видно, що він має здібність і бажання працювати для свого поневоленого народу. Цю книжку я залишаю з великим задоволенням, вона досить вмістила в собі доброго матеріалу до 200 сторінок дрібного шрифту. Є досить віршів, які в скороченому вигляді будуть гарні для деклямування на різних академіях, що буде корисно ознайомити ширші маси... Далі цей Пан цікавиться віком автора книжки, висловлюючи своє побажання, аби він був молодим.

Л. Р. С. (Письменник)

«Книга читається захоплено. Різномодність тем не втомлює читача — тяжко відірватися від книжки. Мов по бурхливому морю — хвиля за хвилею наганяє в подорожнього острах і хвилювання за власне життя, щось подібне переживає читач, читаючи Ваші віршовані політичні теми. То відчуває жаль за програною визвольною боротьбою, то шкодує, що не в числі ославлених лицарів, які по геройськи захищали рідний край. То жахливі терпіння народу українського під владою московського люципера — витискають сльозу, то безоглядне винародовлення України заоточує читача до боротьби з Москвою. Сатиричні вірші, як ось про обіцяне Хрущовим одно яєчко на тиждень кожному громадянину ССРСР, викликають усмішку, від безглузлого способу господарювання в ССРСР. Писати віршовано про політичні події, безперечно тяжче, чим римувати про квіточки та вишневі садочки. Такий вклад зусиль розумової праці, могла дати людина щиро любляча свою батьківщину — свій народ, навіть не знаючи Вас — читач це усвідомлює. За те, що не заввагалися на старости років, витратити тяжко запроцьований гріш і цим уможливили появу цієї цінної книжки, від себе щиро Вам дякую».

Того ж автора:

«Зробили Ви гарне й корисне діло для національної справи, тим, що видали «ЛЕЛЕКИ». Напевно своїм твором Ви піднесли на перше місце українську дитячу літературу від інших народів, які теж мають літературу про лелеків». (Тут мова йде про I-шу частину — П. С.)

Проф. Д-р Іван Марченко:

«ЯРЕМА В ЯРМІ КОМУНІЗМУ» (201 стор.) — гострий і сильний сатиричний твір, у якому нещадно таврується жахливе панування москалів — комуністів на Україні — автора П. Спєка. 1962-й рік».

Sale
200
1 & 2

